

**ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ
ΣΧΟΛΗ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΩΝ ΥΓΕΙΑΣ
ΤΜΗΜΑ ΙΑΤΡΙΚΗΣ
ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΠΡΩΤΟΒΑΘΜΙΑ ΦΡΟΝΤΙΔΑ ΥΓΕΙΑΣ**

**ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ
ΨΥΧΟΚΟΙΝΩΝΙΚΑ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΤΩΝ ΤΣΙΓΓΑΝΩΝ
ΚΑΙ Η ΣΧΕΣΗ ΤΟΥΣ ΜΕ ΤΗΝ
ΠΡΩΤΟΒΑΘΜΙΑ ΦΡΟΝΤΙΔΑ ΥΓΕΙΑΣ.**

ΠΛΑΚΙΔΑ ΑΡΙΣΤΕΑ

ΛΑΡΙΣΑ 2011

**ΕΠΙΒΛΕΠΟΥΣΑ
ΚΟΤΡΩΤΣΙΟΥ ΕΥΑΓΓΕΛΙΑ (ΚΑΘΗΓΗΤΡΙΑ ΤΕΙ ΛΑΡΙΣΑΣ)**

ΤΡΙΜΕΛΗΣ ΕΞΕΤΑΣΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

ΚΟΤΡΩΤΣΙΟΥ ΕΥΑΓΓΕΛΙΑ(ΚΑΘΗΓΗΤΡΙΑ ΤΕΙ ΛΑΡΙΣΑΣ)

ΓΚΟΥΒΑ ΜΑΙΡΗ (ΕΠΙΚΟΥΡΟΣ ΚΑΘΗΓΗΤΡΙΑ ΤΕΙ ΗΠΕΙΡΟΥ)

**ΚΟΤΡΩΤΣΙΟΥ ΣΤΥΛΙΑΝΗ (ΚΑΘΗΓΗΤΡΙΑ ΕΦΑΡΜΟΓΩΝ ΤΕΙ
ΛΑΡΙΣΑΣ)**

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Πρόλογος.....	σελ. 5
Εισαγωγή.....	σελ. 6

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1

1.1 Η Ταυτότητα των Τσιγγάνων.....	σελ. 8
1.2 Ονομασίες – Προέλευση Ονόματος	σελ. 10
1.3 Ιστορική Αναδρομή	σελ. 12
1.3.1 Ιστορία.....	σελ. 13
1.3.2 Μεταναστεύσεις	σελ. 14
1.3.3 Διωγμοί	σελ. 15
1.3.4 Γλώσσα.....	σελ. 16

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2

2.1 ROM και Φυλετικές Διακρίσεις.....	σελ. 18
2.2 Σημερινή Πραγματικότητα- Η Κατάσταση των Rom στην Ελλάδα.....	σελ. 20

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3

3.1 Πολιτισμικά Στοιχεία.....	σελ. 23
3.1.1 Θρησκεία.....	σελ.23
3.1.2 Οικογένεια.....	σελ.24
3.1.3 Τέχνη.....	σελ.25
3.1.4 Πολιτισμός – Ήθη και Έθιμα.....	σελ.26

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4

4.1 Τσιγγάνικη Κουλτούρα – Χαρακτηριστικά.....	σελ. 28
4.1.1 Η Φιλοσοφία της Εργασίας.....	σελ. 28
4.1.2 Η Μορφή της Γυναίκας και του Άντρα.....	σελ. 28

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5

5.1 Η Σχέση των Τσιγγάνων με την Υγεία και την Αρρώστια.....	σελ. 30
--	---------

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6

- 6.1** Η Πρόσβαση των Τσιγγάνων Πολιτών στο Σύστημα Υγείας.....σελ. **32**
- 6.2.**Ανάπτυξη Υπηρεσιών Πρωτοβάθμιας Φροντίδας Υγείας για τους Τσιγγάνους
.....σελ. **34**
- 6.3** Κάλυψη Αναγκών σε Υπηρεσίες Υγείαςσελ. **36**
- 6.4** Δράσεις για την Αντιμετώπιση Προβλημάτων Υγείας των Τσιγγάνων.....σελ. **37**

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7

- 7.1** Πρόγραμμα Εμβολιασμού του Τσιγγάνικου Πληθυσμού..... σελ. **39**
- 7.2** Το Φαινόμενο Ναρκωτικών στην Κοινότητα των Τσιγγάνωνσελ. **40**

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 8

- 8.1** Όχι Άλλο Ρατσισμό – Για Μια Καλύτερη Ζωή.....σελ. **42**
- 8.2** Δίκτυο Rom – Διαδρομή και Κατακτήσειςσελ. **43**

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 9

- 9.1** Εθνική Πολιτική για τον Έλληνα ROM.....σελ. **45**

Ειδικό Μέρος

Συμπεράσματα

Προτάσεις – Συστάσεις

Παράρτημα

- Βιβλιογραφία**.....σελ. **49**

Ο ΛΩΔΕΚΑΛΟΓΟΣ ΤΟΥ ΓΥΦΤΟΥ
ΑΠΟΣΠΑΣΜΑ ΑΠΟ 8^ο ΛΟΓΟ (ΠΡΟΦΗΤΙΚΟΣ)

*Μες τις παινεμένες χώρες, Χώρα
παινεμένη, θα 'ρθει κι η ώρα,
και θα πέσεις, κι από σέν' απάνου η Φήμη
το στερνό το σάλπισμά της θα σαλπίζει
σε βοριά κι ανατολή, νοτιά και δύση.
Πάει το ψήλος σου, το χτίσμα σου συντρίμι.
Θα 'ρθει κι η ώρα• εσένα ήταν ο δρόμος
σε βοριά κι ανατολή, νοτιά και δύση,
σαν το δρόμο του ήλιου• γέρνεις• όμως
το πρωί για σε δε θα γυρίσει.
Και θα σβήσεις καθώς σβήνουνε λιβάδια
από μάϊσσεσ φυτρωμένα με γητειές•
πιο αλαφρά του περασμού σου τα σημάδια
κι από τις δροσοσταλαματιές•
θα σε κλαιν' τα κλαυοπούλια στ' αχνά βράδια
και στα μνήματα οι κλωνόγυρτες ιτιές.*

.....

Ο Γύφτος ανέκαθεν συμβολίζει την ψυχή που δεν υποτάσσεται σε τίποτα, αλλά συνέχεια προσπαθεί να δημιουργήσει κάτι καινούργιο και στερεό, γκρεμίζοντας οτιδήποτε παλιό.

Διάλεξε το γύφτο ο ποιητής γιατί μοιάζει με τη δική του ψυχή: αδέσμευτος, ελεύθερος, δεν έχει πατρίδα, αναζητεί πάντα κάτι, ζητά να δημιουργήσει, αποτυγχάνει, γίνεται αρνητής και μετά δημιουργός αξιών, γκρεμίζει τα πάντα τα σάπια και χτίζει καινούργια και γερά.

Αυτή η ανυπότακτη, ελεύθερη, αδέσμευτη ψυχή θα μελετήσουμε μέσα από τις σελίδες αυτής της ερευνητικής εργασίας.

Μια έρευνα θα διεξαχθεί αντλώντας δεδομένα από την κοινότητα των Ρομά που διαμένουν στο Δ. Άνω Λιοσίων. Συνεντεύξεις με την μέθοδο ανωνύμων

ερωτηματολογίων θα πραγματοποιηθούν σε αντιπροσωπευτικό δείγμα. Η εμπειρία μου από την επικοινωνία μου με την τσιγγάνικη φυλή απετέλεσε ένα σταθμό σημαντικό στην 30χρονη επαγγελματική μου πορεία ως Νοσηλεύτρια του Ε.Ε.Σ

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Γνωρίστε τους Τσιγγάνους – Ανακάλυψη

*ΕΜΠΡΟΣ ΡΟΜΑ, ΣΗΚΩΘΕΙΤΕ
Περπάτησα, περπάτησα απέραντους δρόμους.
Γνώρισα τσιγγάνους ευτυχισμένους
Ε, Ρομ, από πού έρχεστε
Με τις σκηνές και τα πεινασμένα παιδιά;
Ε ρομ! Ε, εσείς οι νέοι!*

Απόσπασμα από τον ύμνο του Συνεδρίου των ρομ (1971).

Αυτοί οι μαλλιαροί σκηνίτες που ξεπροβάλλουν μπροστά σε χωρικούς και αστούς, δεν κατατάσσονται σε καμιά από τις γνωστές ομάδες με αποτέλεσμα να τους δίδονται διάφορα ονόματα, που έχουν σχέση είτε με την υποτιθέμενη καταγωγή τους είτε με τη δυσερμήγευτη ταυτότητά τους { **Jan Pierre 1999**}

Είναι αυτοί οι παρεξηγημένοι και συκοφαντημένοι, θύματα προκαταλήψεων και καταδιώξεων, οι τσιγγάνοι είναι από τις μειονότητες που η εικόνα τους διαστρεβλώθηκε στην διάρκεια της πολυτάραχης ιστορίας τους.

Οι Τσιγγάνοι είναι καταδικασμένοι να ζουν σε συνθήκες απαρτχάιντ. Γίνονται στόχοι βίαιων διώξεων και παράνομων ενεργειών που θέτουν σε κίνδυνο τη σωματική τους ακεραιότητα.

Είναι διάσπαρτοι σ' όλη σχεδόν την Ελλάδα. Σε εκατοντάδες κοινότητες υπάρχουν μόνιμοι ή προσωρινοί οικισμοί τους. Εξαιτίας, όμως, της δουλειάς τους, τριγυρίζουν σ' όλες τις πόλεις και τα χωριά της χώρας.

Έτσι, κι ανεξάρτητα απ' τη δημογραφική – εθνολογική σύνθεση της τοπικής κοινωνίας οι Τσιγγάνοι δεν είναι άγνωστοι. Είναι, μάλλον, οι διπλανοί μας άγνωστοι. Γι' αυτό και συμβαίνει στις γειτονιές, και ιδιαίτερα κατά τη διάρκεια της εβδομαδιαίας «λαϊκής αγοράς», αρκετές οικογένειες Roma, μικρεμπόρων να πουλούν τις πραμάτειές τους και τις καθημερινές, μικρογυρολόγοι έμποροι να πουλούν με τα μικρά φορτηγά τους από χαρτιά υγείας ως πλαστικές καρέκλες και ψάρια. Στα φανάρια των κεντρικών δρόμων τσούρμο από Τσιγγανόπουλα να καθαρίζουν τα παρμπρίζ των αυτοκινήτων, να πουλάνε χαρτομάντιλα ή να ζητιανεύουν. Στις παρυφές των χωριών ή των πόλεων να ζουν και να εργάζονται οικογένειες Τσιγγάνων. Ενώ, τέλος, σε μερικά σχολεία, να πηγαίνουν και Τσιγγανόπουλα. { Ντούσας Δημήτρης 1997 }

Η Τσιγγάνικη κοινότητα συνιστά μια αριθμητική μειονότητα με ποικίλες και ιδιαίτερες κοινωνικοπολιτισμικές αντιλήψεις και συμπεριφορές. Αν και τα τελευταία χρόνια οι προσπάθειες που καταβάλλονται στη χώρα μας για την ομαλή κοινωνική ένταξη των Τσιγγάνων είναι σημαντικές, η υγειονομική και γενικότερη πολιτική που σχεδιάζεται για το συγκεκριμένο πληθυσμό σε κεντρικό επίπεδο διακρίνεται για τις ελλείψεις και την αναποφασιστικότητά της (Κουτσούκου, 1981).

Έχουν, λοιπόν, οι Μπαλαμέ κάποια βιώματα, εικόνες και σχέσεις με – και για – τους Roma και τα παιδιά τους.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Σκοπός της ερευνητικής εργασίας αυτής είναι:

Η γνωριμία μας με την ιδιαίτερη πληθυσμιακή ομάδα των Τσιγγάνων, η οποία εκτεθειμένη σε πιέσεις άλλων πολιτισμών που απειλούν τόσο τη συνοχή όσο και τον παραδοσιακό τρόπο ζωής της αντιμετωπίζει σήμερα σ' όλο τον κόσμο νέο – κοινωνικά και πολιτιστικά προβλήματα.

Η σχέση τους με τις υπηρεσίες υγείας και δη της πρωτοβάθμιας φροντίδας.

Ποιοι Δημόσιοι φορείς αλλά και μη Κυβερνητικές οργανώσεις προσέγγισαν τους Έλληνες Τσιγγάνους με προγράμματα στοχεύοντας στην αντιμετώπιση των προβλημάτων υγείας- προάσπιση και προαγωγή υγείας καθώς και δέσμη μέτρων που στοχεύουν στη βελτίωση της ποιότητας της ζωής τους με απώτερο σκοπό την όσο δυνατόν αποτελεσματικότερη ένταξή τους στην κοινωνικότητα.

Απευθύνεται κυρίως σε επαγγελματίες υγείας που καλούνται να προσφέρουν τις υπηρεσίες τους στους Έλληνες Roma, ελπίζοντας ότι θα φανεί χρήσιμη στη δουλειά τους και θα συμβάλλει ώστε οι Τσιγγάνοι που αντιμετωπίζουν προβλήματα υγείας να μπορέσουν να ωφεληθούν με τον ίδιο τρόπο όπως και ο υπόλοιπος πληθυσμός από την ποιότητα των υπηρεσιών υγείας.

Είναι επομένως ζωτική ανάγκη να γίνει γνωστός ο αληθινός χαρακτήρας της τσιγγάνικης ταυτότητας, το παρελθόν και το παρόν των Τσιγγάνων, για να επιτευχθεί μεγαλύτερη κατανόηση και στενότερη συνεργασία ανάμεσα στους τσιγγάνους και τον υπόλοιπο κόσμο.

Ένας από τους μεγαλύτερους φορείς μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα του τσιγγάνικου λαού του Δήμου Άνω Λιοσίων είναι ο Ε.Ε.Σ

Ο **Ελληνικός Ερυθρός Σταυρός** ιδρύθηκε το 1877 και ένας από τους μεγαλύτερους ανθρωπιστικούς οργανισμούς της χώρας μας. Είναι μέλος της Διεθνούς Ομοσπονδίας Ερυθρών Σταυρών και Ερυθρών Ημισελήνων και αποτελεί έναν από τους 177 Εθνικούς Συλλόγους.

Μέσα στα τόσα χρόνια πολύμορφης εθνικής και ανθρωπιστικής προσφοράς ανέπτυξε πολύ μεγάλη δραστηριότητα τόσο στον τομέα της πρόνοιας και προστασίας της υγείας όσο και στην ιατροφαρμακευτική περίθαλψη και νοσηλεία της χώρας μας.

Σήμερα ο **ΕΕΣ** διαθέτει πρωτοπόρες κοινωνικές δομές που δρα παράλληλα αλλά και αλληλοσυμπληρούμενα με τις κοινωνικές δομές του κράτους,

προσφέροντας ανυπολόγιστης σημασίας ανθρωπιστική βοήθεια στους συνανθρώπους μας.

Το ανθρώπινο δυναμικό που διαθέτει είναι ο λίθος στήριξης των δραστηριοτήτων του, ενώ η εξειδίκευση του ανθρώπινου παράγοντα προσφέρει πολλά πλεονεκτήματα.

Ο εκπαιδευτικός Υγειονομικός Σταθμός Ε.Ε.Σ. Άνω Λιοσίων ιδρύθηκε το 1977 στα πλαίσια της ιατροκοινωνικής πολιτικής του Ε.Ε.Ε.

Σκοπός του Εκπαιδευτικού Υγειονομικού Σταθμού Ε.Ε.Σ. είναι:

- Η προσφορά στοιχειώδους υπηρεσίας υγείας.
- Η κοινωνικοψυχολογική στήριξη των κατοίκων στην οικογένεια και στην κοινότητα.
- Η προσφορά ανοιχτής περίθαλψης με τη λειτουργία πολυϊατρίων.

Η αποτελεσματική λειτουργία του Σταθμού γίνεται από τον Ε.Ε.Σ. με την ανεκτίμητη συμβολή και την καθ'όλα συμπαράσταση του Δήμου Άνω Λιοσίων.

Ο ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΣ ΥΓΕΙΟΝΟΜΙΚΟΣ ΣΤΑΘΜΟΣ Ε.Ε.Σ. ΣΥΝΕΡΓΑΖΕΤΑΙ ΜΕ ΤΟΥΣ ΠΑΡΑΚΑΤΩ ΦΟΡΕΙΣ.

1. Με όλες τις υπηρεσίες του Ε.Ε.Σ. Διοικητικές και Νοσηλευτικές.
2. Με τη Νομαρχία Δ. Αττικής: Διεύθυνση Υγιεινής & Κοινωνικής Πρόνοιας.
3. Με όλους τους Διευθυντές των Δημοτικών Σχολείων, των Γυμνασίων και Λυκείων.
4. Με το Αστυνομικό Τμήμα.
5. Με την Εισαγγελία.
6. Με τις Νοσηλευτικές Σχολές του Ε.Ε.Σ. και τμήματα Νοσηλευτικής των Τ.Ε.Ι.
7. Με το γραφείο Πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης.
8. Με όλους τους Δήμους των γύρω περιοχών.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1

1.1 Η Ταυτότητα των Τσιγγάνων – Όπου Γης και Πατρίδα τους Η Δική τους Μοίρα.

Οι Τσιγγάνοι αποτελούν χωρίς αμφιβολία τον πιο κατατρεγμένο και στιγματισμένο λαό της Ευρώπης. Η διερεύνηση της ταυτότητάς τους περνάει αναγκαστικά από την ιστορία των ετερο-προσδιορισμών τους από τις κοινωνίες που τους περιέλαβαν και από τις προσπάθειές τους να προσαρμοστούν στις αντίξοες κοινωνικο – οικονομικές συνθήκες που αντιμετωπίζουν. **{Ε. Καραθανάση 2000}**

Με το σθένος και την επιμονή του, ο λαός των Τσιγγάνων κατόρθωσε να διατηρήσει , μέσα στις περιπλανήσεις του, την αυθεντικότητα και την προσωπικότητά του.

Η νομαδική ζωή του τον έφερε σε επαφή με τα πιο διαφορετικά έθνη, παρ' όλα αυτά δεν εξαφανίστηκε ούτε διαλύθηκε. Ίσως γιατί δεν ρίζωσε υλικά, στη γη, αλλά σε κάτι ποιό βαθύτερο: σε μια συνείδηση, σε κοινωνικές και ανθρώπινες αξίες. Γι' αυτό και η περιπλάνησή του στον κόσμο παραμένει, παρ' όλες τις διακοπές της , κίνηση συνέχειας και πίστης. Γι' αυτούς τους δύο λόγους, η ιστορία του λαού αυτού που είναι τόσο πρωτότυπος και, εξαιτίας της ιστορικής πορείας του, ίσως ο πιο διεθνής, ενδιαφέρει ιδιαίτερα την Ουνέσκο ενσαρκώνοντας με τρόπο εκπληκτικό μερικές από τις μεγάλες αρχές στις οποίες βασίζεται η δράση της Ουνέσκο. **{Αμαντού Μαχτάρ 1984}**

Η μοίρα του τσιγγάνικου λαού είναι χαρακτηριστική: επιβεβαιώνει τη μονιμότητα του πολιτισμού του μέσα από την ίδια τη θέση του σε διάφορες κοινωνίες.

Η προφορική παράδοση έχει συμβάλλει αποφασιστικά στη ζωτικότητα των εθνών , διασώζοντας τη ψυχή τους και στηρίζοντας ακλόνητα την αξιοπρέπειά τους. Η προφορική παράδοση που βρίσκεται στην καρδιά του τσιγγάνικου πολιτισμού τον προστάτευε χωρίς αμφιβολία από τις επιθέσεις της ιστορίας. καθώς μεταβιβαζόταν με μεγάλη προσοχή από γενιά σε γενιά, μέσα από δρόμους που θυμίζουν τις κοινές σε όλους τους παραδοσιακούς πολιτισμούς μεθόδους μύησης, έδωσε σε μεγάλο βαθμό τη δυνατότητα στους Τσιγγάνους να διατηρήσουν την ταυτότητά τους. {

Μπορούμε να πούμε λοιπόν, χωρίς να παραδοξολογούμε, ότι οι Τσιγγάνοι, «αυτοί οι περιπλανώμενοι σ ' ολόκληρη τη γη», είναι, όσον αφορά τα ηθικά και αισθητικά ορόσημα που τους καθοδηγούν, από τους πιο σταθερούς λαούς.

Στεφανωμένος με το στέφανο του μύθου, ο λαός αυτός παραμένει λαός αυθεντικός, υποκείμενο της δικής του ιστορίας. Ακόμη κι αν ο τρόπος ζωής του είναι καταδικασμένος να αλλάξει, δεν υπάρχει καμιά αμφιβολία ότι η παράδοσή του θα διαρκέσει, πηγή ηθικών αξιών, κανόνας ζωής, ανεξάντλητη πηγή έμπνευσης για έναν πολιτισμό που προσφέρει εξαιρετικά πρωτότυπη συμβολή στην υπόλοιπη ανθρωπότητα. { **Αμαντού Μαχτάρ 1984** }

Η ιδιαιτερότητα της κοινωνίας τους έδωσε στις περιβάλλουσες κοινωνίες το νήμα της πλοκής ευφάνταστων θρύλων για την καταγωγή και τον τρόπο ζωής τους μέσα από το στιγματισμό τους.

Επί αιώνες η καταγωγή των Τσιγγάνων παρέμεινε μυστηριώδης. Αυτοί οι νομάδες με το μελαχρινό δέρμα και τις παράξενες συνήθειες, που εμφανίζονταν τη μια μέρα για να εξαφανιστούν την επόμενη, προκαλούσαν την περιέργεια του μόνιμου πληθυσμού και πολλοί συγγραφείς έκαναν διάφορες και συχνά παρατραβηγμένες υποθέσεις για να λύσουν το αίνιγμα.

Το 19^ο αιώνα, ενώ η επιστήμη είχε δώσει την απάντησή της, εξακολουθούσαν να κυκλοφορούν οι πιο φανταστικοί μύθοι.

Αυτό το συνονθύλευμα από αφελείς προκαταλήψεις και αναξιόπιστες υποθέσεις δεν εμπόδισε τη σοβαρή μελέτη της τσιγγάνικης γλώσσας: στα τέλη του 18^{ου} αιώνα, οι λόγιοι μπορούσαν να ορίσουν την προέλευση αυτού του λαού στηριζόμενοι σε επιστημονικές αποδείξεις. Την εποχή της Αναγέννησης είχαν ήδη κάποια ιδέα γι' αυτή τη γλώσσα, χωρίς να την συνδέουν όμως με κάποια γλωσσική ομάδα ούτε να ορίζουν την περιοχή όπου είχε πρωτοεμφανιστεί.

Εξέχοντες γλωσσολόγοι επιβεβαίωσαν έκτοτε τις αναλύσεις αυτών των πρωτοπόρων λογίων. Η τσιγγάνικη γλώσσα μοιάζει πολύ ως προς το λεξιλόγιο και τη γραμματική με τα σανσκριτικά, καθώς και άλλες ζωντανές γλώσσες, όπως τα κασμίρι, τα χιντί, τα γκουτζαράτι, τα μαραθί και τα νεπάλ.

Οι σύγχρονοι λόγιοι δεν αμφιβάλλουν πια για την ινδική καταγωγή των Τσιγγάνων, δεν έχουν όμως διαλευκανθεί ακόμη πολλά προβλήματα σχετικά με την εθνική ομάδα, την κοινωνική τάξη και την εποχή των πρώτων μεταναστεύσεων.

Η γλωσσολογία είναι ο πιο κατάλληλος επιστημονικός κλάδος για να ορίσουμε καλύτερα την προέλευση των Τσιγγάνων, αλλά βασικό ρόλο παίζουν επίσης η ανθρωπολογία, η ιατρική και η εθνολογία. { **Fransua Fuletie 1984** }

Η ινδική καταγωγή των Τσιγγάνων αποτελεί την επικρατέστερη άποψη μεταξύ των μελών της επιστημονικής κοινότητας, που υιοθετούν τη θέση ότι οι

Τσιγγάνοι αποτελούν μια διακριτή εθνότητα σε διεθνές επίπεδο με κοινή καταγωγή και πολιτισμικά χαρακτηριστικά.{ Jan Pierre 1999 & Fraser 1992 }.Παλιότερη εκδοχή της χώρας καταγωγής των Τσιγγάνων θεωρούνταν η Αίγυπτος, η οποία συνετέλεσε στην απόδοση του ονόματος «Γύφτου», Gypsies, Gitanes, Gotanos, Eugjit, που προέρχονται από την παραφθορά της λέξης Αιγύπτιοι.{Fraser 1988}

Η γλωσσολογική έρευνα απέρριψε την εκδοχή της Αιγυπτιακής καταγωγής, αναδεικνύοντας τεκμήρια της συγγένειας της ρομανί με διαλέκτους της Βόρειας Ινδίας.

Η Ινδία αναγνωρίστηκε και επίσημα ως πατρίδα καταγωγής των Τσιγγάνων κατά το Δεύτερο Παγκόσμιο Συνέδριο που οργανώθηκε στη Γενεύη το 1978 από τη Διεθνή Επιτροπή Τσιγγάνων (Comite International Tsigane), η οποία ιδρύθηκε το 1967.

1.2 Ονομασίες – Προέλευση του Ονόματος

Τους δόθηκε το όνομα «Τσιγγάνοι» και αυτοί το αποδέχτηκαν, χωρίς να γνωρίζουν την αιτία ή την προέλευσή του. Παράλληλα διατήρησαν βέβαια τα ονόματα της κάθε ομάδας, όπως τα γνώριζαν και τα γνωρίζουν: Rom, Louli, Sinti, Hindi, κ.λπ.{E. Καραθανάση}

Το ίδιο διαφοροποιήθηκαν και τα νοήματα που έχουν αποδοθεί στην ίδια λέξη τσιγγάνοι – ένα σημασιολογικό πρόβλημα που δεν δημιούργησαν οι ίδιοι. Η λέξη αυτή είναι το όνομα (ή μάλλον ένα από τα πολλά ονόματα) που τους απέδωσαν οι άλλοι.

Και τι είδους καθοδήγηση μπορεί να περιμένει κανείς από τους ίδιους τους Τσιγγάνους όταν ο αυτοπροσδιορισμός αποτελεί σημαντικό μηχανισμό για την καθιέρωση εθνοτικής ταυτότητας; Ποιοι θεωρούνται «εμείς» και ποιοι «άλλοι»; Από τη δική τους πλευρά, ο βασικότερος διαχωρισμός γίνεται ανάμεσα στους ίδιους και στους γκατζό (πληθυντικός γκατζέ), που είναι το πιο διαδεδομένο όνομα για τους μη Τσιγγάνους στις διαλέκτους των ρομανί. (Στην Ισπανία ο αντίστοιχος τσιγγάνικος όρος είναι payo. Για τους Σκοτσέζους travelers είναι γενικά flattie και για τους Ιρλανδούς είναι buffer. Κανένας από τους όρους αυτούς δεν είναι ρομανί.) Από την άλλη πλευρά, δεν υπάρχει μία και μοναδική λέξη στη γλώσσα ρομανί που να αντιστοιχεί στο «Τσιγγάνοι». Ένας Άγγλος Τσιγγάνος ονομάζει τον εαυτό του Romanichal, όνομα που χρησιμοποιείται και στις ΗΠΑ, στον Καναδά και στην Αυστραλία από τους Τσιγγάνους που κατάγονται από μετανάστες άγγλους

Τσιγγάνους. Στην Ευρώπη , οι Τσιγγάνοι που έχουν εγκατασταθεί εκεί από πολύ παλιά αποδίδουν διάφορα ονόματα στους εαυτούς τους όπως cale(= μαύροι) στην Ισπανία και στη νότια Γαλλία, kale στη Φιλανδία, sinti στη Γερμανία και manouches στη Γαλλία. {**A. Fraser 1988**}

Σε πολλές χώρες υπάρχουν πολυάριθμοι εκπρόσωποι ενός πιο πρόσφατου μεταναστευτικού κύματος Τσιγγάνων οι οποίοι ήρθαν από την Ανατολική Ευρώπη πριν εκατό και πλέον έτη, οι οποίοι ονομάζονται Rom ή Roma και η γλώσσα τους έχει επηρεαστεί σημαντικά από τη μακρά παραμονή των προγόνων τους σε Ρουμανόφωνες περιοχές – εξ ου και ο χαρακτηρισμός τους ως βλάχοι Ρομ, από τη Βλαχία. (Η λέξη δεν έχει σχέση με τη Ρουμανία αλλά στην κυριολεξία σημαίνει «άνθρωπος» ή «σύζυγος» .)

Οι βλάχοι Ρομ είναι διαιρεμένοι σε πολλές διαφορετικές φυλές: Καλντεράς, Λοβάρα, Τσουράρα, κ.λ.π. Στο σημείο αυτό ο απλουστευτικός διαχωρισμός «εμείς και αυτοί» καταρρέει. Τα μέλη καθεμιάς από τις ομάδες των Τσιγγάνων θεωρούν ότι εκείνοι είναι οι αυθεντικοί Τσιγγάνοι και είναι ξεκάθαρη η θέση όλων τους απέναντι στους γκατζέ. Οι διαφορές ανάμεσα στους Τσιγγάνους είναι πολύ σημαντικές όσον αφορά τις κοινωνικές σχέσεις. {**A. Fraser 1988**}

Η ονομασία Τσιγγάνοι με την οποία αποκαλούνται σε όλη την Ευρώπη (Tsiganes στη Γαλλία, Zingari στην Ιταλία, Zigeunur στη Γερμανία, Ciganos στη Πορτογαλία), είναι από μόνη της προϊόν ετεροπροσδιορισμού.

Συναντάται για πρώτη φορά στο Βυζάντιο, ενώ μέχρι τότε ήταν άγνωστη στους ίδιους και στους λαούς που τους περιέβαλαν .Η λέξη ήταν γνωστή στην Ελλάδα από το 1100 και υποδήλωνε τη θρησκευτική αίρεση των Ατσιγγάνων ή Ατσινκάνων (άθικτοι/ ανέγγιχτοι)

Ουσιαστικά , ο πρώτος ετεροπροσδιορισμός των Τσιγγάνων τους ορίζει ως θρησκευτική ετερότητα και προέρχεται από την Εκκλησία. .Οι κληρικοί έδωσαν στην ουσία αυτή την ονομασία στους νέους μελαμψούς εποίκους που βρέθηκαν εκείνη την εποχή στη Μικρά Ασία, θεωρώντας τους άθεους και ειδωλολάτρες.

Όταν η Τουρκική κατάκτηση απλώθηκε στη Μικρά Ασία, στο στόμα των Τούρκων η λέξη πήρε τον τύπο Τσιγγιανέ, απ' όπου προέκυψε και η λέξη Τσιγγάνος, η οποία κατά τη διαδικασία «κάθαρσης» της νέο-ελληνικής γλώσσας από τα τουρκικά ιδιώματα, επανήλθε στο «Ατσιγγανός».

Στην Ελλάδα επικράτησε η ονομασία Τσιγγάνοι, μαζί με αυτές των Κατσίβελων, όπως τους αποκαλούσαν στη Θράκη και των Γύφτων στα ελληνικά χωριά. {**Δ.Ντούσας 1997**}

Οι ίδιοι αυτοαποκαλούνται Ρομά , Ρώμηδες, Ρωμιοί (ονομασία όμοια με τη δική μας μεσαιωνικοί, Ρωμιοί, (Βυζαντινοί). Ομοίως τση γλώσσα τους αυτοαποκαλούνται ως Σίντες ή Σίντοι ή Σάιοι. Τις προσωνυμίες αυτές αναφέρει ο Στράβων ως ονομασία Θρακικών φυλών. Χρησιμοποιούν και άλλες ονομασίες ανάλογα με την εργασία που εκτελούν, π.χ Ντερμεντζήδες (Μυλωνάδες) , Τσιλιγκίριδες (ασχολούμενοι με το βάψιμο του ατσαλιού – τσιλίκι) Καρεκλόγυφτοι, Φαραώνηδες κ.α Σε αντίθεση με τους Ευρωπαίους Αθίγγανους οι στην Ελλάδα κατοικούντες δηλώνουν, εκτός από ένα μικρό τμήμα ,ότι : «Είμαστε πρώτα Έλληνες και μετά Τσιγγάνου». { <http://www.eleftherovima.gr> 1997 }

Τα ονόματα που αποδίδονται στους Τσιγγάνους και τους Ταξιδευτές ποκίλλουν και αποδίδουν σε αυτούς που τα χρησιμοποιούν ασαφείς και διαφορετικές πραγματικότητες. Οι ονομασίες μπορεί να σημαίνουν κάποια υποτιθέμενη καταγωγή, μια μερική δηλαδή και κοντόφθαλμη θεώρηση της ιστορίας των Τσιγγάνων, όπως π.χ στην περίπτωση των Bohemiens της Γαλλίας , όρος που αποδόθηκε σε ομάδες που έφτασαν φέροντας επιστολές του βασιλιά της Βοημίας ή όπως στην περίπτωση των Hungaros της Ισπανίας όρος που υπονοεί ουγγρική καταγωγή.

Οι ονομασίες που αποδίδονται στις κοινότητες των Τσιγγάνων είναι ποικίλες, όπως ποικίλα είναι και τα ονόματα που χρησιμοποιούνται από τις ίδιες τις κοινότητες. Στις περισσότερες γλώσσες οι ονομασίες αυτές έχουν αποκτήσει υποτιμητικούς συνειρμούς, όπως στην περίπτωση όλων των παραγώγων του όρου “Egyptiens”: Gitans, Gypsies, Gitanos, Gitani, Yifti, Giftos, Yieftos, τα οποία χρησιμοποιούνται ευρέως. Ο ίδιος όρος δηλώνοντας συχνά διάφορες πολιτισμικές ομάδες δημιουργεί ουσιώδη σύγχυση όπως αυτή ανάμεσα στους κακόφημους Ατσίγγανους της Ελλάδας και τους νομάδες που ήρθαν από την Ινδία και μετέφεραν το όνομά τους ως την άκρη του κόσμου και το οποίο είναι μάλλον το πιο διαδομένο: Zigeunur, Zigojnere, Sigoyner, Tsiganes, Zingaros, Zigenare, Tsigani, Zingari ,Tigan Tsignos Cingene, Cigany, Cikan, κτλ. Γίνεται επίσης σύγχυση με την απόδοση ονομάτων μειωτικής σημασίας, τα οποία τους ταυτίζουν με κακόφημες ομάδες , αλήτες και τυχοδιώκτες, όπως, Vaganten, Vagabunden, Kilinghiros, Koulofos, Baraquis και πολλές άλλες που δηλώνουν, δικαίως ή αδίκως , έναν τρόπο ζωής ή κάποιο επάγγελμα. . {**Jean Pierre 1998**}

1.3 Ιστορική Αναδρομή

Αυτή είναι η ιστορία ενός περιπλανώμενου λαού που ήλθε στα Βαλκάνια στα χρόνια του Μεσαίωνα και σιγά - σιγά απλώθηκε σε ολόκληρη την Ευρώπη και ακόμη πιο μακριά. Όταν οι άνθρωποι αυτοί χτύπησαν τις πύλες της Δυτικής Ευρώπης ως προσκυνητές, προκάλεσαν έντονη περιέργεια και χιλιάδες θεωρίες αναπτύχθηκαν για την καταγωγή τους

Πολύ αργότερα όμως έγινε δυνατό να συναχθούν, βάσει της γλώσσας τους, συμπεράσματα για τον τόπο από τον οποίο ξεκίνησε η διασπορά τους. Στο πέραςμα των αιώνων, παρά τη συνεχή έκθεσή τους σε πολλαπλές επιδράσεις και πιέσεις, κατόρθωσαν να διατηρήσουν την ιδιαίτερη ταυτότητά τους και να επιδείξουν θαυμαστές ικανότητες προσαρμογής και επιβίωσης.

Αν μάλιστα σκεφθεί κανείς τις αντιξοότητες τις οποίες αναγκάστηκαν να αντιμετωπίσουν –γιατί η ιστορία που θα διηγηθούμε είναι σε μεγάλο βαθμό η ιστορία των προσπαθειών που κατέβαλαν οι άλλοι για να εξαλείψουν την ιδιαιτερότητά τους – καταλήγει στο συμπέρασμα ότι το μεγαλύτερο επίτευγμά τους είναι τελικά το ότι επιβίωσαν.

Ωστόσο δεδομένου ότι δεν έχει γίνει κοινά αποδεκτή η άποψη ότι οι Τσιγγάνοι είναι «ένas από τους λαούς της Ευρώπης», καλό θα ήταν να ξεκινήσουμε εξετάζοντας κατά πόσον έχουν το δικαίωμα να συμπεριλαμβάνονται σε αυτούς.

Αν δεχτούμε ότι λαός είναι μια ομάδα ανδρών, γυναικών και παιδιών με κοινή γλώσσα και κοινό πολιτισμό, οι οποίοι ανήκουν στον ίδιο τύπο φυλής και διακρίνονται εύκολα από τους γείτονές τους, έχει περάσει πολύ καιρός από τότε που οι Τσιγγάνοι διέθεταν όλα αυτά τα χαρακτηριστικά. και με την πάροδο των αιώνων διαφοροποιήθηκαν σημαντικά. Το ίδιο διαφοροποιήθηκαν και τα νοήματα που έχουν αποδοθεί στην ίδια τη λέξη Τσιγγάνοι – ένα σημασιολογικό πρόβλημα το οποίο δεν δημιούργησαν οι ίδιοι. Η λέξη αυτή είναι το όνομα (ή μάλλον ένα από τα πολλά ονόματα) που τους απέδωσαν οι άλλοι. . {A. Fraser 1998}

1.3.1 Ιστορία

Πιθανότατα η πρώτη ιστορική αναφορά για τους Ρομ (Τσιγγάνους) γίνεται από τον Ηρόδοτο που αναφέρει τον λαό των «Σιγύνων». Πριν ακόμη από την άλωση της Κωνσταντινούπολης πυκνές ομάδες της νομαδικής αυτής φυλής είχαν αρχίσει να περιτρέχουν τη Θράκη, τη Μακεδονία και στη συνέχεια τις χώρες της κεντρικής Ευρώπης. Οι πρώτες ειδήσεις που αναφέρονται στη διασπορά τους στις Ευρωπαϊκές

χώρες χρονολογούνται από το 1417 μ.Χ όταν πολυάριθμες ομάδες των Ρομ εμφανίστηκαν στη Γερμανία. Οι τότε χρονογράφοι τους περιγράφουν με το όνομα «Τσιάνοι» και υπογραμμίζουν το σκοτεινό δέρμα και τις μαύρες τρίχες τους.

Ζούσαν σε σκηνές και περνούσαν μια πολύ σκληρή ζωή. Δεν είχαν – κατά τους χρονογράφους – πατρίδα ούτε θρησκεία, αλλά βεβαίωναν ότι ήταν χριστιανοί. Είχαν αρχηγούς που ήταν έφιπποι και καλοντυμένοι σε αντίθεση με τους υπόλοιπους, που στην πλειοψηφία τους βάδιζαν σαν μπουλούκι και κυρίως ξυπόλητοι. Από το 1417 μέχρι το 1430 εξαπλώθηκαν σε ολόκληρη τη Γερμανία αλλά και στις Ευρωπαϊκές χώρες. Εμφανίζονται στην Ευρώπη χρονολογικά ως εξής :

1418 : Ελβετία , 1422 : Ιταλία, 1427 : Γαλλία, 1433: Δανία, 1445: Ισπανία – Εκεί υπήρχαν ήδη συγγενικά φύλλα, 1500 : Αγγλία.

Υπάρχουν περισσότεροι από δώδεκα εκατομμύρια Ρομ που βρίσκονται σε πολλές χώρες, σε όλο τον κόσμο. Δεν υπάρχει κανένας τρόπος να βρεθεί ένας ακριβής αριθμός δεδομένου ότι οι Ρομ δεν καταγράφονται στις περισσότερες επίσημες απογραφές.

Πολλοί Τσιγγάνοι δεν αναγνωρίζουν την αληθινή εθνική προέλευσή τους για οικονομικούς και κοινωνικούς λόγους.

Οι Ρομ είναι μια ευδιάκριτη εθνική μειονότητα, που διακρίνεται τουλάχιστον από το DNA. Εμφανίζουν τον σωματικό τύπο των Ινδιδών . Μεταξύ τους το Ινδικό στοιχείο αποτελεί την βάση. Οι παλαιότερες δοξασίες για τις σχέσεις τους με τους Εβραίους ή τους Αιγύπτιους δεν βρήκαν υποστήριξη.

Κανένας δεν ξέρει γιατί οι πρώτοι Ρομ άρχισαν τη μεγάλη περιπλάνησή τους από την Ινδία προς την Ευρώπη και στις άλλες ηπείρους. Σήμερα οι Ρομ έχουν διασκορπιστεί παγκοσμίως, παρά τις διώξεις και τους κατατρεγμούς δια μέσου των αιώνων. { <http://www.el.wikipedia.org> , <http://www.lyk-varth.gr/rom> }

1.3.2 Μεταναστεύσεις

Έχουν υπάρξει διάφορες μεγάλες μεταναστεύσεις ,(διασπορά), στην ιστορία τους.

Η πρώτη ήταν η αρχική διασπορά από την Ινδία περίπου πριν από χίλια χρόνια. μερικοί μελετητές προτείνουν ότι μάλλον έχουν υπάρξει αρκετές μεταναστεύσεις από την Ινδία.

Η δεύτερη μεγάλη μετανάστευση, που ήταν γνωστή ως Aresajipe, ξεκίνησε από τη νοτιοδυτική Ασία προς την Ευρώπη στο 14^ο (μ.χ) αιώνα.

Η τρίτη μετανάστευση έγινε από την Ευρώπη προς την Αμερική στο 19^ο και 20^ο αιώνα, μετά από την κατάργηση της σκλαβιάς των Romani στην Ευρώπη το 1856 – 1864.

Μερικοί μελετητές υποστηρίζουν ότι υπάρχει μια μεγάλη μετανάστευση και σήμερα σε εξέλιξη , μετά από την πτώση της Σοβιετικής Ένωσης.

{ <http://www.el.wikipedia.org>}

1.3.3 Διωγμοί

Με την εμφάνιση και διείσδυση κατά του Βυζαντίου των Σελτζούκων Τούρκων τον 11^ο αιώνα, πολλοί κάτοικοι εξαναγκάστηκαν να μετακινηθούν (μετοικεσία) δυτικότερα. Μεταξύ των μετακινηθέντων ήταν και Τσιγγάνικοι πληθυσμοί.

Μετά την κατάληψη του μεγαλύτερου μέρους του Βυζαντίου από τους Οθωμανούς Τούρκους κηρύχθηκε ένας πρωτοφανής σε αγριότητα διωγμός εναντίον κάθε Χριστιανού αλλά και των Τσιγγάνων (και αυτοί ήσαν Χριστιανοί). Οι Τσιγγάνοι μετακινήθηκαν ακόμη δυτικότερα. μετά την κατάληψη από τους Οθωμανούς της Νότιας Βαλκανικής, εκδιώχθηκαν από τη Θράκη – Μακεδονία προς άλλες περιοχές της Ευρώπης, Μολδοβλαχία, Ουγγαρία. Τα παραπάνω συνέβησαν επί Βαγιαζίτ (τέλος του 14^{ου} αιώνα μέχρι τα μέσα του 15^{ου} αιώνα)

Εχθρική στάση έναντι των Τσιγγάνων μετ' ολίγον τήρησαν και οι νέες χώρες. Η αρχή έγινε τον 16^ο αιώνα από τη Γαλλία. Ακολούθησε η Ισπανία. Τους διωγμούς κατά των Τσιγγάνων σταμάτησε το 1788 ο Κάρολος της Ισπανίας.

Στη Ρωσία από τον 15^ο αιώνα ζούσαν ελεύθεροι. Σαν ασχολίες είχαν το εμπόριο αλόγων, την κτηνοτροφία και την μουσική, Στη Ρουμανία από το 1837 ο ηγεμόνας της Βλαχίας Αλέξανδρος Γκίκας (Έλληνας από τη Βόρεια Ήπειρο) βοήθησε με πολλούς τρόπους τους εκεί Έλληνες στο θέμα της γλώσσας. Επί πλέον κατήργησε το δουλεμπόριο σε 19.000 οικογένειες τσιγγάνων και τους παραχώρησε χωράφια προς καλλιέργεια.

Στη μακρά και πολυτάραχη διαδρομή τους τον χειρότερο διωγμό οι Τσιγγάνοι τον υπέστησαν κατά το Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο από τις ναζιστικές οργανώσεις. 600.000 αθώοι Τσιγγάνοι ρίχτηκαν στα κρεματόρια και στους φούρνους του Άουσβιτς.

Εξαίρεση στη σκληρή αντιμετώπισή τους αποτέλεσε η Αυτοκράτειρα της Αυστροουγγαρίας Μαρία Θηρεσία που εφάρμοσε μια πολιτική κινήτρων

(εγκατάσταση , μόρφωση, εργασία) με προφανή σκοπό την ενσωμάτωση και αφομοίωσή τους στον εθνικό κορμό.

Οι Τσιγγάνοι της Αττικής (Αγία Βαρβάρα) πριν από το 1922 κατοικούσαν στη Μ. Ασία. Μετά τη Μικρασιατική καταστροφή εκδιώχθηκαν και αυτοί βίαια μαζί με τους άλλους Χριστιανούς γιατί έφεραν Ελληνικά ονόματα. { <http://www.eleftherovima.gr> }

1.3.4 Γλώσσα

Η Τσιγγάνικη γλώσσα προέρχεται από τα λαϊκά ιδιώματα, συγγενικά με τα σανσκριτικά και έχει πολλά κοινά βασικά στοιχεία με τα χίντι (hindi), τα νεπάλι (nepali, τα παντζάμι (panjabi) και άλλες «αδελφές» γλώσσες της Βόρειας Ινδίας. Οι αφηγήσεις που περιγράφουν την άφιξη των Τσιγγάνων στην Ευρώπη κάνουν συχνά μνεία στην έκπληξη των τοπικών πληθυσμών μπροστά σε αυτό που ήταν γι' αυτούς ακατανόητη ζαργκόν (jargon). Ένας λαός χωρίς γραπτή γλώσσα, ένας αρχαίος νομαδικός λαός που στο πείσμα των αιώνων διατηρεί την παράδοση της περιπλάνησης.

Ωστόσο δεν υπήρχε ενδιαφέρον γι' αυτή τη γλώσσα. Το γεγονός ότι αυτοί οι νομάδες πηγαينوέρχονταν δίχως χώρα και πατρίδα δεν μπορούσε να είναι συμβατό με μια «αληθινή» γλώσσα και θεωρήθηκε ότι μιλούσαν για αιώνες κάποια αργκό (argot), που την επινόησαν οι ίδιοι από την ανάγκη μιας κρυφής επικοινωνίας, ώστε να γίνονται κατανοητοί μόνο μεταξύ τους. Έπρεπε να φτάσουμε στο 18^ο αιώνα για να ανακαλύψουμε την ινδική προέλευση της γλώσσας, χάρη σ' ένα συσχετισμό που έκανε το 1763 ο Ούγγρος Valyi Istvan ανάμεσα σε τσιγγάνικες λέξεις και σε λέξεις ινδικής προέλευσης . Αυτό όμως το χαρακτηριστικό στοιχείο ακόμη και σήμερα δεν είναι ιδιαίτερα γνωστό από τους πληθυσμούς που συναναστρέφονται οι Τσιγγάνοι, οι οποίοι πιστεύουν ότι η γλώσσα τους είναι κάποια αργκό. Τα τελευταία χρόνια έχει σημειωθεί σημαντική πρόοδος χάρη στη γνώση των διάφορων τσιγγάνικων διαλέκτων και ενδέχεται οι εργασίες που θα γίνουν τα επόμενα χρόνια να φωτίσουν τις πολύ γνωστές από τους γλωσσολόγους διαλέκτους.

Η μακρά συνύπαρξη της τσιγγάνικης γλώσσας με άλλες γλώσσες επέφερε αμοιβαίες επιδράσεις. { **Jean Pierre, 1999** }

Δεν υπάρχει μέχρι στιγμής γραπτή γλώσσα. Γι' αυτό και δεν υπάρχουν τσιγγάνικα κείμενα και γράφουν στη γλώσσα του κράτους που βρίσκονται. Στην Ελλάδα η περισσότερο γνωστή γραφή στους Τσιγγάνους είναι η Ελληνική.

Ο γλωσσολόγος Ν. Ανδριώτης γράφει για τη γλώσσα τους : Είναι ίδια με την Ινδική και από αυτό συνάγεται ότι οι Τσιγγάνοι κατάγονται από τις Ινδίες». Άλλοι υποστηρίζουν ότι κατάγονται από την Αίγυπτο. Αν και η Αίγυπτος τότε λεγόταν Μισίρη. Άρα θε πρέπει να ελέγοντο Μισιρλήδες. Έχει αναπτυχθεί όμως και η άποψη καθόλα ρεαλιστική όπως από τον πολυγραφότατο δημοσιογράφο – λογοτέχνη – ερευνητή Κων/νο Φαλτσάιτς η οποία λέει: « Μην αναζητάτε την καταγωγή των Τσιγγάνων εις Ινδίας ή Αίγυπτο.Εδώ και τρεισήμισι χιλιάδες χρόνια είναι Θρακικά φύλα, περιπλανώμενα στα Βαλκάνια, στη Μεσόγειο, στα πέριξ.»
{<http://www.eleftherovima.gr> }

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2

2.1 ROM και Φυλετικές Διακρίσεις

Τσιγγάνοι: Ζώντας μόνιμα στο περιθώριο της κοινωνίας, κατατρεγμένοι, κυνηγημένοι, στιγματισμένοι, πριν καλά – καλά γεννηθούν με το σημάδι της «διαφοράς» οι Τσιγγάνοι προσπαθούν να επιβιώσουν και ν' αντέξουν, μέσα σε μια ζωή που μοιάζει περισσότερο με κυνήγι εξοστρακισμού: Οι Rom πρέπει, λένε οι «άλλοι», οι πολλοί, ν' απέχουν από ότι συνιστά αναφαίρετο δικαίωμα και κατάκτηση των υπόλοιπων εργαζόμενων των υπόλοιπων ανθρώπων. Χωρίς δικαίωμα στην εκπαίδευση και στην κουλτούρα, στη δουλειά και στη μόνιμη εγκατάσταση, απόβλητοι σε άθλια παραγκόσπια και καλύβες – χωματερές, σκηνιτές και νομάδες με το στανιό, αποτελούν ανέκαθεν την πληγή κάθε πολιτισμένης – κατά τα άλλα – κοινότητας, στην Ελλάδα και αλλού.

Αλλά ποιοι είναι οι Τσιγγάνοι; Τι γνωρίζουμε γι' αυτούς; Ποια προβλήματα αντιμετωπίζουν; Σε ποιους τομείς της ζωής υφίσταται διακρίσεις ;

α. Στα πολιτικά Δικαιώματα: 10 – 15% των Ελλήνων Τσιγγάνων δεν είναι πολιτογραφημένοι σε κανένα μητρώο δήμου ή κοινότητα της χώρας. Χωρίς ιθαγένεια, χωρίς υπηκοότητα αναγνωρίζονται ως «αλλοδαποί και ανιθαγενείς» από τις κρατικές αρχές, παρόλο που ζουν, αιώνες τώρα, σ' αυτόν το τόπο. Έχουν το δικαίωμα του εκλέγειν και του εκλέγεσθαι, την ίδια στιγμή που στη Ν. Αφρική ο μαύρος πληθυσμός ψηφίζει, έστω και για πρώτη φορά.

β. Στη Στέγαση: πάνω από 20.000 οικογένειες Roma ζουν στα χειρότερα τριτοκοσμικά γκέτο της κοινωνίας μας. Σε πάνω από 200 τσιγγάνικες κοινότητες οι οικογένειες μένουν σε τσαντήρια, παράγκες, τρώγλες και ..σπηλιές. Οι καταυλισμοί αυτοί είναι χωρίς νερό, χωρίς ηλεκτρικό, χωρίς δρόμους, χωρίς αποχέτευση, χωρίς γιατρούς, χωρίς σχολεία, χωρίς καθαριότητα. Τα πρώτα θύματα των διωγμών και των κατεδαφίσεων «σπιτιών» είναι οι παράγκες των τσιγγάνων.

γ. Στην Εργασία και τον Επαγγελματικό Διαχωρισμό: 15% των Roma σήμερα, καθώς δεν είναι Έλληνες πολίτες, δεν έχουν το δικαίωμα και τη δυνατότητα πρόσληψης στο Δημόσιο. Το σύνολο σχεδόν των Roma δεν μπορούν να προσληφθούν στο δημόσιο γιατί δεν έχουν το «πιστοποιητικό σπουδών» αφού είναι αγράμματοι. Το 50% και πάνω, των μικρογυρολόγων είναι διαρκώς παράνομοι καθώς δεν έχουν άδεια ασκήσεως του επαγγέλματος του μικροπωλητή. Διαρκώς πληρώνουν βαριά πρόστιμα ή βρίσκονται στη φυλακή αφού συχνά δεν έχουν να πληρώσουν. Το 80% των Τσιγγάνων απασχολούνται ως εργάτες γης στα χωράφια άλλων ιδιοκτητών,

χωρίς κοινωνική ασφάλιση , στις πιο ανθυγιεινές δουλειές, με τα χαμηλότερα μεροκάματα. Δεν είναι οργανωμένοι στα τοπικά εργατικά συνδικάτα, παραμένοντας έτσι θύματα των διαφόρων αφεντικών.

δ. Στην Εκπαίδευση: Το 80% των τσιγγάνων είναι αναλφάβητοι, αγράμματοι, τη στιγμή που στη Ν. Αφρική το αντίστοιχο ποσοστό είναι 40%. 45.000 τσιγγανόπουλα δεν γνωρίζουν σχολείο και δάσκαλο, γιατί το αδιάφορο κράτος δεν φρόντισε να φτιάξει σχολεία και να διορίσει εκπαιδευμένους δασκάλους και νηπιαγωγούς γι' αυτά και τους γονείς τους.

ε. Στη Ζωή, την Υγεία, την Κοινωνική Ασφάλιση: Ο μέσος όρος ζωής των γκετοποιημένων Τσιγγάνων είναι γύρω στα 55 χρόνια, όταν του γενικού πληθυσμού της χώρας είναι 78 χρόνια. Το αδιάφορο κράτος τους στερεί 20 με 25 χρόνια από τη ζωή που δικαιούνται. Η παιδική θνησιμότητα των Τσιγγανόπουλων είναι 8 – 10 φορές μεγαλύτερη από ότι των υπόλοιπων παιδιών .Στις εκατοντάδες κοινότητες των Τσιγγάνων το 50- 100% των παιδιών δεν έχει κάνει εμβολιασμούς. Η ηπατίτιδα Β θερίζει στους Roma σε ποσοστό 10% τη στιγμή που το 3-4% του ελληνικού πληθυσμού είναι φορείς της. Το μεγαλύτερο μέρος του πληθυσμού των Τσιγγάνων δεν είναι ασφαλισμένοι ούτε στο ΟΑΕΕ (πρώην ΤΕΒΕ), ούτε στο ΙΚΑ, ούτε στον ΟΓΑ, αλλά είναι ασφαλισμένοι και δηλωμένοι ως «άποροι».

Τα προβλήματα των Τσιγγάνων αποτελούν κοινωνικά προβλήματα και πρέπει να επιλυθούν.

Οι Roma αποτελούν το 1-1,5% του ελληνικού πληθυσμού , και το 0,3 – 0,4% του πληθυσμού της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Οι Roma είναι διασκορπισμένοι σε πάνω από διακόσιες «κοινότητες» , σχεδόν σε όλους τους νομούς της Ελλάδας.

Οι περισσότεροι είναι νομάδες και διαρκώς μετακινούμενοι ή ημινομάδες.

Οι νομάδες , κατά κύριο λόγο, δεν έχουν ατομική περιουσία στη γη, σ' εργοστάσια κι επιχειρήσεις, μόνο ένα μικρό μέρος του πληθυσμού (στην Αγία Βαρβάρα) ασχολείται με το ειδαγωγικό εμπόριο.

Η Ελλάδα είναι κράτος με κυρίαρχο, σε συντριπτικό ποσοστό, το ελληνικό έθνος, η μουσουλμανική μειονότητα, ως θρησκευτική μειονότητα, αποτελείται από Πομάκους, Τουρκογενείς και Τσιγγάνους.

Η καταπίεση και οι διακρίσεις των Ελλήνων Roma δεν είναι μεγαλύτερες απ' ότι σ' άλλα κράτη της Ευρώπης, της υφελίου ή της Βαλκανικής, μολονότι υπάρχουν Roma και στις άλλες Βαλκανικές χώρες, κανείς δεν τους διεκδικεί για δικούς του

(εκτός από τους μουσουλμάνους της Δ, Θράκης, που προσπαθεί να τους προσεταιριστεί η Τουρκία), πολλοί, ωστόσο, μουσουλμάνοι Roma έχουν μετακινηθεί σ' άλλα μέρη της Ελλάδας, όπως π.χ στην περιοχή του Βοτανικού, ή πλανώνται για εποχιακή εξεύρεση εργασίας –γενικώς , οι Roma δεν αποτελούν «μειονοτικό» ζήτημα.

Η ανάπτυξη του καπιταλισμού και το γενικό εκπαιδευτικό επίπεδο είναι τραγικά χαμηλότερο στις μικροκοινωνίες των γκετοποιημένων ιδιαίτερα Roma απ' ότι στην υπόλοιπη Ελλάδα.

Η Ελλάδα είναι μέρος της Ευρωπαϊκής Ένωσης , στην οποία ζουν ενάμιση εκατομμύριο Τσιγγάνοι, το 10% των Roma περνούν κάθε χρόνο τα εθνικά σύνορα, ενώ αναμένεται και αύξησή τους – ενδεχομένως να υπάρξει ενιαία αντιμετώπισή τους από την ΕΕ με τη μέγιστη δυνατή αδιαφορία της.

Η αναζωπύρωση των εθνικών και εθνικιστικών κινημάτων στην Ευρώπη αγκαλιάζει και τις πολιτικές δραστηριότητες των Roma (Ραμίρες, Τσιγγάνος Ευρωβουλευτής της Ισπανίας). {Δ. Ντούσας 1997}

2.2 Σημερινή Πραγματικότητα- Η Κατάσταση των Rom στην Ελλάδα

Σήμερα στην Ελλάδα οι Roma ζουν διασκορπισμένοι σε πάνω από διακόσιες κοινότητες στους περισσότερους Νομούς της Ελλάδας.

Ο υπολογισμός του μεγέθους του πληθυσμού μειονοτικών ομάδων είναι εξ' ορισμού αδύνατος, αφενός δεδομένου ότι στις εθνικές απογραφές δεν προβλέπονται συχνά στατιστικές κατηγορίες που να επιτρέπουν την καταγραφή τους και αφ' ετέρου επειδή κατά κανόνα τα μέλη των μειονοτικών ομάδων υιοθετούν λιγότερο ή περισσότερο περίπλοκες στρατηγικές αυτοπαρουσίασης και συχνά απόκρυψης των πολιτισμικών τους χαρακτηριστικών.

Η πρώτη απογραφή που έγινε στο ελληνικό κράτος το 1928 κατέγραψε λιγότερους από 5.000 Τσιγγάνους, ενώ η απογραφή του 1951, η οποία περιείχε στοιχεία θρησκείας και γλώσσας κατέγραψε μόνο 7.429 άτομα να έχουν μητρική τους γλώσσα την «αθιγγανική».Οι αριθμοί αυτοί δεν αντιπροσωπεύουν ούτε κατά προσέγγιση τον πληθυσμό των Τσιγγάνων που κατοικούσαν σε διάφορες περιοχές της Ελλάδας.

Το γεγονός ότι στην Ελλάδα απέκτησαν μόλις το 1978 το δικαίωμα πολιτογράφησης δε διευκόλυνε την καταγραφή τους. Έως τότε οι Τσιγγάνοι δεν ήταν καταγεγραμμένοι ως Έλληνες, αλλά ούτε ως καμία άλλη γνωστή εθνικότητα. Μετά

την τακτοποίηση της ελληνικής τους ιθαγένειας, για όσους κρίθηκαν Έλληνες διατάχθηκε η εγγραφή τους στα μητρώα αρρένων των δημοτολογίων και απέκτησαν τυπικά τα ίδια δικαιώματα και υποχρεώσεις με τους Έλληνες πολίτες. {**Δ.Ντούσας 1997**}

Σήμερα εκτιμάται ότι αποτελούν το 1 – 1,5% του ελληνικού πληθυσμού.

Στην πλειοψηφία τους είναι χριστιανοί ορθόδοξοι (85%), αλλά υπάρχουν και κάποιες κοινότητες Τσιγγάνων που είναι μουσουλμάνοι, όπως οι κοινότητες της Δυτικής Θράκης, πολλοί από τους οποίους έχουν μετακινηθεί σε άλλα μέρη της Ελλάδας. {**Γ. Έξαρχος, 1998**}

Στην Τσιγγάνικη κοινωνία, η συλλογικότητα εξακολουθεί να αποτελεί κυρίαρχο στοιχείο οργάνωσης της κοινωνικής ζωής. Το κοινωνικό εγώ του ατόμου έχει βαρύνουσα σημασία σε επίπεδο αξιών λειτουργεί ως βασικός άξονας προσανατολισμού των δραστηριοτήτων του. και καθορίζεται από τη συγγένεια και την καταγωγή.

Η κοινωνική οργάνωση των Ρομά δομείται με βάση παραδοσιακές κοινωνικές σχέσεις. Θεμέλιό της αποτελεί η διευρυμένη παραδοσιακή οικογένεια, της οποίας αρχηγός είναι ο μεγαλύτερος σε ηλικία παντρεμένος άντρας. Η ευρεία οικογένεια οργανώνεται παραπέρα σε γένος (το σόι) που αποτελείται από το σύνολο των συγγενικών οικογενειών. Τα μέλη του γένους συνδέονται με δεσμούς αίματος και διακρίνονται το ένα από το άλλο με βάση το οικογενειακό επώνυμο του γένους (π.χ (Καμπεραίοι, Τσακιραίοι).

Τα γένη συνδέονται περαιτέρω συγκροτώντας τη «φάρα». Η φάρα περιλαμβάνει δύο ή περισσότερα γένη, που συνδέονται μεταξύ τους με δεσμούς αίματος ή αγχιστείας.

Η κάθε φάρα συνήθως, αποτελεί μία κοινότητα με εσωτερική κοινωνική και οικιστική οργάνωση και μπορεί να εκπροσωπείται από τον πρόεδρο ή αρχηγό της. Παλιότερα ήταν περισσότερο κυρίαρχοι οι κανόνες ενδογαμίας στο πλαίσιο της φάρας, οι οποίοι σήμερα σταδιακά υποχωρούν.

Επόμενη βαθμιαία κοινωνικής οργάνωσης αποτελούν «οι φυλές» των Τσιγγάνων (όπως φιτσίρια, χαντούρια, ρουντάρια). Τα μέλη μιας «φυλής» μιλούν την ίδια γλωσσική διάλεκτο, έχουν κοινά ήθη και έθιμα, κοινές αξίες και παραδόσεις. Η «φυλή» αποτελεί ισχυρό παράγοντα ταύτισης και διαφοροποίησης των Τσιγγάνων μεταξύ τους. Την χρησιμοποιούν στις περισσότερες έρευνες ως ισχυρό όπλο αυτοπαρουσίασης και εγγραφής τους στον κοινωνικό χώρο, με βάση τον τόπο

καταγωγής τους, την πορεία που ακολούθησαν, τον τρόπο ζωής, τα επαγγέλματα που ασκούν.

Ο Ελληνικός λαός έχει συνηθίσει την παρουσία των Ρόμ από τα παλιά χρόνια. Οι Ρόμ μόλις πρωτοπάτησαν το πόδι τους στην Ευρώπη συνάντησαν την Ελληνική γλώσσα που κυριαρχούσε τότε. Συνέπεια του γεγονότος αυτού είναι ότι πάρα πολλά στοιχεία της Ελληνικής ενσωματώθηκαν στις διαλέκτους των Ρόμ.

Στην Ελλάδα κατά το παρελθόν ασχολήθηκαν με τη σιδηρουργία κυρίως. Ακόμη οι Έλληνες αποκαλούν «γύφτους» τους σιδεράδες . ‘Άλλες τέχνες που ανέπτυξαν οι νομάδες και για τις οποίες έγιναν συμπαθείς στους Έλληνες είναι η ανταλλαγή κυρίως ζώων και η Μουσική.

Σήμερα αλλά και στο παρελθόν έχουν αναδειχθεί και έχουν γίνει διάσημοι στο χώρο του λαϊκού τραγουδιού κυρίως πάρα πολλοί Έλληνες Ρόμ. Οι «τσιγγάνου» χρησιμοποιήθηκαν σε πάρα πολλές περιπτώσεις ως ιδανικοί εκτελεστές Δημοτικών τραγουδιών. Τα όργανα που αγαπούν είναι κυρίως το κλαρίνο και τα κρουστά. Σε πολλές παραδοσιακές εκδηλώσεις και τοπικά πανηγύρια μετέχουν ενεργά ως οργανοπαίχτες. Χαρακτηριστικά είναι τα παραδείγματα του Τυρνάβου (Μπουρανί), της Κατερίνης (Περπερίτσα), Βαρθολομιού (Μπούλες). Γενικότερα και σε ολόκληρη την Ελλάδα στον εορτασμό της πρωτομαγιάς και της Καθαρής Δευτέρας, θα δούμε πολλές Ρόμ «κομπανίες» να προσφέρουν τη χαρά στους πανηγυριώτες έναντι συνήθως μικρής αμοιβής . Βεβαίως πάρα πολλοί Ρόμ έχουν σταματήσει τη νομαδική ζωή σήμερα και στην Ελλάδα. Κυριότερες σήμερα ασχολίες τους είναι: Το εμπόριο κυρίως στις λαϊκές αγορές, η προσφορά εποχιακής εργασίας (καρπούζι, βαμβάκι κλπ), η μουσική.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3

3.1 Πολιτισμικά Στοιχεία

Ο πολιτισμός Romani είναι διαφορετικός, με πολλές παραδόσεις και συνήθειες, και η κάθε φυλή έχει τις ιδιαίτερες πεποιθήσεις και τις αρχές της. Θα ήταν λάθος να γενικεύσει κανείς συγκεκριμένους κανόνες που ισχύουν σε μια ορισμένη φυλή. Παρά την πολιτισμική αυτή πολυμορφία, υπάρχουν αρκετές κοινές αξίες σε όλους τους Ρομ: **Πίστη στην οικογένεια** (γενιά), **πίστη στην ύπαρξη Θεού** (Del) και **διαβόλου** (beng), αφοσίωση σε πρότυπα και κανόνες, που ποικίλλουν από φυλή σε φυλή και προσαρμοστικότητα στους μεταβαλλόμενους όρους διαβίωσης και επιβίωσης.

Υπάρχει σημαντική διαφοροποίηση των αντιλήψεων των φυλών Ρομ πάνω στο «ποιος είναι και ποιος δεν είναι γνήσιος Ρομ» (**gajikane =μη- Ρομ, ξένος**). Αυτός που μπορεί να γίνει αποδεκτός ως «**γνήσιος Ρομ**» από τη μια ομάδα, μπορεί να είναι gadje (μη αποδεκτός, ξένος) σε άλλη. Δεν υπάρχει κάποια φυλή που μπορεί να καθιερωθεί, «καθαρόαιμη» Ρομ. Η πολύχρονη επικοινωνία τους και η συνάφειά τους με πάρα πολλά έθνη τους έχει αναγκαστικά οδηγήσει σε επιμειξίες.

3.1.1 Θρησκεία

Για την Θρησκεία όπως και για τους άλλους τομείς, καλό είναι να διακρίνουμε τα διάφορα στοιχεία που δανείστηκαν στο τρόπο ζωής τους, σε μια βάση που καθορίζεται από την ινδική κληρονομιά της καταγωγής τους.

Στο Ηνωμένο Βασίλειο υπάρχουν Ρομ που αποκαλούνται ρωμαιοκαθολικοί και άλλοι Έλληνες ορθόδοξοι, ενώ οι Travellers της Ιρλανδίας είναι καθολικοί και οι English Romanichals Travellers μέχρι και σήμερα ακόμη δεν πιστεύουν πολύ. Σ' αυτά προστίθεται και η ανάπτυξη από το 1830 για τους πρώτους και από το 1967 για τους δεύτερους, των κινήματων των Ευαγγελικών, που δίνουν αξία στον τσιγγάνικο πολιτισμό.

Στην Εσθονία οι Τσιγγάνοι που έρχονται από τη Λετονία είναι κυρίως λουθηρανοί, ενώ αυτοί που έρχονται από τη Ρωσία είναι ορθόδοξοι.

Στην Ιταλία ορισμένοι αποκαλούνται καθολικοί, άλλοι χριστιανοί, άλλοι ευαγγελιστές, άλλοι μουσουλμάνοι και άλλοι είναι άθεοι.

Στη Βουλγαρία υπάρχουν δύο μεγάλες ομάδες, η μία είναι χριστιανοί (Dasikane Roma) και η άλλη μουσουλμάνοι (Xoraxane Roma).

Η θρησκεία αποτελεί προσαρμογή στο περιβάλλον και είναι ένα συνθετικό στοιχείο του πολιτισμού. Επιτρέπει κάτω από ορισμένες μορφές μια ψυχολογική ισορροπία και μια κοινωνική και πολιτιστική αναδιοργάνωση σε περιόδους κρίσης, όπως τα τελευταία χρόνια.

Η θρησκεία βοηθά στην προσαρμογή των Τσιγγάνων στο περιβάλλον, όταν η υιοθέτηση των δοξασιών και των τελετουργικών της δεν είναι προϊόν καταναγκασμού. Υπό αυτή την έννοια, υπάρχει μια σχέση ανάμεσα στη θρησκεία την οποία πίστευαν και την επίσημη θρησκεία της χώρας διαμονής.

Η θρησκεία βιώνεται βαθιά, συνολικά. Οι περισσότερες δοξασίες και τελετουργίες συνδέονται με τη ρύθμιση των κοινωνικών πρακτικών και την επεξεργασία του συστήματος των κανόνων, κυρίως μέσα από τις αντιθέσεις που αναφέρθηκαν ήδη, όπως ανάμεσα στο καθαρό και το ακάθαρτο, το καλό και το κακό, τον Τσιγγάνο και τον μη Τσιγγάνο.

Η βάπτιση αποτελεί το σημαντικότερο μυστήριο, καθώς επίσης και η πίστη σε στοιχεία που καθορίζουν την τύχη του παιδιού. Το ίδιο σημαντική είναι και η συνάντηση γύρω από το νεκρό, που συγκεντρώνει όλους τους συγγενείς, ακόμα κι αυτούς που έρχονται από πολύ μακριά, αλλά κι εκείνους που δεν έχουν συγγένεια και βρίσκονται απλά τη συγκεκριμένη στιγμή στην περιοχή. Η επίσκεψη στον άρρωστο, τον ετοιμοθάνατο και το νεκρό αποτελεί μια μεγάλη συγκέντρωση της οικογενειακής ομάδας, που ενισχύει τη συνοχή.

Εδώ και μερικά χρόνια αναπτύσσεται γρήγορα το κίνημα της Πεντηκοστής των Τσιγγάνων (της Ευαγγελικής Εκκλησίας των Τσιγγάνων) που δημιουργήθηκε στη Γαλλία τη δεκαετία του '50 και απλώνεται ευρέως στην Ευρώπη και σε όλο τον κόσμο. **{Jean Pierre ,1999}**

3.1.2 Οικογένεια

Οι οικογενειακές σχέσεις είναι ο άξονας της κοινωνικής τους οργάνωσης και της καθημερινής ζωής. Στην έννοια της οικογένειας συγκαταλέγονται τόσο οι πιο στενοί συγγενείς όσο και οι υπόλοιποι συγγενείς που περιλαμβάνονται στο δίκτυο των συγγενών.

Γενικά για τους Τσιγγάνους η οικογένεια επιτελεί μια βασική λειτουργία στο κοινωνικό πλαίσιο, αποτελεί ένα θεσμό μεγίστης σημασίας, αφού ενισχύει τις σχέσεις των ατόμων, πράγμα που είναι πολύ σημαντικό για τη διατήρηση της

ταυτότητας και της διαφορετικότητας των Τσιγγάνων. Οι οικογενειακές σχέσεις είναι ο άξονας της κοινωνικής τους οργάνωσης και της καθημερινής ζωής.

Στην έννοια της οικογένειας συγκαταλέγονται τόσο οι πιο στενοί συγγενείς όσο και οι υπόλοιποι συγγενείς που περιλαμβάνονται στο δίκτυο των συγγενών. Το καλό της οικογένειας και η υποστήριξη στα μέλη προέχει και κυριαρχεί σε σχέση με άλλες ηθικές αρχές και σε οποιαδήποτε άλλη πτυχή της καθημερινής ζωής.

Οι νέοι Τσιγγάνοι έχουν την τάση να ψάχνουν συζύγους μέσα από την ίδια φυλή, μερικές φορές ακόμη και από την ίδια ομάδα συγγενών. Αυτή η ενδογαμία ή το συγγενικό σύστημα στο οποίο στηρίζεται υπήρξε αποφασιστικό στοιχείο για την επιβίωση της τσιγγάνικης κουλτούρας και για την αντίστασή της στην αφομοίωση.

Ο ρόλος της τσιγγάνικης οικογένειας είναι ρόλος – κλειδί στην μετάδοση των αξιών και στην εκπαίδευση των παιδιών. Γενικά αυτά που μεταδίδονται στο σχολείο είναι λίγα. Υπό αυτή την έννοια έχει ιδιαίτερη σημασία η μορφή της μητέρας, κυρίως κατά την παιδική ηλικία, αφού θεωρείται ότι εκείνη κρατά ζωντανή την κουλτούρα και διατηρεί πολύ στενή επαφή με τα παιδιά, πολύ πιο στενή απ' ό,τι ο πατέρας. Ο πατέρας ασκεί την εξουσία και αυτό δημιουργεί μια μεγαλύτερη απόσταση στις σχέσεις.

Αυτό το τελευταίο χαρακτηριστικό είναι πολύ σημαντικό για να δημιουργήσουν οικογενειακές σχέσεις κατά τη διάρκεια της διαδικασίας αντιμετώπισης των χρηστών. διότι τα ναρκωτικά διαδίδονται ευρέως στην κοινότητα των τσιγγάνων. {Ζαροκώστα Ευγενία, 2006}

3.1.3 Τέχνη

Η τσιγγάνικη τέχνη είναι πάνω απ' όλα τέχνη ζωής. Αυτό σημαίνει ότι δεν είναι μόνο η απεικόνιση ενός τρόπου ζωής, είναι ο ίδιος τρόπος ζωής, που περισσότερο τον βιώνουν παρά τον σκέφτονται και τον επεξεργάζονται.

Είναι μια τέχνη καθημερινή, μια τέχνη που βρίσκεται σε κάθε πράγμα, που δεν μπορεί να διαχωριστεί από το κοινωνικό, οικονομικό και πολιτιστικό του περιεχόμενο. Είναι η τέχνη του να εμπορεύεσαι, να οδηγείς, η τέχνη της μουσικής και του χορού, η τέχνη του λόγου, των κοινωνικών σχέσεων και η τέχνη της γιορτής. Αυτή η τέχνη είναι διαρκής και παγκόσμια.

Δεν μπορούμε να μιλάμε για την ιστορία τους παρά μόνο με μουσική, γιατί δύο πράγματα προσδιορίζουν τους Τσιγγάνους: η μουσική και η απόρριψη. Η

μουσική είναι αυτοί οι ίδιοι. Η απόρριψη είναι οι άλλοι. Η τσιγγάνικη μουσική πρόσφερε πολλά στον κόσμο.

Στα χωριά ,σε γάμους και πανηγύρια, σε γλέντια, οι Τσιγγάνοι συμμετέχουν ως μουσικοί ή κλαρινήστες ,βιολιτζήδες, λαουτάρηδες. Το λαούτο (lauto) είναι λατινική λέξη και σημαίνει τραγουδώ. Οι ίδιοι έχουν υμνήσει τη «μάγισσα» , τη «χαρτορίχτρα», την «ξελογιάστρα», τη «χορεύτρια» κ.α. Έχουν δημιουργήσει δικές τους μελωδίες. Με την παύση της φεουδαρχίας στη Δύση, η τσιγγάνικη μουσική μετουσιώθηκε σε δική της κουλτούρα. Μπήκε και αναπτύχθηκε στις Ευρωπαϊκές αυλές. Ο λαογράφος Τ. Γιαννακόπουλος λέει για την Τσιγγάνικη μουσική, «είναι γλυκιά, βίαιη, επαναστατική. Μοιάζει σαν βοή στην καταιγίδα».

Τους Τσιγγάνους έχουν υμνήσει η ελληνική και ξένη λογοτεχνία. Ο Παλαμάς με τον «Δωδεκάλογο του γύφτου», ο Σ. Σκίπης με τους «Τσιγγανόθεους», ο Παπαδιαμάντης με τη «Γυφτοπούλα», ο Γρυπάρης με τη «Ζαχραέ», ο Βιζυηνός κ.α. Από τους ξένους ο Β. Ουγκώ με την «Παναγία των Παρισίων», ο Πούσκιν με τους Τσιγγάνους», οι Γκαίτε, Λόρκα κ.α.

Κατά τον μεσαίωνα δεν υπήρχε στον ελληνικό χώρο μουσικάντης (λαϊκός οργανοπαίκτης). Τη μουσική παράδοση την κράτησε και την διατήρησε εν πολλοίς ο τσιγγάνος . Μουσικοποίησε το δημοτικό τραγούδι. Το διατήρησε, το προήγαγε και το μετέδωσε προοδευτικά από χωριό σε χωριό και από τόπο σε τόπο. Τα τραγούδια κατά την εποχή εκείνη αποτελούσαν έναν πολύ ισχυρό δεσμό στην όλη εξέλιξη της ζωής του Έθνους, με πρωταγωνιστή το γύφτο. Η προσφορά του αυτή προς το Έθνος είναι ανεκτίμητη.

3.1.4 Πολιτισμός – Έθνη και Έθιμα

Οι Ρομά (στον ενικό αριθμό Ρομ), γνωστοί επίσης και ως **Ρομ, Τσιγγάνοι, Αθίγγανοι ή Σίντηδες** και με τον, κάποιες φορές υποτιμητικό, χαρακτηρισμό **Γύφτοι**, είναι ένας κατά βάση νομαδικός λαός με Ινδική καταγωγή. Η πρώτη ιστορική αναφορά για τους Ρομά γίνεται από τον Ηρόδοτο που αναφέρει τον λαό των «Σιγύνων».

3.1.4.1 Πολιτισμός

Στην Ελλάδα διακρίνουμε δύο ομάδες Ρομά: τους μετακινούμενους και τους εγκατεστημένους. Οι πρώτοι συνεχίζουν τη νομαδική ζωή και είναι συνήθως πλανόδιοι έμποροι φρούτων, λαχανικών, μικροεπίπων και άλλων ειδών οικιακής

χρήσης, όπως επίσης και παλαιοπώλες και ρακοσυλλέκτες. Οι δεύτεροι κατοικούν στις παρυφές των μεγάλων αστικών κέντρων, σε συνοικίες υποβαθμισμένες. Τα επαγγέλματα που εξασκούν έχουν σχέση συνήθως με το εμπόριο και πολύ πιο σπάνια με εξαρτημένη εργασία. Στα σχετικά με τη μουσική επαγγέλματα όπως μουσικοί, οργανοπαίκτες, τραγουδιστές κλπ. έχουν ισχυρή παράδοση και πολιτισμό. Η σημαντικότερη γιορτή των Ρομά είναι η γιορτή της Άνοιξης (Εντερλέζι). Η προέλευσή της είναι ελληνική και γιορτάζεται από 23 Απρίλη μέχρι 1 Μάη σε όλη την Ευρώπη.

3.1.4.2 Ήθη και Έθιμα

Τσιγγάνικος γάμος: Είναι το χαρακτηριστικότερο έθιμο. Οι Ρομ γλεντούν για μέρες στο γάμο.

Τα «κεράσματα»: Είναι ανάλογα με την οικονομική κατάσταση των οικογενειών που είναι καλεσμένες αλλά και των οικογενειών του γαμπρού και της νύφης. Αποκορύφωμα του γλεντιού είναι η πανηγυρική επίδειξη στους καλεσμένους του «σεντονιού», που είναι η απόδειξη της εντιμότητας της νύφης. Κάνουν κουμπαριές με ανθρώπους που εκτιμούν και σέβονται.

Κάθε ομάδα έχει το δικό της αιρετό άρχοντα που εκλέγεται συνήθως δια βοής. Οι ομάδες συνδέονται μεταξύ τους με διάφορες σχέσεις κυρίως οικογενειακές. Ο αιρετός άρχοντας έχει και δικαστική εξουσία. Συνήθως εκπροσωπεί την ομάδα απέναντι στις αρχές της χώρας που ζει η ομάδα.

Κατά το παρελθόν η κοινωνική διάρθρωση της ομάδας είχε μητριαρχικό χαρακτήρα. Μερικοί συγγραφείς ισχυρίζονται ότι αυτό το στοιχείο αποτελεί σοβαρή ένδειξη για την ινδική καταγωγή της φυλής. Σήμερα η μητριαρχία τείνει να εκλείψει.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4

4.1 Τσιγγάνικη Κουλτούρα – Χαρακτηριστικά

Η ταυτότητα των Τσιγγάνων βασίζεται σε μια «φιλοσοφία ζωής» που μεταφράζεται με τις αντιλήψεις για την εργασία, την οικογένεια, τα παιδιά, τη σταθερότητα, τις συνήθειες, την απόλαυση των πραγμάτων, κτλ. Αυτή η φιλοσοφία ζωής φαίνεται να συγκρούεται με τις αξίες, που στις μέρες μας εκτιμώνται πολύ στη κοινωνία μας, όπως είναι η παραγωγικότητα, η αποτελεσματικότητα, ο πραγματισμός, ο ατομικισμός, κτλ. {Ζαροκώστα Ευγενία, 2006}

4.1.1 Η Φιλοσοφία της Εργασίας

Η εργασία γίνεται αντιληπτή ως αναγκαιότητα και όχι ως αυτοσκοπός. Οι Τσιγγάνοι προτιμούσαν ανέκαθεν επαγγέλματα που τους επέτρεπαν να έχουν τον έλεγχο στην οργάνωση της εργασίας τους, και κάποια ανεξαρτησία.

Ο τρόπος αντίληψης της εργασίας ξεφεύγει από το εργασιακό περιβάλλον και αντικατοπτρίζεται στον τρόπο κατανόησης της ζωής. Οι Τσιγγάνοι χρειάζονται ελεύθερο χρόνο για να ασχοληθούν με τις κοινωνικές τους υποχρεώσεις που είναι ζωτικής σημασίας γι' αυτούς.

Σιγά – σιγά οι Τσιγγάνοι εντάσσονται στη διαδικασία της εκπαίδευσης και της κοινωνικής προβολής.

4.1.2 Ο Ρόλος της Γυναίκας και του Άντρα

Οι άντρες έχουν το χρέος να προσφέρουν στις γυναίκες προστασία με οποιαδήποτε έννοια. Αυτή η κατάσταση του πατερναλισμού, είναι ακόμη πολύ διαδεδομένη και αυξάνει την εξάρτηση των γυναικών. Ο κεντρικός ρόλος του άντρα συνιστάται στην υπεράσπιση της ομάδας και τη διατήρηση της εσωτερικής τάξης.

Στην κουλτούρα των Τσιγγάνων εκτιμάται ως θετική παρουσία, η γυναίκα που είναι έξυπνη και ικανή να φροντίσει την οικογένειά της. Οι Τσιγγάνες είναι πολύ ενεργές, δραστήριες και είναι πάντα αυτές που μιλούν και επίσης δείχνουν την κατάσταση την οποία περνούν με μεγαλύτερη σαφήνεια.

Αδιαμφισβήτητα, ο ρόλος των γυναικών στην κοινότητα των Τσιγγάνων είναι να γεννούν παιδιά και να τους μαθαίνουν τις συνήθειες και τις αξίες των Τσιγγάνων. Οι βασικοί τους ρόλοι είναι αυτοί της συζύγου και της μητέρας και συνήθως αναλαμβάνουν τους ρόλους αυτούς και τις υποχρεώσεις.

Η γυναίκα Τσιγγάνα έχει έναν ρόλο – κλειδί στην οικογένεια, αφού ήταν και εξακολουθεί να είναι αυτή που μεταδίδει τους κανόνες, τις αξίες και τις συνήθειες.

Για τους Τσιγγάνους, στις περισσότερες περιπτώσεις, ο σεβασμός των δικών μας ανθρώπων συνεχίζει να έχει μεγάλη σημασία. Αν χάσει κανείς το σεβασμό είναι σαν να έχασε κάτι πολύ σημαντικό, έναν ουσιαστικό λόγο για να ζει κανείς.

Ένα από τα βασικά στοιχεία αυτής της πολιτισμικής επιβίωσης είναι η σπουδαιότητα που οι Τσιγγάνοι αποδίδουν στους εαυτούς τους, η περηφάνια τους για αυτό που είναι.

Στην κοινότητα των Τσιγγάνων είναι πολύ σημαντική η εκτίμηση που αποδίδεται στους ηλικιωμένους και σε όσους απέκτησαν κύρος, γι' αυτό και τους θεωρούν σεβάσμια πρόσωπα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5

5.1 Η Σχέση των Τσιγγάνων με την Υγεία και την Αρρώστια

Οι Τσιγγάνοι φοβούνται πολύ την αρρώστια και το θάνατο, και κατ' αυτήν την έννοια είναι πολύ δειλοί. Από δω προέρχεται και το πλήθος των μύθων και των ιστοριών που δημιουργούν γύρω από το θέμα αυτό, ελάχιστα όμως συνειδητοποιούν ότι οι αρρώστιες μπορεί να προληφθούν.

Υπάρχουν σοβαρά κενά σ' ό,τι έχει να κάνει με την εκπαίδευση γύρω από την υγεία στον πληθυσμό των Τσιγγάνων, και ορισμένα από αυτά διακονίζονται.

Ένα υψηλό ποσοστό των παιδιών των Τσιγγάνων μεγαλώνουν ακόμη χωρίς τους απαραίτητους εμβολιασμούς, και γι αυτό μένουν εκτεθειμένα σε διάφορες ασθένειες που έχουν ήδη εκριζωθεί στην πλειοψηφία του πληθυσμού. Ορισμένες από τις αιτίες του μη επαρκούς εμβολιασμού είναι:

- Άγνοια γύρω από τη λειτουργία, τη δραστικότητα και τα αποτελέσματα των εμβολίων.
- Φόβος της διαδικασίας, του τσιμπήματος ή της πληγής και των αποτελεσμάτων,
- Κακή οργάνωση και σχεδιασμός του χρόνου των γονέων που ξεχνούν τις ημερομηνίες και τα κέντρα εμβολιασμού.

Από την άλλη πλευρά, υπάρχουν ακόμα παιδιά Τσιγγάνων που δεν τρέφονται σωστά και θρεπτικά, λόγω απουσίας ωραρίων και υγιεινών συνθηκών στην οργάνωση των γευμάτων και της διαίτας. Η διατροφή των παιδιών συχνά είναι ακανόνιστη, ελάχιστα ισορροπημένη και περιλαμβάνει λίγα ζεστά γεύματα ολοκληρωμένα και οργανωμένα.

Συνήθως δεν ασχολούνται πολύ με τον αθλητισμό και την τακτική φυσική άσκηση και ελάχιστα παίρνουν μέρος σε ομαδικά ή ατομικά αθλήματα.

Ανάλογα με το περιβάλλον στο οποίο ζουν, η βρωμιά και η εγκατάλειψη όσον αφορά στα ενδύματά τους και στη φροντίδα του σώματος εξακολουθεί να είναι συχνό φαινόμενο. Ανάμεσα στα παιδιά των Τσιγγάνων. Το γεγονός αυτό αποτελεί αιτία ομαδικής απόρριψης, προσβολής και απομόνωσης που δημιουργεί πολλά προβλήματα στη σχολική τους ζωή.

Επίσης, παρατηρείται ένα αυξημένο επίπεδο ατυχημάτων ή ακούσιων τραυματισμών, όπως εγκαύματα, πεσίματα, σπρωξίματα, σπασίματα, πληγές, δηλητηριάσεις από προϊόντα καθαρισμού που χρησιμοποιούνται στο σπίτι ή από φάρμακα....Ανάμεσα στις αιτίες που συχνά συνδυάζονται με τέτοια ατυχήματα θα

μπορούσαμε να αναφέρουμε την αμέλεια ή την εγκατάλειψη των παιδιών που μένουν συνέχεια στο δρόμο ή στο σπίτι χωρίς επαρκή επιτήρηση.

Ωστόσο, είναι ακόμα πολύ περιορισμένη η προληπτική δράση και η συλλογική συνειδητοποίηση της σπουδαιότητας που έχει η σωστή εκπαίδευση για την υγεία ήδη από την πρώιμη παιδική ηλικία.

Η μεγάλη πλειοψηφία των Τσιγγάνων ανδρών και γυναικών ταυτίζουν ακόμα την υγεία με την απουσία ασθενειών, την απουσία πόνου και με την ιατρική. Θεωρούν δηλαδή, ότι η υγεία δεν είναι θέμα ενασχόλησης ή ανησυχίας για να μην εκδηλωθούν οι ασθένειες, ο πόνος ή η αδυναμία του σώματος.

Πιστεύουν ότι η υγεία εξαρτάται από το υγειονομικό σύστημα κι ότι τα πρόσωπα, οι οικογένειες και τελευταία η κοινότητα ελάχιστα έχουν να κάνουν με την πρόληψη της ασθένειας, δημιουργώντας μ' αυτόν τον τρόπο μια εξάρτηση του πληθυσμού από το υγειονομικό σύστημα κι αιτιολογώντας έτσι την ανεπαρκή χρήση των υγειονομικών υπηρεσιών.

Η στάση αυτή δημιουργεί στους Τσιγγάνους ένα αίτημα προσανατολισμένο προς την άμεση περίθαλψη και τη θεραπεία των «κακών» με τον πιο γρήγορο δυνατό τρόπο. Αυτός πιστεύουν ότι είναι ο βασικός ρόλος των γιατρών και όλου του υγειονομικού προσωπικού.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6

6.1 Η Πρόσβαση των Τσιγγάνων Πολιτών στο Σύστημα Υγείας.

Οι Τσιγγάνοι πολίτες αποτελούν μια κοινωνικά αποκλεισμένη ομάδα του πληθυσμού, για την οποία η πρόσβαση και στις υπηρεσίες Υγείας είναι δύσκολη και αδύνατη.

Στην πλειοψηφία τους ζουν αποκομμένοι από το σύστημα και τις Υπηρεσίες Υγείας, τις οποίες αντιμετωπίζουν με σκεπτικισμό και επιφύλαξη. Η στέρηση για πολλά χρόνια από τα κοινωνικά δικαιώματα, δεν τους επέτρεψε να απολαμβάνουν όπως όλοι οι υπόλοιποι πολίτες το δικαίωμα στην Υγεία.

Η απόσταση από τις Υπηρεσίες Υγείας δεν είναι μόνο χιλιομετρική. Τις περισσότερες φορές είναι ο φόβος της προσέγγισης από την πλευρά τους, αλλά κυρίως είναι η κοινωνική προκατάληψη με την οποία αντιμετωπίζονται από το μεγαλύτερο μέρος της θεσμικής Πολιτείας και του πληθυσμού.

Με βάση απογραφικές μελέτες σε Πανελλαδική κλίμακα η κατάσταση της υγείας των Τσιγγάνων πολιτών είναι ιδιαίτερα επιβαρημένη. Οι λόγοι της επιβάρυνσης αναφέρονται μεταξύ άλλων και στην αδυναμία προσέγγισης και χρήσης των υπηρεσιών υγείας.

Ειδικότερα:

- 1) Ο τρόπος ζωής των Τσιγγάνων, με τις συχνές μετακινήσεις, σε συνδυασμό με τα περιορισμένα οικονομικά μέσα αναγκάζει πολλούς από τους μετακινούμενους να διαμένουν σε πρόχειρους καταυλισμούς.
- 2) Το κυνήγι της επιβίωσης αναγκάζει τους Τσιγγάνους να αντιμετωπίζουν τα προβλήματα υγείας, όταν αυτά παρουσιάζονται, αγνοώντας την πρόληψη και τους εμβολιασμούς.
- 3) Η έλλειψη παιδείας και αγωγής υγείας κρατά τους Τσιγγάνους εγκλωβισμένους στις προκαταλήψεις. Η μερική γνώση της γλώσσας δημιουργεί προβλήματα συνεννόησης με τους λειτουργούς υγείας, ενώ ο αναλφαριθμητισμός εμποδίζει την γραπτή ενημέρωσή τους.

- 4) Οι κοινωνικές προκαταλήψεις, η δυσπιστία, το αίσθημα της απόρριψης που νιώθουν οι Τσιγγάνοι στις σχέσεις τους με τους θεσμούς της Πολιτείας, τους οδηγεί σε αμυντική στάση κοινωνικής εσωστρέφειας.
- 5) Παρ' ότι το μεγαλύτερο μέρος των Τσιγγάνων εργάζονται, ελάχιστοι από αυτούς είναι ασφαλισμένοι, με αποτέλεσμα να μην έχουν πρόσβαση σε δωρεάν ιατροφαρμακευτική περίθαλψη και γενικότερα στα δικαιώματα που απορρέουν από την εργασία.
- 6) Πολλοί Τσιγγάνοι κάνουν χρήση βιβλιαρίου της Πρόνοιας, η οποία παρέχει στοιχειώδεις υπηρεσίες υγείας, που όμως είναι ανεπαρκείς και δεν καλύπτουν τις ανάγκες.
- 7) Η αδυναμία των λειτουργών υγείας να κατανοήσουν τη διαφορετικότητα και τις ιδιαιτερότητες του Τσιγγάνικου πληθυσμού, λόγω έλλειψης ενημέρωσης ή λόγω προκατάληψης, λειτουργεί αποτρεπτικά στην χρήση των Υπηρεσιών από τους Τσιγγάνους.
- 8) Η έλλειψη συστηματικής έρευνας και καταγραφής της κατάστασης της υγείας των Τσιγγάνων, δεν αποδίδει στις Υπηρεσίες στοιχεία για την ανάπτυξη εξειδικευμένης πολιτικής στο θέμα της υγείας των Τσιγγάνων.
- 9) Τα έθιμα της Τσιγγάνικης κοινωνίας οδηγούν τους νέους να ξεκινούν την τεκνοποίηση από πολλή νεαρή ηλικία, από την εφηβεία. Οι Τσιγγάνες γίνονται μητέρες πολύ νέες και έχουν περισσότερες κυήσεις, τοκετούς και αποβολές από τον υπόλοιπο πληθυσμό, γεγονός που επιβαρύνει την υγεία τους, διότι σπάνια παρακολουθούνται κατά την διάρκεια της κύησης. Επιπλέον οι νέοι δεν έχουν πρόσβαση στην ενημέρωση πάνω σε θέματα οικογενειακού προγραμματισμού, αντισύλληψης, πρόληψης αφροδισίων νοσημάτων κλπ.

6.2. Ανάπτυξη Υπηρεσιών Πρωτοβάθμιας Φροντίδας Υγείας για τους Τσιγγάνους

Ο Ν.2519/97 προβλέπει «την εκπόνηση και εφαρμογή προγραμμάτων υγείας σε ομάδες του πληθυσμού σε φυλετικές, κοινωνικές και πολιτισμικές ιδιαιτερότητες που βρίσκονται σε υψηλό κοινωνικό κίνδυνο».

Ειδικότερα από τη Νομοθεσία προβλέπονται:

- Κινητές Μονάδες Παροχής Υπηρεσιών Υγείας

Οι Κινητές Μονάδες στελεχώνονται με ιατρικό (παθολόγο, παιδίατρο, γυναικολόγο, χειρουργό), οδοντιατρικό, νοσηλευτικό (νοσηλεύτριες, μαίες, επισκέπτριες υγείας, κοινωνικούς λειτουργούς) και λοιπό προσωπικό, με παράλληλη λειτουργία μικροβιολογικού και ακτινολογικού εργαστηρίου. Η Κινητή Μονάδα περιοδεύει στην υγειονομική περιφέρεια, επισκέπτεται τις περιοχές των σκηνικών περιοδικά, ακολουθώντας την πορεία της μετακίνησής τους. Οι Κινητές Μονάδες συνδέονται με τα Κρατικά Νοσοκομεία της περιοχής, τα οποία στηρίζουν επιστημονικά και διοικητικά το όλο πρόγραμμα.

- Μονάδες κατ' οίκον νοσηλεία

Προβλέπεται λειτουργία μονάδων πρόληψης οικογενειακού προγραμματισμού και περιγεννητικής φροντίδας. Οι μονάδες πρέπει να εξυπηρετούν όλους τους καταυλισμούς, με υποδείξεις που δίνονται από τα Ιατροκοινωνικά κέντρα ανάλογα με την εγκατάσταση και τις μετακινήσεις του πληθυσμού αυτού.

- Υγειονομικοί σταθμοί ή περιφερειακά κέντρα

Στις περιοχές που ο πληθυσμός κυμαίνεται μεταξύ 1000 και κάτω των 2000 μόνιμα εγκατεστημένων Τσιγγάνων, προβλέπεται η λειτουργία υγειονομικών σταθμών ή περιφερειακών ιατρείων ημερήσιας ή 24ωρης ετοιμότητας, ανάλογα με την χιλιομετρική απόσταση που υπάρχει μεταξύ του οικισμού και του πλησιέστερου Κέντρου Υγείας ή του πλησιέστερου Γενικού Νοσοκομείου. Πρόκειται για Παθολογικό, Παιδιατρικό, Μαιευτικό-Γυναικολογικό, Χειρουργικό και Οδοντιατρικό ιατρείο. Προβλέπεται επίσης, νοσηλευτική υποστήριξη και όπου είναι δυνατό, Μικροβιολογικό και Ακτινολογικό Εργαστήριο. Τέλος, όπου δεν είναι δυνατό προβλέπεται η λειτουργία κινητών εργαστηριακών μονάδων.

- **Αποκεντρωμένες μονάδες πρωτοβάθμιας φροντίδας υγείας ή Κέντρα Υγείας Υπαίθρου**

Για Δήμους με πληθυσμό άνω των 2000 κατοίκων προβλέπεται η λειτουργία αποκεντρωμένων μονάδων πρωτοβάθμιας φροντίδας υγείας, εφόσον δε διαθέτουν και βρίσκονται σε απόσταση μικρότερη των 5 χιλιομέτρων από τη πλησιέστερη ανάλογη μονάδα ή γενικό Νοσοκομείο (σύμφωνα με το Ν. 1397/83 άρθρα 18,19). Αυτές πρέπει να λειτουργούν σε 24ωρη βάση και να προσφέρουν υπηρεσίες εξωτερικών Ιατρείων, παροχή πρώτων βοηθειών, διακομιδή ασθενή με ασθενοφόρο, ακτινολογικές και μικροβιολογικές εξετάσεις, φυσικοθεραπεία, οδοντιατρική φροντίδα, καθώς και άλλες παροχές που προβλέπονται από το νόμο.

- **Δίκτυα Πρωτοβάθμιας Φροντίδας Υγείας**

Για τις αστικές και ημιαστικές περιοχές που διαμένουν μόνιμοι ή διερχόμενοι τσιγγάνοι προβλέπεται η δημιουργία μονάδας του Δικτύου Πρωτοβάθμιας Φροντίδας Υγείας, όπου παρέχονται υπηρεσίες ανάλογες των Κέντρων Υγείας Υπαίθρου και στεγάζουν τα ιατρεία των οικογενειακών γιατρών και παιδιάτρων. Κατά τις χρονικές περιόδους που ο πληθυσμός των Τσιγγάνων αυξάνεται λόγω προσέλευσης πολλών διερχόμενων, προβλέπεται η πρόσληψη εκτάκτων λειτουργών υγείας προκειμένου να καλύψουν τις τρέχουσες αυξημένες ανάγκες της μονάδας του Δικτύου.

- **Ειδική Νομοθεσία Σχολικής Υγείας**

Η δημιουργία και δραστηριοποίηση Γραφείων Σχολικής Υγείας της Περιφέρειας στελεχωμένα με Παιδίατρο, Οδοντίατρο, Ψυχολόγο, Κοινωνικό Λειτουργό, Επόπτη Υγείας, Επισκέπτη Υγείας, Νοσηλεύτη, τα οποία παρέχουν στα Τσιγγανόπαιδα που φοιτούν σε Νηπιαγωγεία, Δημοτικά Σχολεία, Γυμνάσια και Λύκεια:

- πρωτοβάθμια παιδιατρική φροντίδα
- έλεγχο του εμβολιασμού των παιδιών
- ιατρική καθοδήγηση στις περιπτώσεις οξέων ή χρόνιων νοσημάτων των παιδιών που δεν μπορούν να καλυφθούν μόνο από την παιδιατρική ειδικότητα
- εποπτεία του σχολικού περιβάλλοντος από άποψη κανόνων δημόσιας υγείας

- καταγραφή και αρχειοθέτηση των στοιχείων της ατομικής κατάστασης υγείας των μαθητών
- Ιατροκοινωνικά Κέντρα

Με Κοινή Υπουργική απόφαση του Οκτωβρίου 2002 τέθηκαν τα θεμέλια για την ίδρυση και λειτουργία 50 Ιατροκοινωνικών Κέντρων για τους Τσιγγάνους, των οποίων η λειτουργία σε πρώτη φάση χρηματοδοτείται μέσω των Περιφερειακών Επιχειρησιακών Προγραμμάτων, με την προοπτική να λειτουργήσουν στο μέλλον ως μόνιμες δομές. Στόχος των Ιατροκοινωνικών Κέντρων η προώθηση της πρωτοβάθμιας φροντίδας υγείας των Ελλήνων Τσιγγάνων, ενώ στις αρμοδιότητές τους εντάσσονται δράσεις συμβουλευτικής, δράσεις αγωγής υγείας, καταγραφή των αναγκών και των υγειονομικών προβλημάτων των Τσιγγάνων, καθώς και η παροχή βοήθειας για τη ρύθμιση διαδικαστικών και νομικών εκκρεμοτήτων με δημόσιες υπηρεσίες

Παροχή υπηρεσιών υγείας στους Τσιγγάνους παρέχει και η Μη Κυβερνητική Ιατρική Οργάνωση Αρωγής «Γιατροί του Κόσμου»

6.3 Κάλυψη Αναγκών σε Υπηρεσίες Υγείας

Με βάση την ισχύουσα Νομοθεσία για την Υγεία από τη θεμελίωση του Εθνικού Συστήματος Υγείας κι έπειτα, διαφαίνεται η βούληση του Νομοθέτη για την ανάπτυξη ενός πλέγματος Υπηρεσιών Υγείας σε ομάδες του γενικού πληθυσμού αλλά και ιδιαίτερα σε αποκλεισμένες ομάδες που διαβούν σε ιδιαίτερες συνθήκες όπως οι Τσιγγάνοι.

Οι Νόμοι δηλώνουν καλές προθέσεις. Όμως στην πράξη το μεγαλύτερο μέρος από το άρθρο των Νόμων αυτών παρέμειναν ανενεργά.

Η Νομοθεσία κρίνεται επαρκής και θα μπορούσε να αποτελέσει την βάση για μια εναλλακτική παροχή υπηρεσιών υγείας σε όλα τα επίπεδα: πρόληψης, θεραπείας, νοσηλείας, πληροφόρησης στους πληθυσμούς των σκηνιτών Τσιγγάνων.

Η αδυναμία όμως στην εφαρμογή της Νομοθεσίας δεν επέτρεψε έως σήμερα τη λειτουργία τέτοιων Υπηρεσιών. Έτσι εμφανίζεται μια θεσμική και νομοθετική επάρκεια, η οποία όμως δεν ανταποκρίνεται στην πραγματικότητα λόγω της ελλιπούς, πλημμελούς ή και της μη εφαρμογής του Νόμου.

6.4 Δράσεις για την Αντιμετώπιση Προβλημάτων Υγείας των Τσιγγάνων

Η ενεργοποίηση και εφαρμογή του συνόλου της Νομοθεσίας είναι επιβεβλημένη. Όμως άμεσα πρέπει να ενεργοποιηθούν και να συμβάλλουν στη βελτίωση της πρόσβασης των Τσιγγάνων στις υπηρεσίες Υγείας και Υγιεινής τρία βασικά βήματα για την επίλυση πολλών προβλημάτων που σχετίζονται με την υγεία:

- το ατομικό βιβλιário υγείας
- ο οικογενειακός γιατρός
- ο οικογενειακός παιδίατρος

Επίσης οι δομές υποστήριξης κάθε είδους (Δημοτικά Συμβουλευτικά Κέντρα – Ιατροκοινωνικά Κέντρα – Κέντρα Υγείας – Νομαρχιακές Διευθύνσεις Υγείας), θα πρέπει να αναλάβουν επείγουσα δράση που να αποσκοπεί:

- Στην ενημέρωση σε θέματα πληθυσμιακής υγιεινής και κοινωνικής αγωγής
- Στην ενημέρωση και εκπαίδευση σε θέματα ατομικής υγιεινής
- Στην ενημέρωση σε θέματα διατροφής και συντήρησης τροφίμων
- Στην εκπαίδευση στην παροχή πρώτων βοηθειών
- Στην ενημέρωση του γυναικείου πληθυσμού σε θέματα κύησης ,τοκετού, λοχείας, περιποίησης νεογνών – βρεφών, οικογενειακού προγραμματισμού και πρόληψης γυναικολογικών παθήσεων.
- Στην ενημέρωση και εκπαίδευση των παιδιών σε θέματα στοματικής υγείας.
- Στην ενημέρωση του πληθυσμού για τα δικαιώματά του στη χρήση των υπηρεσιών υγείας και την ορθολογιστική χρήση των υπηρεσιών αυτών.

Οι υγιεινολογικοί παράγοντες που επιδρούν στην υγεία ενός ανθρώπου είναι μια διαρκής κατάσταση της καθημερινότητας και είναι αυτοί που διατηρούν ή διαταράσσουν την υγεία: ο αέρας, το νερό, η διατροφή, η κοινωνική επαφή, η κατάσταση της κατοικίας των χώρων ή συνθηκών εργασίας η αποχέτευση, η διαχείριση των απορριμμάτων , τα ήθη ,τα έθιμα , ο βαθμός επίγνωσης των αναγκών, ο βαθμός γνώσης και χρήσης των υπηρεσιών υγείας.

Η αρνητική επιβάρυνση των συνθηκών υγείας στους Τσιγγάνους είναι ιδιαίτερα έντονη λόγω του ιδιαίτερου τρόπου ζωής τους. Η εγγύηση και εξασφάλιση πρόσβασης στις δημόσιες υπηρεσίες υγείας, με την υπέρβαση της άγνοιας, της

καχυποψίας του θεσμικού τυπικού ή άτυπου ρατσισμού, της παθητικότητας, της άρνησης , είναι ο ορθός τρόπος αντιμετώπισης των προβλημάτων των Τσιγγάνων. Η ένταξή τους στις θεσμικές δημόσιες λειτουργίες είναι μέρος της διαδικασίας κοινωνικής ένταξης.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7

7.1 Πρόγραμμα Εμβολιασμού του Τσιγγάνικου Πληθυσμού

Μια καλά οργανωμένη Πρωτοβάθμια Φροντίδα Υγείας με καθολική κάλυψη θα μπορούσε να δώσει τη λύση και στο πρόβλημα των εμβολιασμών.

Το Υπουργείο Υγείας και Κοινωνικής Αλληλεγγύης σε συνεργασία με τις ΔΥΠΕ, το Κέντρο Ελέγχου Πρόληψης Νοσημάτων (ΚΕΕΛΠΝΟ) και τις Διευθύνσεις Υγείας των Νομαρχιακών Αυτοδιοικήσεων της χώρας οργανώνει **Πρόγραμμα εμβολιασμών** στους καταυλισμούς των μετακινούμενων Ελλήνων τσιγγάνων.

Οι επισκέψεις γίνονται με Κινητές Μονάδες και το προσωπικό που συμμετέχει είναι ιατρικό, νοσηλευτικό και ένας κοινωνικός επιστήμονας. Στις παρεμβάσεις γίνεται καταγραφή των παιδιών και των εμβολίων και δημιουργείται αρχείο. Σε περιστατικά που εντοπίζονται και χρήζουν παρέμβασης γίνονται παραπομπές σε Νοσοκομεία, Ιδρύματα ή Πρόνοιες.

Τα δεδομένα για εμβολιαστική κάλυψη Ρομά είναι:

* Χαμηλή εμβολιαστική κάλυψη σε σχέση με γενικό πληθυσμό για παιδιά στη Θεσσαλία {Παραλίκας, 2005}

- Ενταγμένοι για το σχήμα εμβολίων παιδικής ηλικίας ~55% και για τον HBV 60%
- Μετακινούμενοι για το σχήμα εμβολίων παιδικής ηλικίας ~25% και για τον HBV 18,5%

* Παρομοίως στα Άνω Λιόσια {Τσιφτσίδου, 2006}

- 17% πλήρως, 58% μερικώς και 25% των παιδιών κανένα εμβόλιο παιδικής ηλικίας
- 73,9% ενηλίκων κανένα εμβόλιο

Τα εμβόλια που περιλαμβάνονται σε ένα πρόγραμμα για Ρομά είναι: *

Για τα παιδιά ότι ισχύει για το γενικό πληθυσμό

- * Για τους ενήλικες
 - Αντιτετανικό ή DiTe ενηλίκων και
 - Ηπατίτιδας Α και Β εφόσον δεν έχουν ενεργό λοίμωξη ή αντισώματα
 - Κάθε εμβόλιο που συστήνεται σε ευπαθείς ομάδες πληθυσμού

7.2. Το Φαινόμενο Ναρκωτικών στην Κοινότητα των Τσιγγάνων

Η χρήση ναρκωτικών στην κοινότητα των Τσιγγάνων παρουσιάζει ορισμένες ιδιομορφίες.

Χαρακτηρίζεται από πρώιμο ξεκίνημα της χρήσης ουσιών όπως ο καφές (από παιδιά μικρής ηλικίας), ο καπνός, το αλκοόλ και το χασίς. Εξίσου πρώιμη είναι και η κατάχρηση ουσιών, η ηρωίνη και η κοκαΐνη.

Ο δείκτης αλκοολισμού είναι υψηλός μεταξύ των μεγαλύτερων και η χρήση αλκοόλ είναι αρκετά διαδεδομένη και μεταξύ των νεαρότερων σε κοινωνικές εκδηλώσεις όπως γάμοι, τελετές, γιορτές κτλ., αν και ακόμα δεν φαίνεται να έχει επικρατήσει η συνήθεια της αυξημένης χρήσης αλκοόλ στη διάρκεια του Σαββατοκύριακου, που παρατηρείται στους μη Τσιγγάνους. Δε συνηθίζουν να καταναλώνουν αλκοόλ στο σπίτι.

Το χασίς είναι η πιο διαδεδομένη παράνομη ναρκωτική ουσία σε όλα τα στρώματα του νεανικού πληθυσμού.

Η χρήση κοκαΐνης και διεγερτικών αυξάνεται στις μη περιθωριακές ομάδες των Τσιγγάνων.

Γενικά, η χρήση των ναρκωτικών, τόσο των νόμιμων όσο και των παράνομων, είναι πολύ περιορισμένη στις Τσιγγάνες γυναίκες, τόσο σε σχέση με τους άντρες Τσιγγάνους όσο και με τις γυναίκες μη Τσιγγάνες.

Στις ομάδες Τσιγγάνων που ανήκουν στο περιθώριο, και κυρίως σ' εκείνες που ασχολούνται με την πώληση ναρκωτικών, η χρήση των ουσιών αυτών είναι πολύ πιο διαδεδομένη και αντιπροσωπεύει ένα μεγάλο κίνδυνο για τους ανήλικους όσον αφορά τόσο στη φυσική τους πρόσβαση σ' αυτά όσο και στην έλλειψη συνειδητοποίησης από τους μεγαλύτερους του κινδύνου που διατρέχουν οι μικρότερες ηλικίες.

Ορισμένοι νέοι κάνουν χρήση ηρωίνης εισπνέοντας ή καπνίζοντάς την, ακολουθώντας τις σύγχρονες τάσεις στον τρόπο κατανάλωσης του ναρκωτικού

αυτού. Όμως, ακόμα υπάρχουν πολλοί που καταναλώνουν την ουσία ενδοφλεβίως , αυξάνοντας τους κινδύνους μόλυνσής τους από τον ιό HIV , που οφείλεται σε:

- κακή πληροφόρηση μεταξύ των Τσιγγάνων.
- απουσία προληπτικών μέτρων προσαρμοσμένων στις ανάγκες αυτού του πληθυσμού καθώς και
- μειωμένη διάδοση των προγραμμάτων μείωσης των επιπτώσεων στην κοινότητα αυτή.

Οι λίγες μελέτες που υπάρχουν σχετικά με το θέμα αυτό εφιστούν την προσοχή στο ρυθμό μόλυνσης από τον HIV / AIDS. Είναι μεγαλύτερος στον πληθυσμό των χρηστών Τσιγγάνων που φέρει τα ίδια χαρακτηριστικά.

Από την άλλη πλευρά, εξαιτίας των δυσκολιών πρόσβασης των Τσιγγάνων στα κέντρα θεραπείας της εξάρτησης από τα ναρκωτικά, είναι ελάχιστος ο έλεγχος της μόλυνσης και το πρόβλημα εξακολουθεί να αποσιωπάται, κυρίως όταν οι ίδιοι οι Τσιγγάνοι φέρουν ιδιαίτερη αντίδραση στην ολοκλήρωση των εξετάσεων, πράγμα που οδηγεί πολλούς (ακόμα και τους ίδιους τους ειδικούς) στο να πιστέψουν ότι το πρόβλημα του AIDS στους Τσιγγάνους δεν είναι και τόσο μεγάλο. **{Ζαροκόστα Ευγενία , 2006}**

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 8

8.1 Όχι Άλλο Ρατσισμό – Για Μια Καλύτερη Ζωή

Τόλμησε και πήρε ένα τσαμπί σταφύλια, για γευτεί – έστω για μια στιγμή – τη γλύκα της ζωής. Άλλωστε πόσο τιμάται ένα τσαμπί σταφύλια; Ένα , δύο ευρώ; Ο αγρότης στη Μαγνησία το αποτίμησε, όσο και μια ανθρώπινη ζωή.... Έτσι, όταν αντίκρισε μέσα στο αμπέλι του το δεκάχρονο Τσιγγανόπουλο, δεν ταλαντεύτηκε καθόλου. Ψύχραιμος, πήγε στο σπίτι και αφού πήρε την καραμπίνα επέστρεψε και γέμισε το κορμάκι του με σκάγια της οργής. Ο ιδιοκτήτης του αμπελιού δεν καταλάβαινε από πείνα, από παιδική παρόρμηση. Δεν διάβασε φαίνεται ποτέ την ιστορία του Γιάννη Αγιάνη. Και γέμισε με σκάγια το παιδικό κορμάκι για να υπερασπίσει, λέει, την ιδιοκτησία του! Αυτό το ιερό και απαραβίαστο της καπιταλιστικής κοινωνίας. Επιπλέον ο... κλέφτης ήταν ένα Τσιγγανάκι, παιδί ενός κατώτερου θεού.

Το δεκάχρονο Τσιγγανάκι όμως έχοντας νιώσει τον πόνο από τα σκάγια της καραμπίνας, ένιωσε στην ψυχή του μια θλίψη ασώπαστη μεγάλη. Μια θλίψη που προκαλεί τη συνειδητοποίηση πως είναι θύμα μιας ρατσιστικής αντίληψης και πρακτικής, που καλλιεργείται από ψηλά και ενυπάρχει στην κοινωνία μας που δεν θα αφήσουμε να γίνει. Μια ρατσιστική αντίληψη που ξεκινάει από τα ύπατα δώματα της κοινωνικοοικονομικής ελίτ, γίνεται πράξη της πολιτικής νομενκλατούρας, κατεβαίνει και διαχέεται , σαν δηλητήριο, στο κοινωνικό σώμα.

Ενώ αυτά συμβαίνουν στον Ελλαδικό χώρο ας δούμε και το τι συμβαίνει στα άλλα κράτη και συγκεκριμένα στη Γερμανία.

Τι γίνεται αλήθεια στα άλλα κράτη την απάντηση θα δώσει το παρακάτω άρθρο της ξένης ανταποκρίτριας που αφορά το θέμα της αποζημίωσης των «σκλάβων της δουλειάς» στην περίοδο του χιτλερικού καθεστώτος και του Β΄ Παγκόσμιου Πολέμου.

Αυτό αφορά και την Ελλάδα, αφού, σύμφωνα με τη γνώμη Γερμανών ιστορικών, τότε υπήρχαν στη χιτλερική Γερμανία περίπου 15.000 – 17.000 «σκλάβοι της δουλειάς», που είχαν μεταφερθεί αναγκαστικά σε διάφορες γερμανικές πόλεις και σε αγροτικές περιοχές και πρόσφεραν την εργασία τους για ένα πιάτο νεροζούμι και μερικές πενταροδεκάρες σαν «ημερομίσθιο».

Το θέμα απέκτησε επικαιρότητα, επειδή μετά από πολύμηνες διαπραγματεύσεις μεταξύ της γερμανικής κυβέρνησης και της Εβραϊκής Επιτροπής Αξιώσεων (αποζημίωσης για την καταναγκαστική εργασία στα στρατόπεδα

συγκέντρωσης), της Jewish Claims Conference (JCC), με έδρα την Ουάσιγκτον, η σοσιαλδημοκρατική κυβέρνηση Σρέντερ ενέκρινε σχέδιο νόμου ίδρυσης Ιδρύματος για την Αποζημίωση και τη Διανομή στους Παθόντες ή τους Δικαιούχους – μέλη των οικογενειών τους ενός ποσού δέκα δισεκατομμυρίων μάρκων , που θα συγκεντρωθεί από το γερμανικό δημόσιο και 120 γερμανικές επιχειρήσεις, που απασχόλησαν «σκλάβους της δουλειάς». Από το ποσό αυτό, οι επιχειρήσεις, που απασχόλησαν «σκλάβους της δουλειάς» (έχουν υποσχεθεί 5 δις, μάρκα) έχουν καταβάλλει έως τώρα 2 δις. μάρκα, ενώ κατά την Εβραϊκή Επιτροπή υπάρχουν αποδεδειγμένα άλλες 149 επιχειρήσεις που απασχόλησαν καταναγκαστικά εργάτες και αρνούνται να συμμετάσχουν στο Ταμείο Αποζημιώσεων με διάφορα προσχήματα.

Αγανακτισμένοι με το νομοσχέδιο είναι και οι Σίντι και Ρόμα (Τσιγγάνοι). Ο πρόεδρος του κεντρικού συμβουλίου των Γερμανών Τσιγγάνων, Ρομάνι Ρόζε, έκανε διαβήματα στην κυβέρνηση και στην αμερικανική πρεσβεία στο Βερολίνο. Θεωρεί ότι οι Γερμανοί Τσιγγάνοι αποκλείονται ουσιαστικά από την αποζημίωση, παρότι εργάστηκαν σε πολεμικά εργοστάσια και ναζιστικές επιχειρήσεις, ενώ ζήτησε ένας εκπρόσωπός τους να συμμετάσχει στη διεύθυνση του Ιδρύματος Αποζημίωσης. Η κυβέρνηση απέρριψε τις αιτιάσεις των παθόντων Τσιγγάνων. {Δ. Ντούσας ,1997}

8.2 Δίκτυο Rom – Διαδρομή και Κατακτήσεις

Το Δίκτυο ROM ιδρύθηκε το 1995 και από τότε αποτελεί τη μοναδική συγκροτημένη και ενιαία έκφραση της Τοπικής Αυτοδιοίκησης , σε ότι σχετίζεται με το σχεδιασμό και την εφαρμογή πολιτικής για την κοινωνική ένταξη των Ελλήνων Τσιγγάνων.

Σήμερα, έχει πλέον 62 Δήμους μέλη σε όλη την Ελλάδα και αποτελεί πρωταγωνιστή των εξελίξεων στην τελευταία 12ετία στην τακτοποίηση των προβλημάτων των Ελλήνων Τσιγγάνων.

Το Δίκτυο ROM είναι ο φορέας που πρώτος ανέδειξε την αναγκαιότητα ενιαίας ,συγκροτημένης και ολοκληρωμένης ΕΘΝΙΚΗΣ πολιτικής , με θεσμικό χαρακτήρα κατοχυρωμένη εφαρμογή και συντονισμό.

Το Δίκτυο ROM είναι ο φορέας που, λόγω και της πανελλαδικής του διάρθρωσης, συνέβαλε τα μέγιστα στην ίδρυση τοπικών συλλόγων, ομοσπονδιών και συνομοσπονδίας.

Σήμερα πια, έχοντας συσσωρευμένη εμπειρία και γνώση όσο κανένας άλλος φορέας στην Ελλάδα στην υπόθεση της κοινωνικής ένταξης των Ελλήνων

Τσιγγάνων, αποτελεί τον πλέον αξιόπιστο συνομιλητή και συνεργάτη τόσο της Κεντρικής Διοίκησης, όσο και της ίδιας κοινότητας των Ελλήνων Τσιγγάνων.

Έχοντας διανύσει 11 χρόνια λειτουργίας και έχοντας κατακτήσει την αξιοπιστία που απαιτεί ο ρόλος του στην υπόθεση των Ελλήνων Τσιγγάνων εντός και εκτός Ελλάδας , το Δίκτυο ROM θα συνεχίσει βασισμένο στις ίδιες αρχές την προσπάθεια για την επίτευξη του στόχου του.

Η λειτουργία των σύγχρονων κοινωνιών του 21^{ου} αιώνα απαιτεί όσο ποτέ άλλοτε την κοινωνική συνοχή και τη συνεργασία.

Το Δίκτυο ROM είναι πάντοτε έτοιμο να αναλάβει πρωτοβουλίες , νέες δράσεις , που θα οδηγήσουν ολόκληρη την ελληνική κοινωνία σε νέους ορίζοντες και μεγαλύτερες κατακτήσεις. {E.K.K.A, 2006 }

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 9

9.1 Εθνική Πολιτική για τον Έλληνα ROM

Ο ρόλος αυτός του κράτους αναγνωρίζεται λοιπόν με την υιοθέτηση και τη σταδιακή υλοποίηση ενός Ολοκληρωμένου Προγράμματος Δράσης (Ο.Π.Δ.) για την ένταξη των Ελλήνων Ρομά. Το Ο.Π.Δ. οργανώνεται σε δύο άξονες προτεραιότητας στη βάση των οποίων επιχειρείται πρώτον, η στεγαστική αποκατάσταση των Τσιγγάνων (1^{ος} άξονας – υποδομές) και δεύτερον, η παροχή υπηρεσιών στους τομείς της εκπαίδευσης, της υγείας, της απασχόλησης, του πολιτισμού και του αθλητισμού, με προτεραιότητα στις περιοχές οργανωμένης οικιστικής παρέμβασης του εν λόγω προγράμματος (2^{ος} άξονας – υπηρεσίες)

Σε συνεργασία με τα κάτωθι **Υπουργεία Απασχόλησης και Κοινωνικής Προστασίας και Υγείας & Κοινωνικής Αλληλεγγύης** υλοποιείται η δράση των Ιατροκοινωνικών Κέντρων.

Το Υπουργείο Υγείας και Κοινωνικής Αλληλεγγύης στα πλαίσια αυτού του Προγράμματος και έχοντας ως στόχο την κοινωνική ένταξη των Ελλήνων Τσιγγάνων, δημιουργεί **Ιατροκοινωνικά Κέντρα** στους οργανωμένους οικισμούς των Ελλήνων Τσιγγάνων για την ένταξή τους στο κοινωνικό ιστό.

Στη χώρα μας σήμερα μεγάλος αριθμός Ελλήνων Τσιγγάνων στεγάζεται μόνιμα ή ημι-μόνια σε καταυλισμούς με προσωρινά και ακατάλληλα μέσα (σκηνές, καλύβες, παραπήγματα κ.λ.π), χωρίς την ύπαρξη στοιχειώδους υποδομής.

Το Ο.Π.Δ. προέβλεπε τη δημιουργία νέων οικισμών με προδιαγραφές και υποδομές όπως ύδρευση, αποχέτευση, ηλεκτροδότηση, τις οποίες έχει αναλάβει το ΥΠΕΣΔΑ.

Το Υπουργείο Υγείας με τη δημιουργία Ιατροκοινωνικών Κέντρων, στοχεύει στην προετοιμασία του πληθυσμού για την κοινωνική τους ένταξη μέσω παροχής υποστηρικτικών υπηρεσιών οι οποίες όμως σε καμία περίπτωση δε θα υποκαταστήσουν τις υφιστάμενες δομές. Για το λόγο αυτό, ο ρόλος του είναι παραπεμπτικός, συμβουλευτικός και διαμεσολαβητικός.

Συγκεκριμένα τα **Ιατροκοινωνικά Κέντρα** αποσκοπούν στην :

- Καταγραφή της ομάδας στόχου, μελέτη επεξεργασίας και ανάλυση των ποιοτικών και ποσοτικών χαρακτηριστικών καθώς και ιδιοτεροτήτων τους.
- Ανίχνευση του επιπέδου και καταγραφή των αναγκών καθώς και υγειονομικών και κοινωνικών προβλημάτων τους με επιδημιολογική έρευνα.

- Ενημέρωση των συγκεκριμένων ομάδων πληθυσμού για θέματα δημόσιας υγείας (δράσεις αγωγής υγείας) και πρόσβαση σε δημόσιες υπηρεσίες.
- Προάσπιση και προαγωγή υγείας με την ανάπτυξη αναγκαίων δράσεων.
- Σύνδεσή τους με κοινωνικοπρονοιακά προγράμματα ενισχυμένες δράσεις και υποστήριξή τους για την αξιοποίηση αυτών των παροχών.
- Παροχή βοήθειας για τη ρύθμιση διαδικαστικών και νομικών εκκρεμοτήτων με δημόσιες υπηρεσίες.
- Παροχή συμβουλευτικών υπηρεσιών για την ένταξη της οικογένειας, ιδιαίτερα των παιδιών στην ελληνική κοινωνία και την αξιοποίηση των θεσμοθετημένων δομών της πολιτείας (παιδείας, αθλητισμού, πολιτισμού κλπ) με σκοπό την ένταξη στα ειδικά προγράμματα αποκατάστασης (οικιστικά, εκπαιδευτικά, απασχόλησης κ.α) και κοινωνικής ενσωμάτωσης.
- Εξοικείωσή τους με τα καινούργια δεδομένα στέγασης και φροντίδας του περιβάλλοντος χώρου και απόκτηση των αναγκαίων δεξιοτήτων μέσω οργανωμένων δραστηριοτήτων.

Το προσωπικό που στελεχώνει τα Κέντρα είναι Γιατρός, Κοινωνικός Λειτουργός, Επισκέπτης Υγείας, Ψυχολόγος, Γυμναστής και ο Διαμεσολαβητής, ο οποίος προέρχεται από τους ίδιους τους Έλληνες τσιγγάνους.

Έχει προβλεφθεί να δημιουργηθούν 38 Ιατροκοινωνικά Κέντρα και ήδη έχουν ξεκινήσει τα 17 από αυτά. **{Ε.Κ.Κ.Α, 2006}**

ΕΝΑ ΑΙΜΑ ΡΕΕΙ ΣΤΙΣ ΦΛΕΒΕΣ ΟΛΩΝ ΜΑΣ

ΤΟ ΑΙΜΑ ΤΩΝ ΑΝΘΡΩΠΩΝ

ΚΑΙ ΟΙ ΤΣΙΓΓΑΝΟΙ «ΤΡΑΓΟΥΔΑΝΕ ΑΚΟΜΑ»

Ειδικό μέρος

Σκοπός της ερευνητικής εργασίας ήταν η διερεύνηση των ψυχοκοινωνικών προβλημάτων των Τσιγγάνων και η σχέση τους με την Πρωτοβάθμια φροντίδα υγείας.

Η έρευνα πραγματοποιήθηκε στους Ρομά του Δήμου Άνω Λιοσίων Αττικής . Το δείγμα της μελέτης ήταν τυχαίο και το αποτελέσαν εκατό άτομα. Η συλλογή των δεδομένων έγινε με τη χρήση ανώνυμου ερωτηματολογίου που σχεδιάστηκε αποκλειστικά για την έρευνα (Δές Παράρτημα)

Τα δεδομένα συλλέχτηκαν με τη μορφή συνέντευξης κατά την ζωντανή επικοινωνία με τους Ρομά. Οι Ρομά προσεγγίστηκαν στο δικό τους φυσικό χώρο, και αυτό για να αισθάνονται οι ίδιοι πιο άνετα και εγώ να δω από κοντά αρκετά πράγματα που αφορούσαν τον τρόπο ζωή τους , τις συνήθειές τους , το περιβάλλον που ζούσαν και τις μεταξύ τους σχέσεις πράγματα τα οποία δεν θα μπορούσα να διαπιστώσω όταν οι Ρομά ερχόνταν στο χώρο της εργασίας μου και μόνο .

Η συλλογή των δεδομένων έγινε με τη σύμφωνη γνώμη τους όπως και του φωτογραφικού υλικού που παραθέτω στην εν λόγω εργασία αφού πρώτα τους εξήγησα τον σκοπό της μελέτης μου και φάνηκαν πρόθυμοι να με βοηθήσουν

Η ΠΟΣΟΤΙΚΗ ΕΠΙΒΕΒΑΙΩΣΗ ΤΗΣ ΘΕΩΡΙΑΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΕΜΠΕΙΡΙΑΣ

Ως **επίρρωση** των ευρημάτων της πολυετούς εμπειρίας μου στο ζήτημα των προβλημάτων που αντιμετωπίζει **μία από τις πιο σημαντικές ιστορικά ευπαθείς κοινωνικά ομάδες**, που είναι η πολύπαθη ομάδα των **Τσιγγάνων**, θα σας παραθέσω τα αποτελέσματα της έρευνας που διεξήχθη προσφάτως, υπό την επίβλεψή μου, σε ένα δείγμα **100 ερωτωμένων Τσιγγάνων**, η οποία ανέδειξε τα ακόλουθα:

Η ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

- Ποσοτική έρευνα με τη μορφή προσωπικών συνεντεύξεων (face to face) στα σπίτια των ερωτωμένων τσιγγάνων.
- Η συλλογή των ποσοτικών στοιχείων πραγματοποιήθηκε με τη χρήση δομημένου ερωτηματολογίου αποτυπωμένου σε χαρτί (pen & paper).
- Τα δομημένο ερωτηματολόγιο είχε τα παρακάτω χαρακτηριστικά:
 - Ήταν πολυδιάστατο, αποτελούμενο από ερωτήματα που αναφέρονται σε διαφορετικές συμπεριφορές ή χαρακτηριστικά που ονομάζονται υποκλίμακες ή υποδοκιμασίες.
 - Λειτουργήσε ως ένα ψυχομετρικό εργαλείο βασισμένο σε συγκεκριμένο αριθμό ερωτημάτων φιλοδοξώντας να προσεγγίσουν διάφορες όψεις του ψυχισμού των τσιγγάνων, ποσοτικοποιώντας ουσιαστικά τα ποιοτικά χαρακτηριστικά και γνωρίσματά τους.
- Ο αποκρινόμενος τσιγγάνος κλήθηκε να συγκρίνει την συμπεριφορά ή τις συνήθειές του με αυτές που περιέγραφε το εκάστοτε ερώτημα και να απαντήσει σε μία δίτιμη κλίμακα (σωστό - λάθος) ή σε 5 βαθμίες και 7 βαθμίες κλίμακες ικανοποίησης – συμφωνίας – αξιολόγησης, οι οποίες προσφέρουν μεγαλύτερο εύρος και ευαισθησία στο παραγόμενο αποτέλεσμα – εύρημα.

Η ΔΟΜΗ ΤΟΥ ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟΥ

- **Δημογραφικά** στοιχεία.
- Η χρήση και η θεώρηση των **υπηρεσιών υγείας** και της **κοινωνικής ασφάλισης**.
- Τα **συναισθήματα** και οι εμπειρίες σχετικά με το πώς οι τσιγγάνοι αισθάνονται και εκλαμβάνουν τη **συμπεριφορά των άλλων ανθρώπων** απέναντί τους.
- Η θεώρηση του τσιγγάνου ως **ατόμου** και η άποψή του για τη ζωή.
- Η θεώρηση της **οικογένειας** και η λειτουργία της στην κοινωνία των τσιγγάνων.
- Η **«αυτοθεώρηση»** του τσιγγάνου

- Τα συναισθήματα της **συστολής** και της **ντροπής**
- **Ψυχοσωματικές** ενοχλήσεις και προβλήματα.
- Η έννοια του **συντρόφου** και η σχέση με αυτόν.

ΤΟ ΠΡΟΦΙΛ & ΤΟ ΜΕΓΕΘΟΣ ΤΟΥ ΔΕΙΓΜΑΤΟΣ

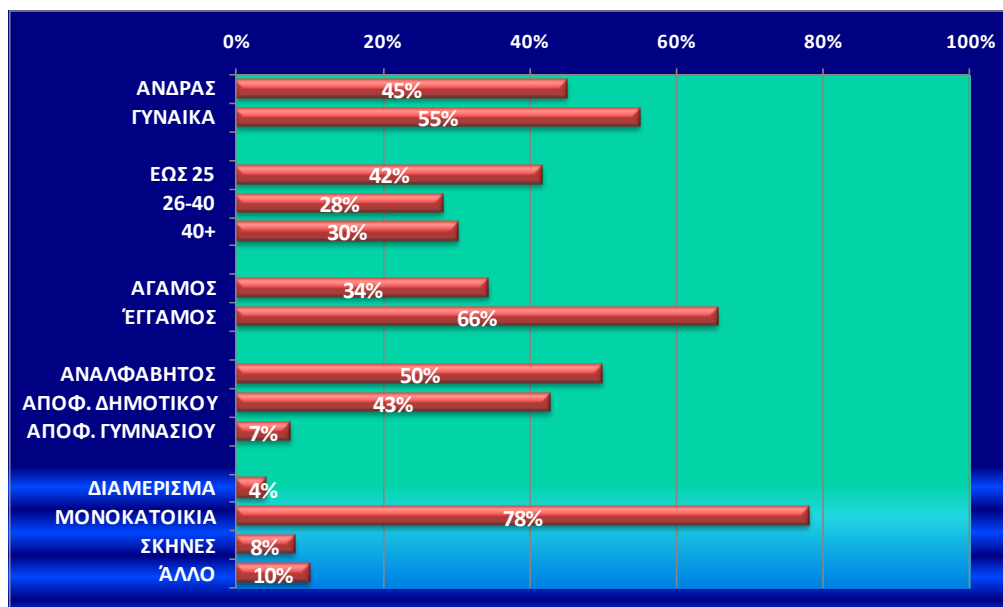
- Το δείγμα ελήφθη με στατιστικά τυχαίο τρόπο ώστε να πληροί τις προϋποθέσεις ενός στατιστικά τυχαίου δείγματος (probability sample ή random sample).
- Στη δική μας περίπτωση το στατιστικά τυχαίο δείγμα δεν ελήφθη από το συνολικό πληθυσμό, αλλά από συγκεκριμένη κατηγορία του πληθυσμού, που είναι ο υπο-πληθυσμός των Τσιγγάνων της Αττικής.
- Το δείγμα μας επομένως ήταν ένα «διαστρωματωμένο τυχαίο δείγμα» (stratified random sample) με το ακόλουθο προφίλ:
 - Τσιγγάνοι Άντρες και Γυναίκες
 - Όλων των ηλικιών
 - Κάτοικοι της Αττικής
- Το μέγεθος του δείγματος ανήλθε στα **100** άτομα, που αποτελεί έναν ικανό αριθμό συμμετεχόντων ούτως, ώστε να παραχθούν στατιστικά αξιόπιστες αναλύσεις και αποτελέσματα.

Η ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΗ ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ & Η ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΩΝ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΩΝ

- Τα αποτελέσματα της έρευνας κωδικοποιήθηκαν και εισήχθησαν στον υπολογιστή για επεξεργασία μέσω του προγράμματος **SPSS**.
- Τα στοιχεία εξετάστηκαν και αναλύθηκαν:
 - Ανά ερώτηση
 - Αλλά και από μια γενικότερη οπτική γωνία, που επιτρέπει να εξετάσεις μεγάλο αριθμό ερωτήσεων με μια εικόνα ή χάρτη απόψεων, μέσω της **ανάλυσης παραγόντων (factor analysis)**.
- Η ανάλυση παραγόντων (**factor analysis**) συνόψισε τις σχέσεις ανάμεσα σε ένα μεγάλο αριθμό μεταβλητών με έναν περιεκτικό και ακριβή τρόπο, ώστε να βοηθήσει να γίνουν αντιληπτές οι βασικές έννοιες και οι ιδιότητες που βρίσκονταν διάσπαρτες στο μεγαλύτερο μέρος του ερωτηματολογίου. Πιο συγκεκριμένα:
 - Δημιουργήθηκε πίνακας ενδοσυναφειών (correlation matrix)
 - Η μέθοδος εξαγωγής : ανάλυση κυρίων συνιστωσών (principal component analysis)
 - Η μέθοδος περιστροφής: Varimax with Kaiser Normalization
 - Οι φορτίσεις των μεταβλητών ήταν αρκετά σημαντικές (factor loadings > 30)

ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

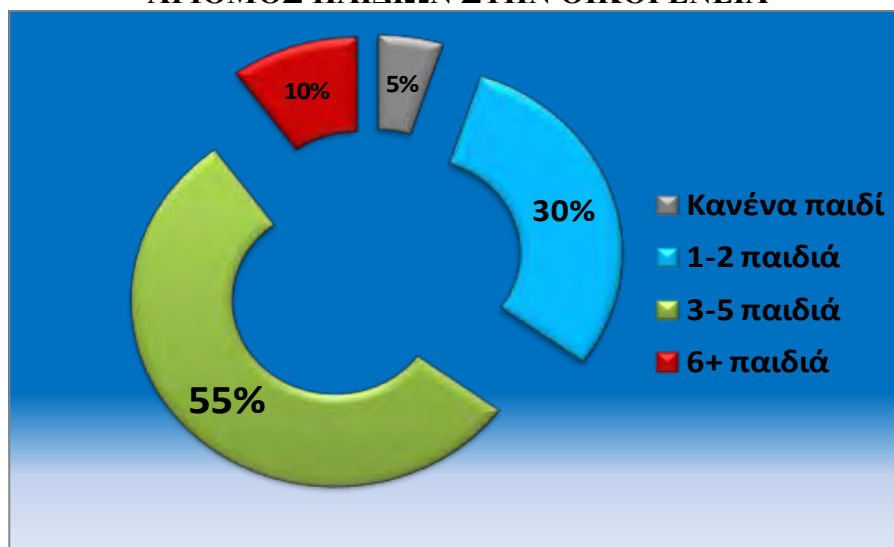
ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΟ ΠΡΟΦΙΛ ΤΩΝ ΕΡΩΤΩΜΕΝΩΝ ΤΣΙΓΓΑΝΩΝ

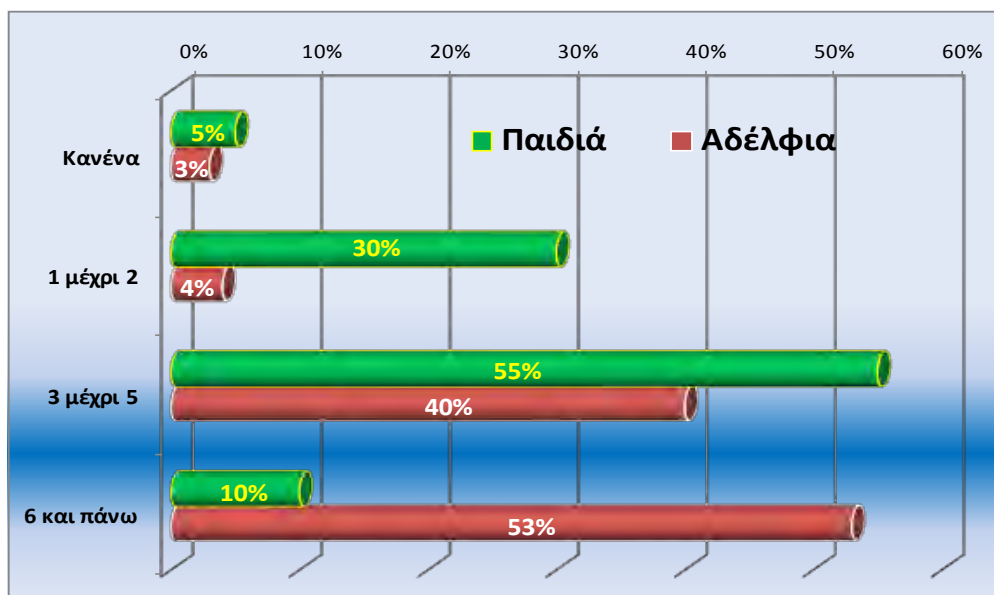
Το **93%** των Τσιγγάνων που ερωτήθηκαν είναι **ουσιαστικά ένα οικονομικά & επαγγελματικά ανενεργό κομμάτι της ελληνικής κοινωνίας**

Μολονότι αμόρφωτοι, **το επιχειρηματικά ανήσυχο πνεύμα** τους εξασφαλίζει σε αυτούς μία **αξιοπρεπή οικονομική επιφάνεια**

ΑΡΙΘΜΟΣ ΠΑΙΔΙΩΝ ΣΤΗΝ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ

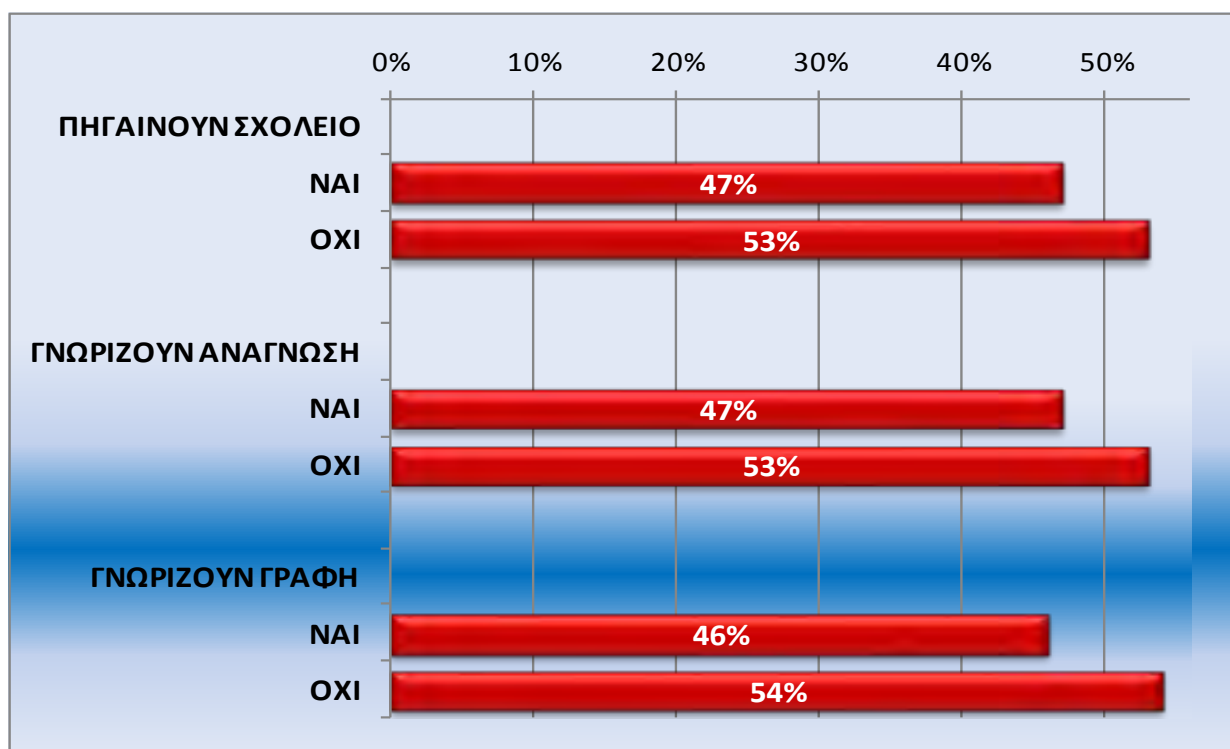

ΤΟ ΠΟΣΟΣΤΟ ΤΕΚΝΟΠΟΙΑΣ ΣΗΜΕΡΑ ΣΕ ΣΧΕΣΗ ΜΕ ΤΟ ΠΑΡΕΛΘΟΝ

Τα ποσοστά τεκνοποιίας έχουν πέσει σε μεγάλο βαθμό σε σύγκριση με την προηγούμενη γενιά.

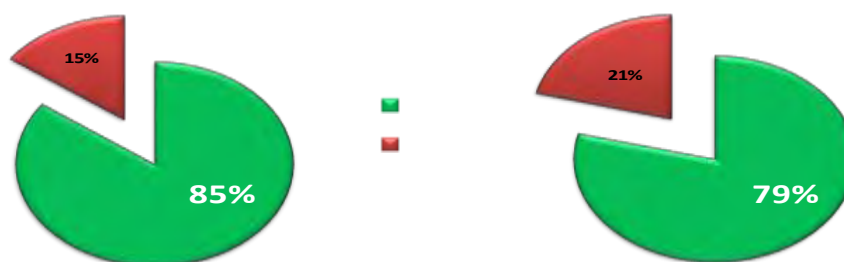
ΕΠΙΠΕΔΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΚΑΙ ΑΝΑΛΦΑΒΗΤΙΣΜΟΥ

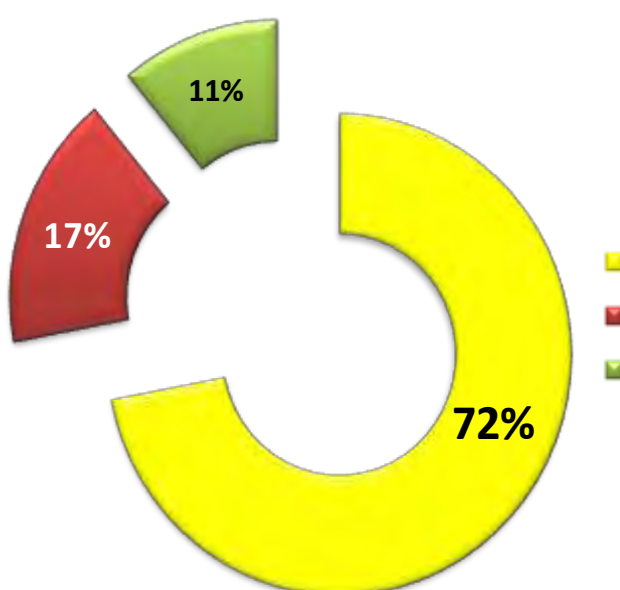
ΤΟ ΕΠΙΠΕΔΟ ΤΗΣ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΗΣ ΣΤΕΓΗΣ

Το 82% δηλώνει πως είναι δύσκολο να ξεσπάσεις στο σπίτι χωρίς να αναστατώσεις κάποιον. Γι αυτό περίπου οι μισοί δηλώνουν πως συμβαίνουν πολλοί καυγάδες και ότι είναι δύσκολο να βρεις πράγματα που χρειάζεσαι

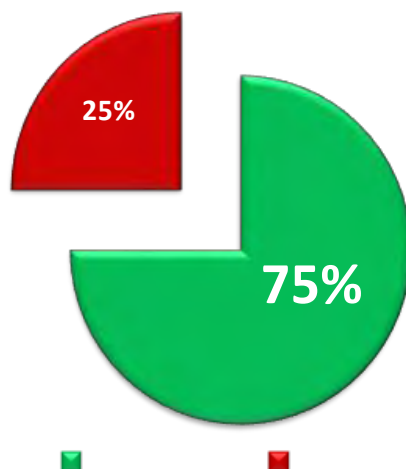
- ΜΕΣΟΣ ΟΡΟΣ ΤΟΥ ΑΡΙΘΜΟΥ ΔΩΜΑΤΙΩΝ ΣΕ ΚΑΘΕ ΣΠΙΤΙ: 3 ΔΩΜΑΤΙΑ
- ΜΕΣΟΣ ΟΡΟΣ ΤΩΝ ΣΤΕΓΑΣΜΕΝΩΝ ΑΤΟΜΩΝ : 6 ΑΤΟΜΑ.
- ΚΑΤΑ ΜΕΣΟ ΟΡΟ ΛΟΙΠΟΝ ΤΟ ΚΑΘΕ ΔΩΜΑΤΙΟ ΣΤΕΓΑΖΕΙ ΠΕΡΙΠΟΥ 3 ΑΤΟΜΑ.

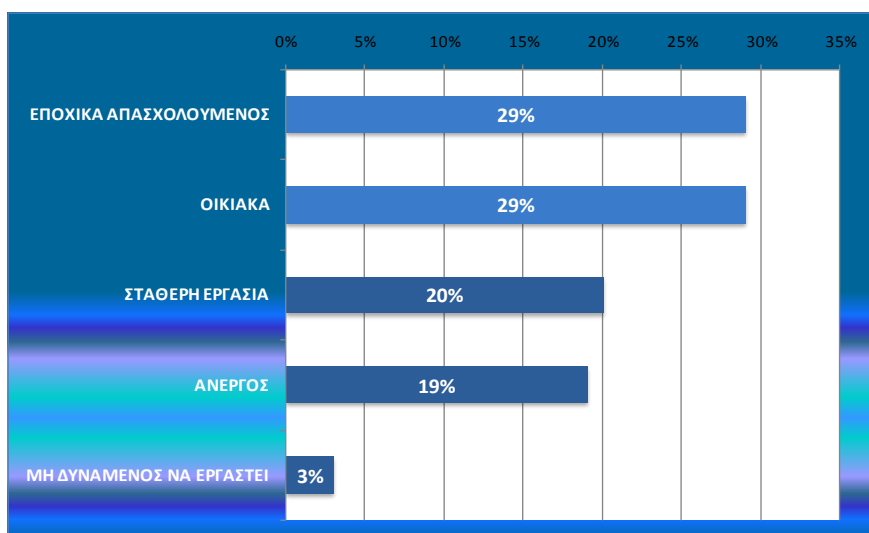
ΤΟ ΚΑΘΕΣΤΩΣ ΤΗΣ ΣΤΕΓΑΣΤΙΚΗΣ ΙΔΙΟΚΤΗΣΙΑΣ

ΚΑΤΟΧΗ ΑΣΤΥΝΟΜΙΚΗΣ ΤΑΥΤΟΤΗΤΑΣ

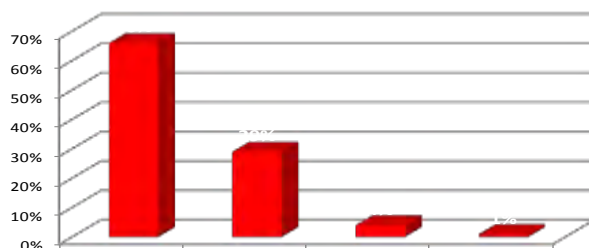

ΕΡΓΑΣΙΑΚΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΔΕΙΓΜΑΤΟΣ.

ΤΟ ΕΙΣΟΔΗΜΑ ΚΑΙ Η ΠΗΓΗ ΤΟΥ

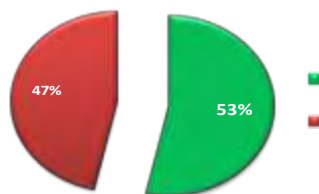
ΤΟ ΜΕΣΟ ΜΗΝΙΑΙΟ ΕΙΣΟΔΗΜΑ ΕΙΝΑΙ 550 €

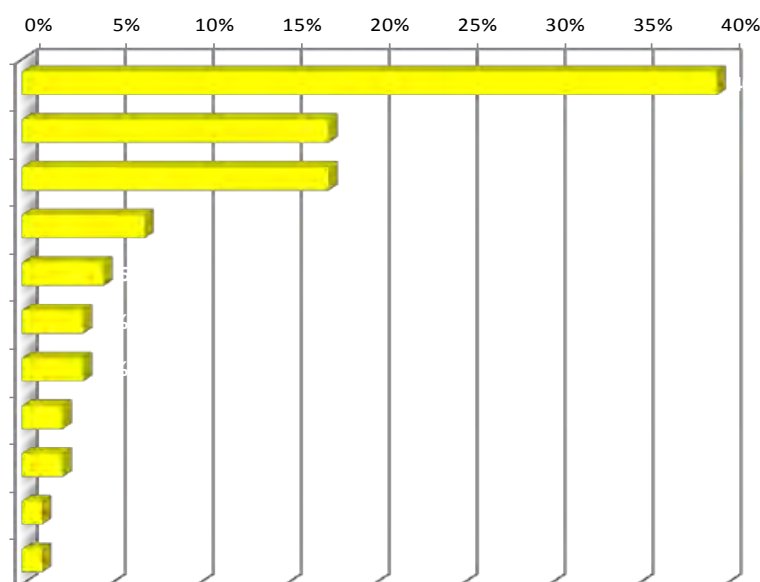
Ο ΤΟΜΕΑΣ ΤΗΣ ΥΓΕΙΑΣ

ΕΠΙΣΚΕΠΤΟΝΤΑΙ ΤΑ ΚΕΝΤΡΑ ΥΓΕΙΑΣ?

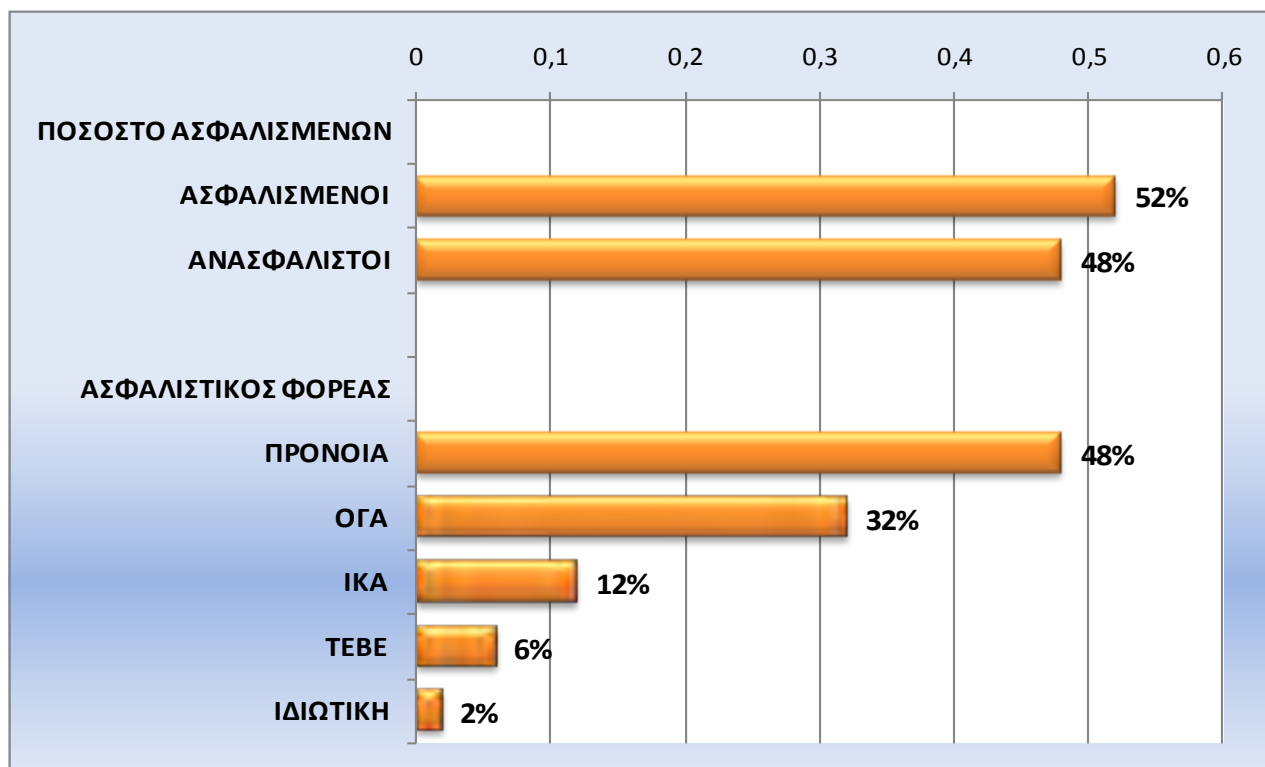
- ΤΟ 87% ΕΧΕΙ ΓΕΝΙΚΩΣ ΧΡΗΣΙΜΟΠΟΙΗΣΕΙ ΚΑΠΟΙΑ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΥΓΕΙΑΣ ΟΤΑΝ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΕ ΠΡΟΒΛΗΜΑ
- ΤΟ 67% ΑΠΟΦΑΣΙΣΕ ΝΑ ΞΑΝΑΧΡΗΣΙΜΟΠΟΙΗΣΕΙ ΤΗΝ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΠΡΟΣΦΑΤΑ.
- ΣΥΜΠΕΡΑΙΝΟΥΜΕ ΛΟΙΠΟΝ ΠΩΣ 8 ΣΤΟΥΣ 10 ΘΕΩΡΟΥΝ ΠΩΣ ΟΙ ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ ΥΓΕΙΑΣ ΜΠΟΡΟΥΝ ΝΑ ΤΟΥΣ ΠΡΟΣΦΕΡΟΥΝ ΛΥΣΗ ΣΤΟ ΕΚΑΣΤΟΤΕ ΠΡΟΒΛΗΜΑ ΤΗΣ ΥΓΕΙΑΣ ΤΟΥΣ. ΤΑ ΤΕΛΕΥΤΑΙΑ ΧΡΟΝΙΑ ΥΠΑΡΧΕΙ ΜΕΤΑΣΤΡΟΦΗ ΤΗΣ ΠΡΟΥΠΑΡΧΟΥΣΑΣ ΥΠΟΒΑΘΜΙΣΗΣ ΤΗΣ ΕΠΙΣΤΗΜΗΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΑΝΑΓΚΗΣ ΓΙΑ ΠΡΟΛΗΨΗ. Ο ΑΡΧΗΓΟΣ ΤΗΣ ΦΥΛΗΣ ΕΧΑΣΕ ΤΗΝ ΙΔΙΟΤΗΤΑ ΤΟΥ ΙΑΤΡΟΥ.

ΕΙΔΙΚΟΤΗΤΑ ΙΑΤΡΩΝ ΠΟΥ ΕΠΙΣΚΕΠΤΟΝΤΑΙ

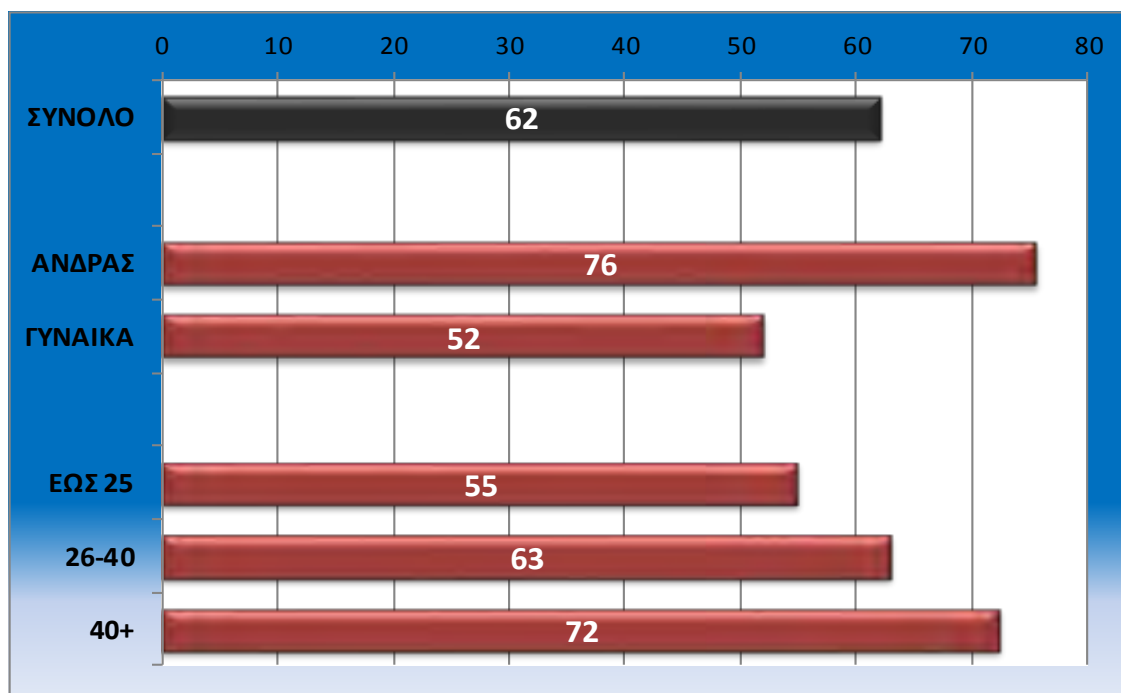

ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΑΣΦΑΛΙΣΗ

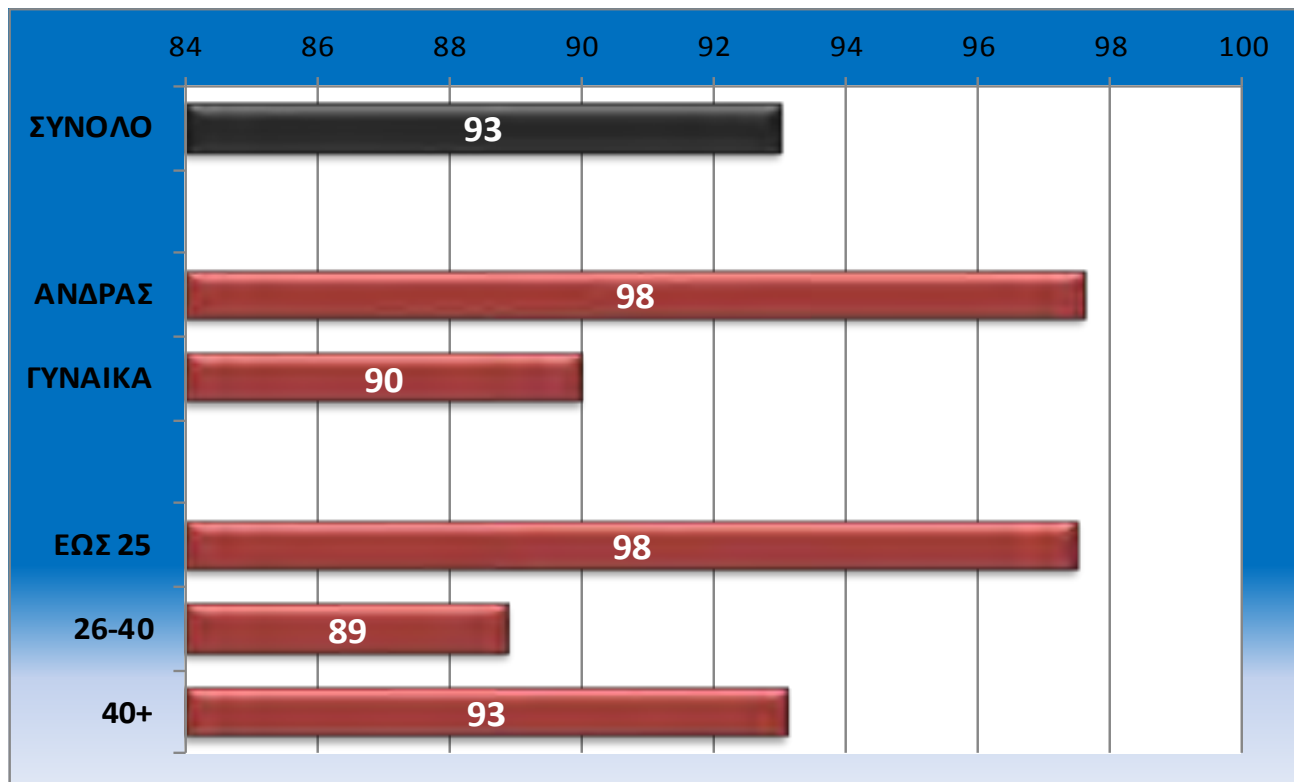
ΤΟ ΑΤΟΜΟ ΚΑΙ ΟΙ ΠΤΥΧΕΣ ΤΟΥ ΤΟ ΖΗΤΗΜΑ ΤΗΣ ΑΡΧΗΣ

**ΔΙΝΩ ΜΕΓΑΛΗ ΒΑΡΥΤΗΤΑ ΣΤΑ ΖΗΤΗΜΑΤΑ ΑΡΧΗΣ
ΑΝΕΞΑΡΤΗΤΑ ΑΠΟ ΤΗ ΦΥΣΗ ΤΟΥΣ**

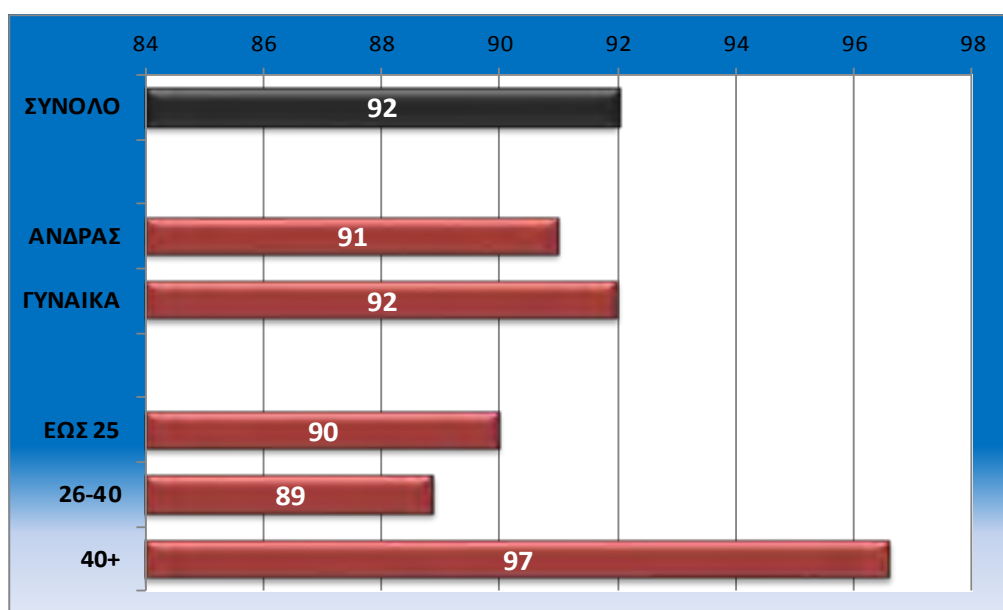

Η ΑΥΤΟΠΕΠΟΙΘΗΣΗ

ΣΥΝΗΘΩΣ ΠΕΡΙΜΕΝΩ ΝΑ ΠΕΤΥΧΩ ΣΕ ΑΥΤΟ ΠΟΥ ΚΑΝΩ

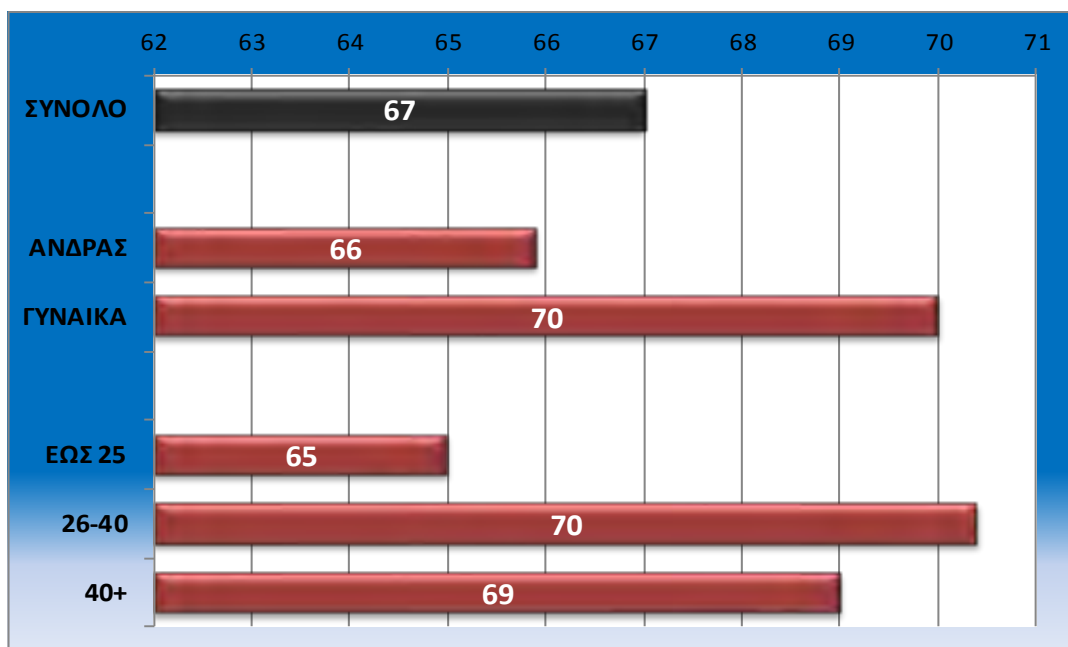

ΕΙΜΑΙ ΕΞΙΣΟΥ ΙΚΑΝΟΣ ΚΑΙ ΕΞΥΠΝΟΣ ΜΕ ΤΟΥΣ
ΠΕΡΙΣΣΟΤΕΡΟΥΣ ΑΝΘΡΩΠΟΥΣ ΓΥΡΩ ΜΟΥ

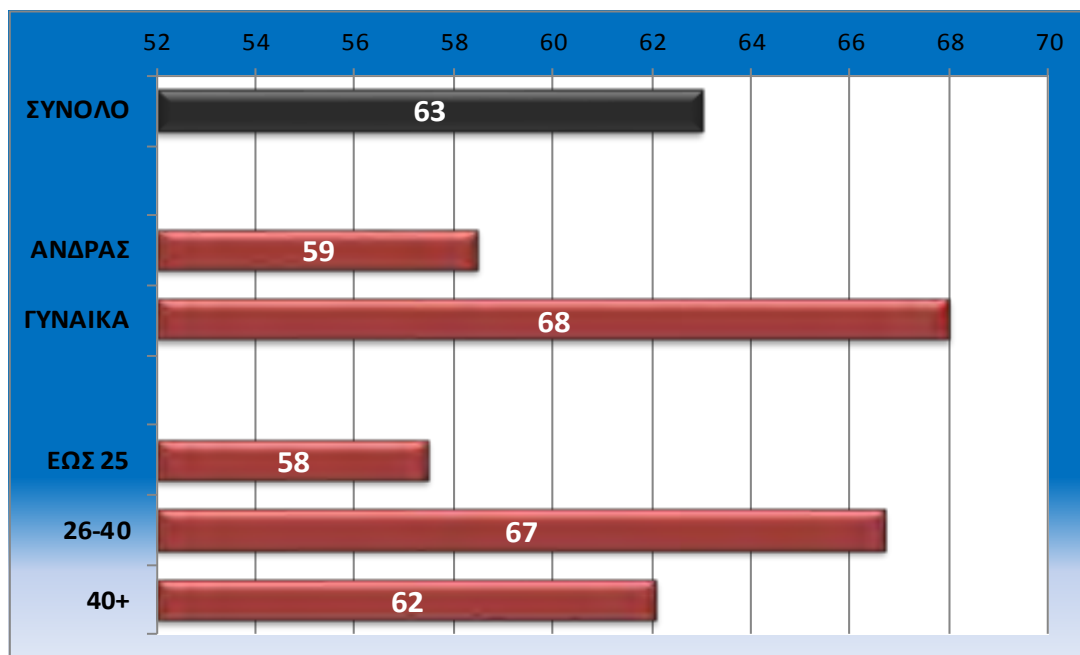

Η ΚΥΝΙΚΟΤΗΤΑ ΑΠΕΝΑΝΤΙ ΣΤΗ ΖΩΗ

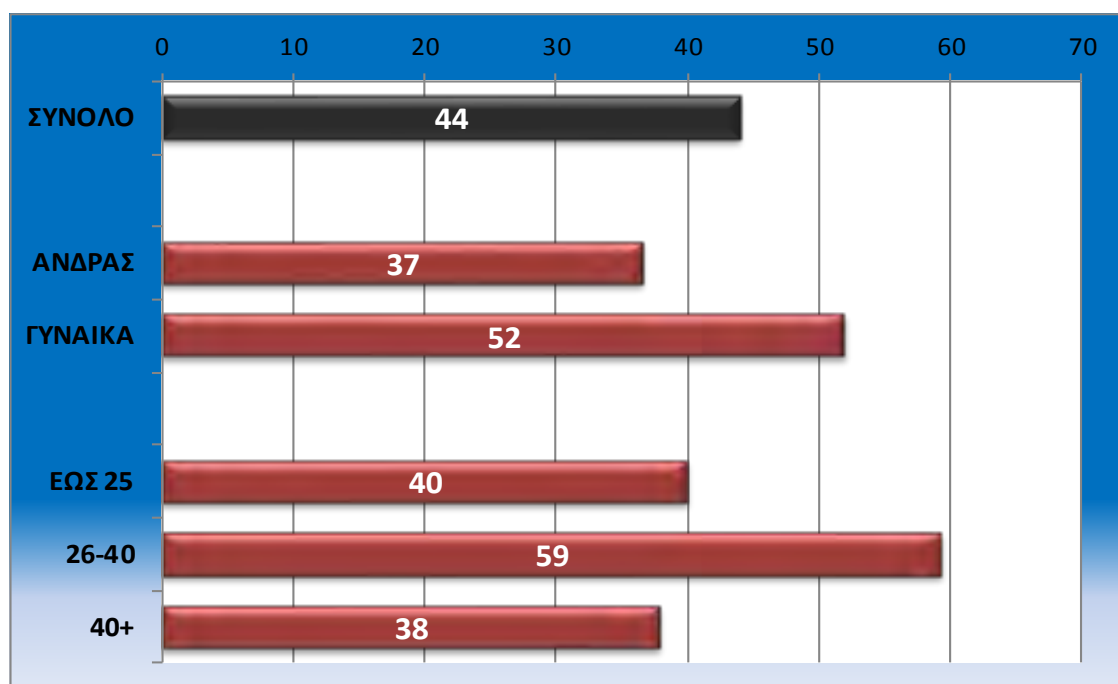
Η ΤΙΜΙΟΤΗΤΑ ΕΙΝΑΙ Ο ΦΟΒΟΣ ΜΠΡΟΣΤΑ ΣΤΗ ΣΥΛΛΗΨΗ
ΑΠΟ ΤΙΣ ΑΡΧΕΣ

ΚΑΝΩ ΦΙΛΟΥΣ ΓΙΑΤΙ ΘΑ ΜΟΥ ΦΑΝΟΥΝ ΧΡΗΣΙΜΟΙ

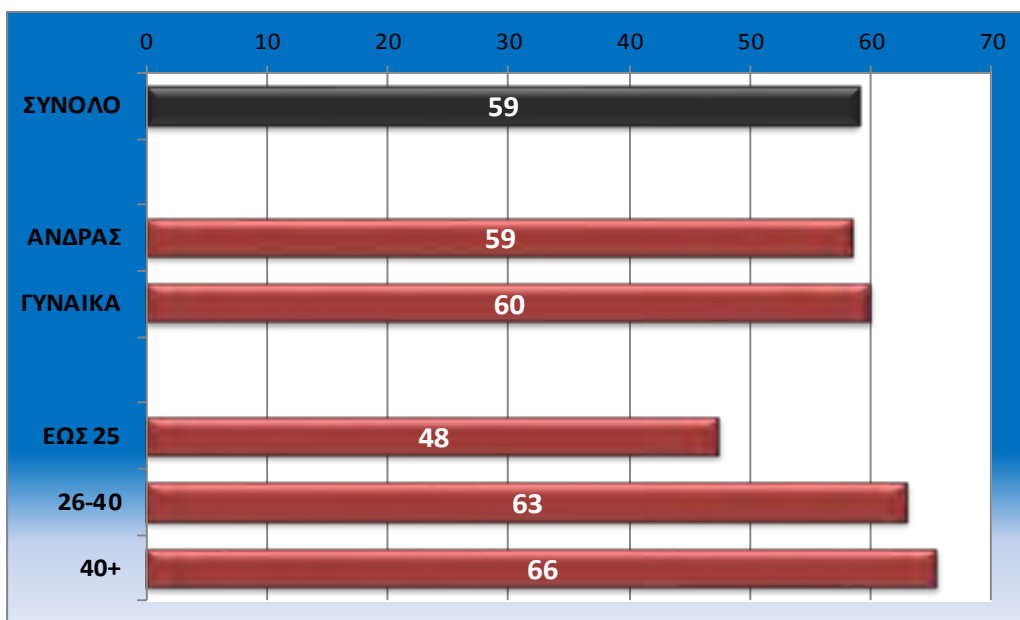

**ΜΠΟΡΩ ΝΑ ΔΙΚΑΙΟΛΟΓΗΣΩ ΤΗΝ ΑΠΛΗΣΤΙΑ &
ΦΙΛΑΡΓΥΡΙΑ ΤΩΝ ΑΝΘΡΩΠΩΝ ΕΤΣΙ ΟΠΩΣ ΕΙΝΑΙ Η
ΚΟΙΝΩΝΙΑ**

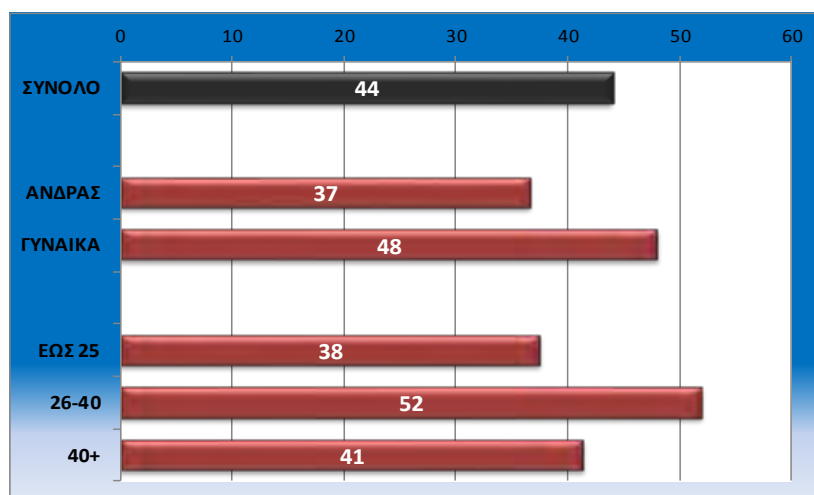

Η ΕΠΙΡΡΟΗ ΤΟΥ ΣΥΝΑΝΘΡΩΠΟΥ ΚΑΙ Η ΕΝΟΧΟΠΟΙΗΣΗ ΤΟΥ

ΝΟΜΙΖΩ ΟΤΙ ΟΙ ΑΛΛΟΙ ΜΕ ΕΜΠΟΔΙΖΟΥΝ ΝΑ ΕΠΙΤΥΧΩ

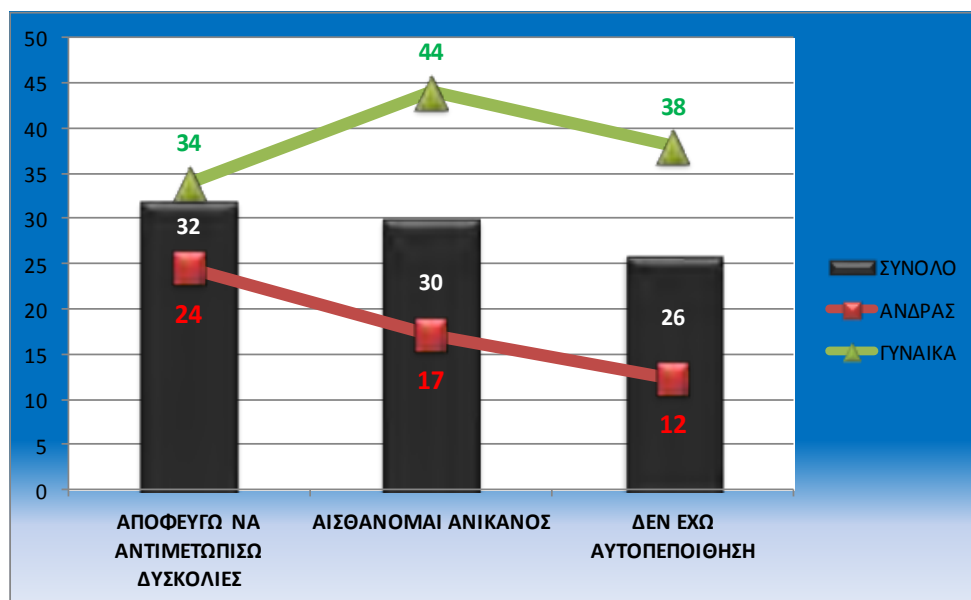

ΝΟΜΙΖΩ ΟΤΙ ΚΑΠΟΙΟΣ ΜΕ ΕΧΕΙ ΒΑΛΕΙ ΣΤΟ ΜΑΤΙ

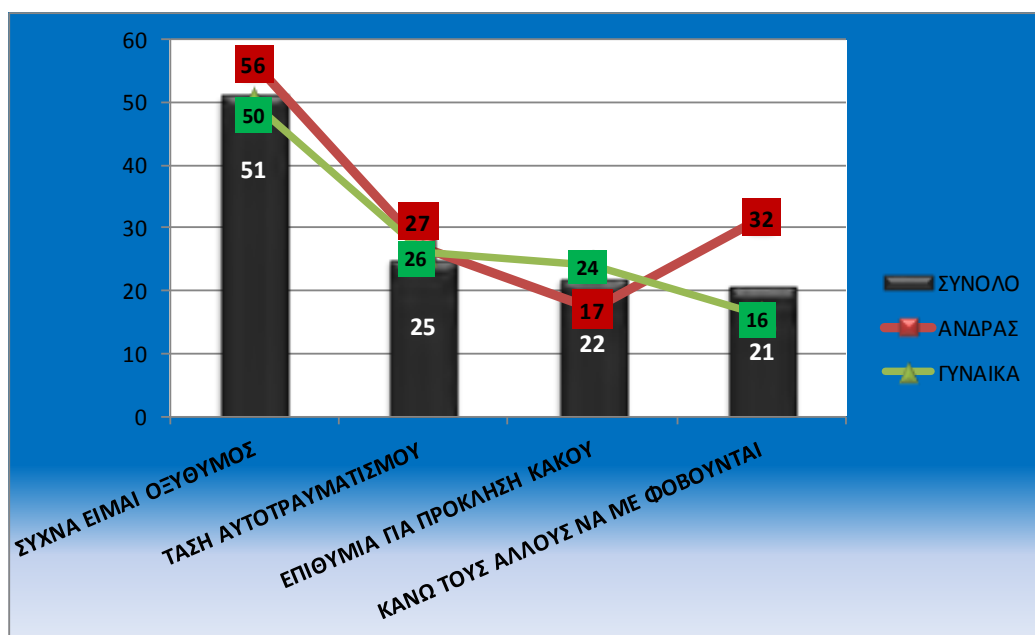
Η ΕΛΛΕΙΨΗ ΑΥΤΟΠΕΠΟΙΘΗΣΗΣ

Η ΕΛΛΕΙΨΗ ΑΥΤΟΠΕΠΟΙΘΗΣΗΣ

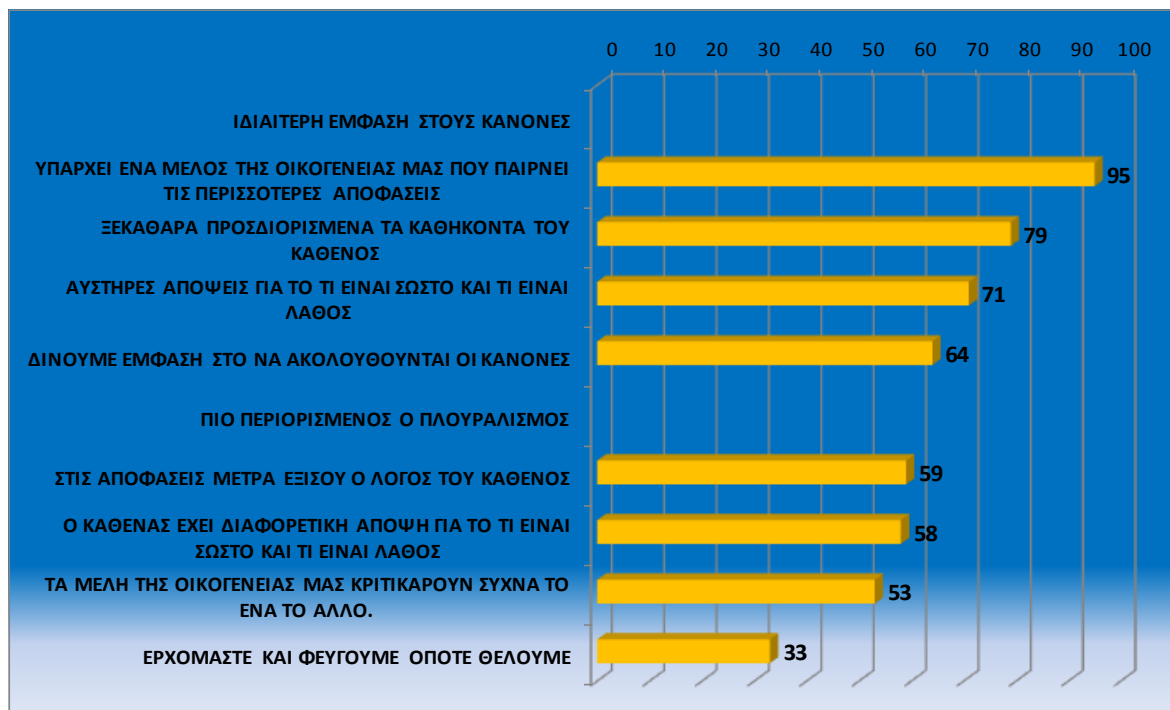
ΑΡΝΗΤΙΚΑ ΣΥΝΑΙΣΘΗΜΑΤΑ

ΟΞΥΘΥΜΙΑ, ΑΡΝΗΤΙΣΜΟΣ & ΡΟΠΗ ΣΤΟ ΚΑΚΟ

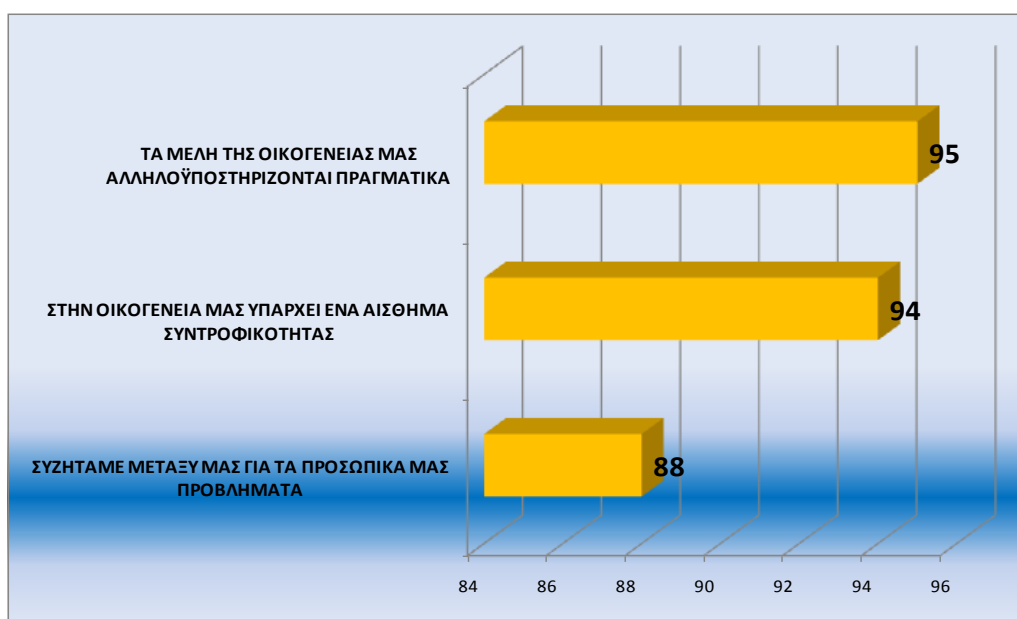
Η ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ

ΚΑΝΟΝΕΣ & ΠΛΟΥΡΑΛΙΣΜΟΣ

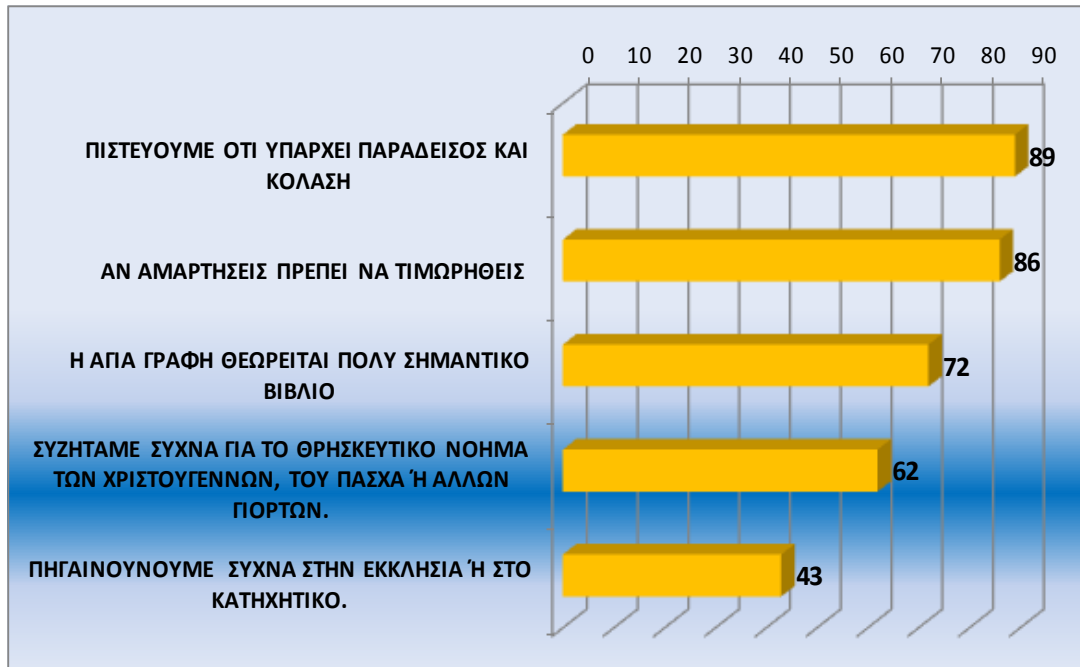
ΣΥΝΤΡΟΦΙΚΟΤΗΤΑ & ΑΛΛΗΛΟΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗ

ΟΙ ΑΝΤΡΕΣ ΓΕΝΙΚΩΣ ΕΧΟΥΝ ΠΙΟ ΕΝΤΟΝΟ ΤΟ ΣΥΝΑΙΣΘΗΜΑ ΤΗΣ ΑΛΛΗΛΟΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗΣ

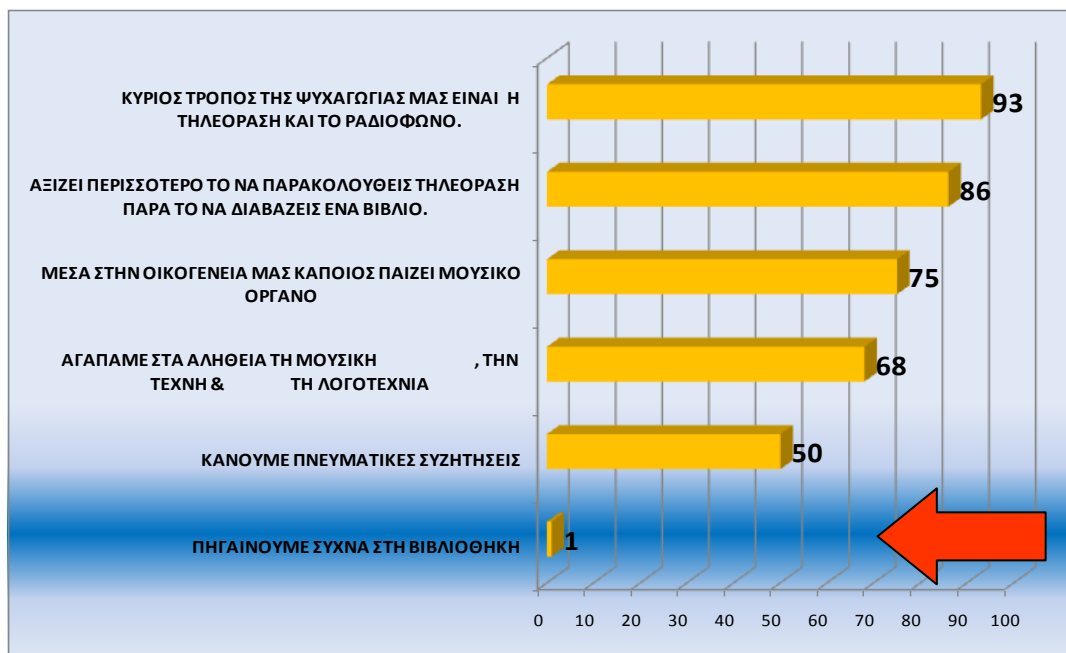

ΣΧΕΣΗ ΜΕ ΤΗ ΘΡΗΣΚΕΙΑ ΣΤΗΝ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ

ΟΙ ΑΝΤΡΕΣ ΓΕΝΙΚΩΣ ΕΧΟΥΝ ΠΙΟ ΕΝΤΟΝΟ ΤΟ ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΟ ΣΥΝΑΙΣΘΗΜΑ

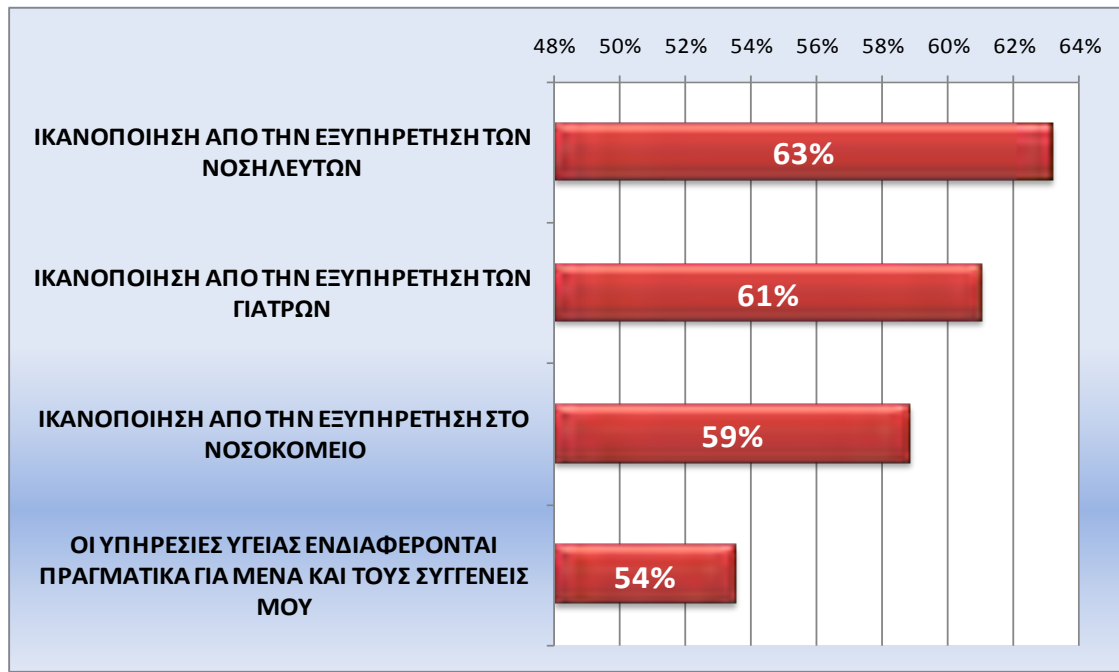

ΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΑ, ΤΕΧΝΕΣ & ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ

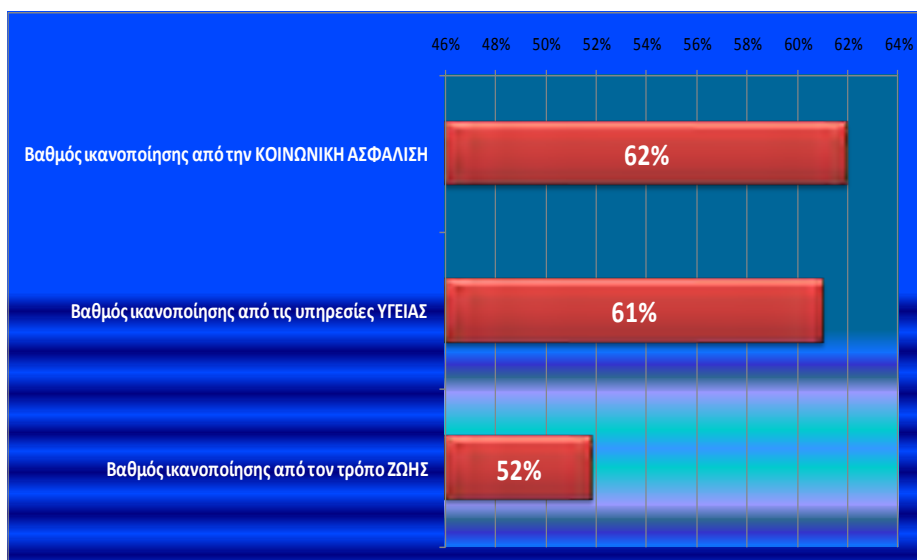

Η ΘΕΩΡΗΣΗ ΤΩΝ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ ΥΓΕΙΑΣ

ΙΚΑΝΟΠΟΙΗΣΗ ΑΠΟ ΤΙΣ ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ ΥΓΕΙΑΣ

ΚΡΑΤΙΚΗ ΜΕΡΙΜΝΑ ΚΑΙ ΤΡΟΠΟΣ ΖΩΗΣ

Το μεγαλύτερο ποσοστό των ασφαλισμένων είναι ασφαλισμένοι στον ΟΓΑ

Τα τελευταία χρόνια έχουν γίνει πολλές προσπάθειες από την πλευρά του Κράτους για υγειονομική περίθαλψη των Τσιγγάνων. Τα περιθώρια βελτίωσης είναι **προφανή**

- **Αναρχος** τρόπος ζωής
- **Έλλειψη** πολιτιστικών ενδιαφερόντων
- **Επιφυλακτικότητα** για κοινωνική συγχρότιση

ΑΝΑΛΥΣΗ ΠΑΡΑΓΟΝΤΩΝ ΠΟΥ ΣΥΜΒΑΛΟΥΝ ΣΤΗ ΓΕΝΙΚΗ ΘΕΩΡΗΣΗ ΤΩΝ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ ΥΓΕΙΑΣ (FACTOR ANALYSIS & CONTRIBUTION TO OVERALL PREFERENCE

ΟΙ ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ ΠΟΥ ΣΥΜΒΑΛΟΥΝ ΣΤΗ ΓΕΝΙΚΗ ΘΕΩΡΗΣΗ ΤΩΝ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ ΥΓΕΙΑΣ ΚΑΤΑ ΣΕΙΡΑ ΣΗΜΑΝΤΙΚΟΤΗΤΑΣ

Η ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ ΤΩΝ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ ΥΓΕΙΑΣ
ΤΟ ΑΙΣΘΗΜΑ ΤΗΣ ΝΤΡΟΠΗΣ
ΑΔΥΝΑΜΙΑ ΚΑΤΑΝΟΗΣΗΣ ΤΩΝ ΙΑΤΡΙΚΩΝ ΟΔΗΓΙΩΝ
Η ΕΜΠΙΣΤΟΣΥΝΗ ΣΤΟΝ ΑΡΧΗΓΟ ΤΗΣ ΦΥΛΗΣ & ΣΤΙΣ ΘΕΡΑΠΕΥΤΙΚΕΣ
ΠΡΑΚΤΙΚΕΣ ΤΩΝ ΡΟΜΑ

ΣΥΖΗΤΗΣΗ

Ταυτότητα έρευνας

ΘΕΜΑ: Ψυχοκοινωνικά προβλήματα των τσιγγάνων και η σχέση τους με την πρωτοβάθμια φροντίδα υγείας.

Το δείγμα της έρευνας ανέρχεται στα 100 άτομα. Αποτελεί αντιπροσωπευτικό δείγμα της κατανομής του πληθυσμού. Η διεξαγωγή των προσωπικών συνεντεύξεων πραγματοποιήθηκε από την 1^η Μαρτίου του 2010 και ολοκληρώθηκε στις 30 Σεπτεμβρίου του ίδιου έτους. Η έρευνα έλαβε χώρα στον οικισμό των τσιγγάνων στον δήμο των Άνω Λιοσίων. Πραγματοποιήθηκαν προσωπικές συνεντεύξεις με δομημένο ερωτηματολόγιο κλειστών ερωτήσεων.

Συζήτηση αποτελεσμάτων-δημογραφικά δεδομένα

Το νομαδικό πνεύμα των τσιγγάνων που υφίσταται ακόμα και στη εποχή μας σε συνδυασμό με τον τρόπο ζωής τους δεν έχει επιτρέψει την απογραφή του πληθυσμού. Στην εν λόγω έρευνα επιχειρήθηκε η αντιπροσωπευτικότητα του φύλου με βάση τα στοιχεία της τελευταίας απογραφής της Εθνικής Στατιστικής Υπηρεσίας από την οποία είχαν προκύψει τα κάτωθι ποσοστά:

Ανδρες 48%

Γυναίκες 52%

Ποσόστωση φύλων στην έρευνα μου.

Ανδρες 45%

Γυναίκες 55%

Τα ποσοστά ανδρών γυναικών στην ερευνά μου παρουσιάζουν απόκλιση της τάξης του 3%, ποσοστό αποδεκτό και στα όρια του στατιστικού λάθους για μια έρευνα. Το συγκεκριμένο ποσοστό προέκυψε με βάση την τυχαιότητα στην λήψη των συνεντεύξεων και ακολουθώντας βήμα επαφών καταμερισμένο αναλογικά στις μέρες

και τις ώρες της εβδομάδας. Επίσης η έρευνα πραγματοποιήθηκε σε ένα χρονικό διάστημα 7 μηνών ώστε να συμπεριληφθούν και τυχόν παράγοντες οι οποίοι μπορεί να επηρεάζαν την αντιπροσωπευτικότητα του δείγματος.

Στο πλαίσιο σύγκρισης των συμπερασμάτων μου σε σχέση με τα αποτελέσματα άλλης έρευνας παραθέτω δυο χαρακτηριστικά παραδείγματα συγκριτικά με την έρευνα της κυρίας Τσιφτσίδου Ευγενείας που πραγματοποιήθηκε το έτος 2006 στον οικισμό των τσιγγάνων στα Άνω Λιόσια. Τα κάτωθι παραδείγματα αφορούν μια ταύτιση αποτελεσμάτων και μια διαφοροποίηση. Ταυτόχρονα ακολουθεί τεκμηρίωση των συγκριτικών πορισμάτων.

Α) Στην παρούσα έρευνα προέκυψε ποσοστό αναλφάβητων 50%, ενώ στην έρευνα της κυρίας Τσιφτσίδου 83,7%. Η διαφορά των ποσοστών οφείλεται στο ότι στο δείγμα της κυρίας Τσιφτσίδου το ποσοστό των γυναικών είναι 70%, στοιχείο που τεκμηριώνει το υψηλό ποσοστό αναλφαριθμητισμού που παρουσιάζει η ερευνά της αφού οι γυναίκες παρουσιάζουν χαρακτηριστικά υψηλότερα ποσοστά αποχής από την μάθηση. Άρα η μη ορθή κατανομή των φύλων στο δείγμα της έρευνας παρουσίασε την παραπάνω απόκλιση συγκριτικά με τα αποτελέσματα μιας έρευνας με ρεαλιστική κατανομή δείγματος αναφορικά με τα δύο φύλα.

Β) Ταύτιση αποτελεσμάτων παρουσιάζεται στην καταγραφή των αποτελεσμάτων σχετικά με το θέμα της εργασιακής κατάστασης. Στην έρευνα της κυρίας Τσιφτσίδου καταγράφεται ποσοστό ατόμων 60.9% οι οποίοι απασχολούνται σε περιστασιακές εργασίες και στην παρούσα 61%. Στα αποτελέσματα συμπεριλαμβάνεται οποιαδήποτε μορφή και σχέση περιστασιακής εργασίας η οποία δεν είναι συνδεδεμένη πάντα με το προνόμιο της κοινωνικής ασφάλισης.

Γ) Οι τσιγγάνοι ως επί το πλείστον είναι πολύτεκνοι σε ποσοστό 55% και έχουν κατά μέσο όρο 3 έως 5 παιδιά . Σε ελληνική μελέτη βρέθηκε ανάλογο ποσό 54,2% και είχαν πάνω από τέσσερα παιδιά (**Πατιστέα και Μακροδημήτρη 2000**)

Δ) Όσον αφορά την οικογενειακή κατάσταση του δείγματος το 66% δηλώνουν έγγαμοι αλλά με το παραδοσιακό έθιμο της φυλής τους . Το ποσοστό αυτό αγγίζει το 74% στην έρευνα του Kelly (**Kelly , 2005**)

Δημογραφικά δεδομένα συγκριτικά με την έρευνα της Εθνικής Επιτροπής για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου

ΕΘΝΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΓΙΑ ΤΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΟΥ 29/11/2001

- Το 77% των Τσιγγάνων είναι εντελώς ανασφάλιστοι
- 60% περίπου του συνόλου είναι εντελώς αναλφάβητο
- 40% των Τσιγγάνων έχουν βιοποριστική εργασία. Και αυτή συνδέεται με την παρά –αγορά χωρίς βιώσιμες προοπτικές. Το υπόλοιπο 60% των Ρομά είναι άνεργοι, συνταξιούχοι, ασχολούμενοι με τα οικιακά κλπ

Συζήτηση αποτελεσμάτων-δημογραφικά δεδομένα συγκριτικά με την έρευνα της Εθνικής επιτροπής για τα δικαιώματα του ανθρώπου (1/2)

- Η έρευνα της Εθνικής επιτροπής για τα δικαιώματα του ανθρώπου πραγματοποιήθηκε το 2001. Παρακάτω παραθέτονται τα διαφορετικά ποσοστιαία αποτελέσματα που προέκυψαν συγκρίνοντας όμοια θέματα. Και στις τέσσερις περιπτώσεις που ακολουθούν διαπιστώνεται μια σταδιακή

βελτίωση στους δείκτες για τον αναλφαβητισμό, την εργασία την ανεργία και την ασφάλεια.

Συζήτηση αποτελεσμάτων-δημογραφικά δεδομένα συγκριτικά με την έρευνα της Εθνικής επιτροπής για τα δικαιώματα του ανθρώπου (2/2)

- Α) Στην παρούσα έρευνα καταγράφεται ποσοστό ανεργίας 51% ενώ στην έρευνα της Εθνικής επιτροπής για τα δικαιώματα του ανθρώπου το ποσοστό ανερχόταν σε 60%, το ποσοστό της μείωσης μέσα σε μια δεκαετία ανέρχεται σε 15%
- Β) Αναφορικά με το ποσοστό των ατόμων που έχουν κάποιο είδος βιοποριστικής εργασίας διαπιστώνεται και εδώ αισθητή βελτίωση του δείκτη αφού στην έρευνα της Εθνικής επιτροπής για τα δικαιώματα του ανθρώπου το ποσοστό ήταν 40% ενώ στην παρούσα έρευνα είναι 49%
- Γ) Σχετικά με τον τομέα της ασφάλειας διαπιστώνεται η μεγαλύτερη αύξηση, το ποσοστό από την έρευνα της προηγούμενης δεκαετίας ήταν 77% ενώ στην παρούσα έρευνα καταμετρήθηκε σε 48% Αξιοσημείωτο είναι άλλο ένα εύρημα που προκύπτει από την συγκεκριμένη μέτρηση, τα υψηλά ποσοστά των ασφαλισμένων δεν είναι αντίστοιχα της πτώσης της ανεργίας στοιχείο που αποδεικνύει ότι αλλάζει και η εργασιακή σχέση σε παλιούς εργαζόμενους οι οποίοι πλέον εντάσσονται σε ασφαλιστικούς φορείς εγκαταλείποντας την μαύρη εργασία.
- Δ)Στον τομέα της μόρφωσης διαπιστώθηκε η μείωση των αναλφάβητων μέσα σε μια δεκαετία από 60% στην έρευνα της Εθνικής επιτροπής για τα δικαιώματα του ανθρώπου το ποσοστό έπεσε σε 50% στην παρούσα έρευνα.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΙΚΑ

- Ως βασικό συμπέρασμα από την σύγκριση της παρούσας έρευνας με την έρευνα της κυρίας Τσιφτσίδου αλλά και με την έρευνα της Εθνικής επιτροπής για τα δικαιώματα του ανθρώπου διαπιστώνεται η κλιμακωτή εξελικτική πορεία, για αναβάθμιση σε παράγοντες, που είναι άμεσα συνδεδεμένοι με την κοινωνική ζωή και τα κεκτημένα δικαιώματα. Οι τσιγγάνοι δείχνουν να κατανοούν την ανάγκη για μόρφωση, ασφάλεια και δικαίωμα στην εργασία με δικαιώματα. Τα παρόντα στοιχεία επικοινωνούν την έστω και μετ' εμποδίων προσπάθεια για αποφυγή της περιθωριοποίησης και ένταξης στο κοινωνικό σύνολο.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Για τους Τσιγγάνους, η υγεία αποτελεί ένα πολυσύνθετο και πολύπλοκο ζήτημα. Οι παράγοντες που συμβάλλουν στη γενική θεώρηση των υπηρεσιών υγείας κατά σειρά σημαντικότητας είναι οι εξής:

- α. Η αποτελεσματικότητα των υπηρεσιών υγείας
- β. Το αίσθημα της ντροπής
- γ. Αδυναμία κατανόησης των ιατρικών οδηγιών
- δ. Η εμπιστοσύνη στον αρχηγό της φυλής και στις θεραπευτικές πρακτικές των ΡΟΜΑ

Άρα έχουμε αλλαγή δεδομένων και πλέον σε ότι αφορά την υγεία τους ,αναζητούν βοήθεια από τις υπηρεσίες υγείας ενώ στο παρελθόν ο μόνος ο οποίος έδινε λύση στα θέματα υγείας και στον οποίο κατέφευγαν ήταν ο αρχηγός τους.

Τώρα όσον αφορά τα δημογραφικά στοιχεία των τσιγγάνων τα αποτελέσματα που βρέθηκαν μετά από την παρούσα έρευνα η οποία έγινε στο φυσικό τους περιβάλλον και με τη σύμφωνη γνώμη τους χωρίς εγώ η ίδια να αντιμετωπίσω κανένα πρόβλημα στη μεταξύ μας επικοινωνία είναι τα εξής:

α. Μολονότι αμόρφωτοι, το επιχειρηματικά ανήσυχο πνεύμα τους εξασφαλίζει σε αυτούς μία αξιοπρεπή οικονομική επιφάνεια. και η πηγή του εισοδήματός τους είναι η εργασία τους.

β. Όσον αφορά τον αριθμό των παιδιών οι μισοί και πλέον έχουν μεταξύ τριών και πέντε παιδιών. Τα ποσοστά τεκνοποίησης έχουν πέσει σε μεγάλο βαθμό σε σύγκριση με την προηγούμενη γενιά.

γ. Η μεταξύ τους σχέση διακατέχεται από το αίσθημα συντροφικότητας και αλληλοϋποστήριξης , καθώς και το θρησκευτικό συναίσθημα είναι ανεπτυγμένο σε αρκετά ικανοποιητικό βαθμό

δ. . Τώρα όσον αφορά στις συνήθειες και στις συμπεριφορές τους εξακολουθούν να παραμένουν οι ίδιες : οξυθυμία ,αρνητισμός και ως επί το πλείστον ροπή στο κακό και αυτό γιατί δεν έχουν γίνει ακόμη αποδεκτοί από την ευρύτερη κοινωνία.

Οι προσπάθειες που έχουν γίνει μέχρι στιγμής από την πολιτεία είναι αρκετά ικανοποιητικές και θα πρέπει να συνεχιστούν, γιατί οι τσιγγάνοι είναι όπως και εμείς έλληνες πολίτες και έχουν ίδια δικαιώματα

ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ – ΣΥΣΤΑΣΕΙΣ

- ❖ Ενεργοποίηση όλων των νομοθετικών ρυθμίσεων και κανονιστικών πλαισίων που ήδη υπάρχουν για την ένταξη των Ρομά και την καταπολέμηση των διακρίσεων.
- ❖ Αξιοποίηση όλων των χρηματοδοτικών μηχανισμών και των δυνατοτήτων που δίνονται από τα διάφορα Ταμεία και όργανα.
- ❖ Δημιουργία συνεργιών με τις δυνατότητες που δίνονται από την ανακήρυξη της Δεκαετίας των Ρομά (Roma Decade)
- ❖ Ανάδειξη καλών πρακτικών με στόχο την διάχυση παλαιότερων επιτυχημένων εμπειριών
- ❖ Ένταξη σε όλες τις πολιτικές – κοινωνικής ένταξης ,απασχόλησης, εκπαίδευσης και υγείας – της διάστασης των Ρομά
- ❖ Ενεργοποίηση των οργανώσεων των Ρομά τόσο στον σχεδιασμό όσο και στην υλοποίηση πολιτικών και προγραμμάτων
- ❖ Καταπολέμηση των αρνητικών στερεοτύπων για τους Ρομά
- ❖ Σύνδεση του Ευρωπαϊκού Έτους καταπολέμηση της Φτώχειας και του Κοινωνικού Αποκλεισμού 2010 με τα θέματα των Ρομά
- ❖ Εμπλοκή της κοινότητας των Ρομά σε επίπεδο Δήμου για την τοπική βελτίωση της καθημερινής τους ζωής, σε θέματα στέγασης, εκπαίδευσης, απασχόλησης και υγείας
- ❖ Παρακολούθηση ρατσιστικών και ξενοφοβικών επιθέσεων που οδηγούν στις τάσεις «Ρομαφοβία», «Τσιγγανοφοβία», «αντι-Ρομά» και άμεση καταπολέμηση αυτών
- ❖ Άμεση ρήξη με παρελθούσες μη επιτυχημένες πρακτικές
- ❖ Δημιουργία Ομάδων Προτάσεων Πολιτικής στους τομείς της απασχόλησης της εκπαίδευσης , της υγείας , της στέγασης , του πολιτισμού, κλπ
- ❖ Αναχαίτιση των εμποδίων που αντιμετωπίζουν οι Ρομά όπως: χαμηλό εκπαιδευτικό επίπεδο, έλλειψη γλωσσικών ικανοτήτων . έλλειψη προσόντων και δεξιοτήτων , μη πρόσβαση σε επαγγέλματα, έλλειψη σε πολιτικές ένταξης , προβλήματα στέγασης, στερεότυπα, προκαταλήψεις και αρνητικές στάσεις, διακρίσεις , έλλειψη πληροφόρησης , μαύρη εργασία

❖ Ενεργητική συμμετοχή των Ρομά και των οργανώσεών τους στους Ευρωπαϊκούς θεσμούς και ειδικά σε όλες τις επιτροπές και ομάδες εργασίας που ασχολούνται με θέματα που άπτονται των Ρομά

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ
ΣΧΟΛΗ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΥΓΕΙΑΣ-ΤΜΗΜΑ ΙΑΤΡΙΚΗΣ
ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ: ΠΡΩΤΟΒΑΘΜΙΑ ΦΡΟΝΤΙΔΑ ΥΓΕΙΑΣ

Τα ερωτηματολόγια που θα συναντήσετε στις επόμενες σελίδες μελετούν διάφορους παράγοντες που μπορεί να επηρεάζουν τις σχέσεις μας με την κοινότητα, τους συγγενείς και τον εαυτό μας. Ο σκοπός της μελέτης μας είναι να διερευνήσουμε αυτούς τους παράγοντες και για αυτό, θεωρούμε τη βοήθειά σας πολύτιμη. Παρακαλούμε, συμπληρώσετε τα ερωτηματολόγια που ακολουθούν, σύμφωνα με τις οδηγίες που δίνονται. **Η συμπλήρωση των ερωτηματολογίων είναι ΑΝΩΝΥΜΗ και θα διαφυλαχθεί το ΑΠΟΡΡΗΤΟ των πληροφοριών που δίνονται.**

ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

ΗΜ/ΝΙΑ: / / 2010		ΗΜ/ΝΙΑ ΓΕΝΝΗΣΗΣ: / / 19.....		ΦΥΛΟ:	
ΑΝΔΡΑΣ ☐		ΓΥΝΑΙΚΑ ☐			
ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ:		ΑΓΑΜΟΣ/Η ☐		ΤΟΠΟΣ ΔΙΑΜΟΝΗΣ: ΧΩΡΙΟ/	
ΚΩΜΟΠΟΛΗ ☐		ΕΓΓΑΜΟΣ/Η ☐		ΠΟΛΗ <150.000	
ΚΑΤΟΙΚΟΥΣ ☐		ΔΙΑΖΕΥΓΜΕΝΟΣ/Η ☐		ΠΟΛΗ >150.000	
ΚΑΤΟΙΚΟΥΣ ☐		ΧΗΡΟΣ/Α ☐			
		ΣΕ ΔΙΑΣΤΑΣΗ ☐			
ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ:		ΑΝΑΛΦΑΒΗΤΟΣ ☐		ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ:	
ΑΝΕΡΓΟΣ ☐		ΑΠΟΦΟΙΤΟΣ ΔΗΜΟΤΙΚΟ ☐		ΕΠΟΧΙΚΑ	
ΑΠΑΣΧΟΛΟΥΜΕΝΟΣ ☐		ΑΠΟΦΟΙΤΟΣ ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ ☐		ΜΗ ΔΥΝΑΜΕΝΟΣ ΝΑ	
ΕΡΓΑΣΤΕΙ ☐		ΑΠΟΦΟΙΤΟΣ ΛΥΚΕΙΟΥ ☐			
ΣΤΑΘΕΡΗ ΕΡΓΑΣΙΑ ☐		ΑΠΟΦΟΙΤΟΣ ΑΕΙ/ΤΕΙ ☐			
ΣΥΝΤΑΞΙΟΥΧΟΣ ☐		ΦΟΙΤΗΤΗΣ ΑΕΙ/ΤΕΙ ☐			
ΟΙΚΙΑΚΑ ☐					
ΘΡΗΣΚΕΥΜΑ:		ΧΡΙΣΤ. ΟΡΘΟΔΟΞΟΣ ☐		ΑΡΙΘΜΟΣ ΠΑΙΔΙΩΝ: _____ ΑΡΙΘΜΟΣ	
ΑΔΕΛΦΩΝ: _____		ΜΟΥΣΟΥΛΜΑΝΟΣ ☐		ΠΑΡΑΚΟΛΟΥΘΗΣΗ ΣΧΟΛΕΙΟΥ: ΝΑΙ ☐	
ΟΧΙ ☐		ΑΘΕΟΣ ☐		ΓΝΩΣΗ ΑΝΑΓΝΩΣΗΣ: ΝΑΙ ☐	
ΟΧΙ ☐		ΑΛΛΟ _____ ☐		ΓΝΩΣΗ ΓΡΑΦΗΣ: ΝΑΙ ☐	
ΟΧΙ ☐					
ΕΙΔΟΣ ΚΑΤΟΙΚΙΑΣ:		ΔΙΑΜΕΡΙΣΜΑ ☐		ΑΡΙΘΜΟΣ	
ΣΤΕΓΑΣΜΕΝΩΝ: _____		ΜΟΝΟΚΑΤΟΙΚΙΑ ☐		ΑΡΙΘΜΟΣ ΔΩΜΑΤΙΩΝ:	
_____		ΣΚΗΝΕΣ ☐		ΥΠΑΡΕΧ ΜΠΑΝΙΟΥ: ΝΑΙ ☐	
ΟΧΙ ☐		ΑΛΛΟ _____ ☐		ΥΠΑΡΕΧ ΚΟΥΖΙΝΑΣ: ΝΑΙ ☐	
ΟΧΙ ☐					

ΙΔΙΟΚΤΗΣΙΑ ΚΑΤΟΙΚΙΑΣ: ΙΔΙΟΚΤΗΤΗ ☐ **ΚΑΤΟΧΗ ΑΣΤΥΝΟΜΙΚΗΣ**
ΤΑΥΤΟΤΗΤΑΣ: ΝΑΙ ☐ ΟΧΙ ☐
☐ <500 ☐ ΕΝΟΙΚΙΑΖΟΜΕΝΗ ☐ **ΑΤΟΜΙΚΟ ΜΗΝΙΑΙΟ ΕΙΣΟΔΗΜΑ:** <200€
<800 ☐ <1.000 ☐ ΦΙΛΟΞΕΝΙΑ ☐
ΑΛΛΟ ☐

ΠΗΓΗ ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΟΣ: ΕΡΓΑΣΙΑ ☐ **ΑΣΦΑΛΙΣΗ:** ΝΑΙ ☐ ΟΧΙ ☐
☐ ΠΡΟΝΟΙΑ ☐ **ΑΣΦΑΛΙΣΤΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ:**
ΥΓΕΙΑΣ: ΝΑΙ ☐ ΟΧΙ ☐ ΕΠΙΔΟΜΑ ΑΝΕΡΓΙΑΣ ☐ **ΕΧΕΤΕ ΧΡΗΣΙΜΟΠΟΙΗΣΕΙ ΥΠΗΡΕΣΙΑ**
ΧΡΗΣΙΜΟΠΟΙΗΣΑΤΕ: ΝΑΙ ☐ ΕΠΑΙΤΕΙΑ ☐ **ΤΕΛΕΥΤΑΙΑ ΦΟΡΑ ΠΟΥ ΤΗ**
ΟΧΙ ☐ ΟΧΙ ☐
ΕΙΔΟΣ ΥΠΗΡΕΣΙΑΣ ΥΓΕΙΑΣ: ΝΟΣΟΚΟΜΕΙΟ ☐ **ΕΙΔΟΣ ΓΙΑΤΡΟΥ:**
ΚΕΝΤΡΟ ΥΓΕΙΑΣ ☐ **ΛΟΓΟΣ ΤΕΛΕΥΤΑΙΑΣ ΕΠΙΣΚΕΨΗΣ:**
ΑΓΡΟΤΙΚΟΣ ΓΙΑΤΡΟΣ ☐ **ΧΡΟΝΙΟ ΠΡΟΒΛΗΜΑ ΥΓΕΙΑΣ :** ΝΑΙ ☐
ΑΛΛΟ ☐ **ΑΝ ΝΑΙ, ΤΙ**
ΑΚΡΙΒΩΣ: _____

ΥΠΑΡΞΗ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΟΣ ΥΓΕΙΑΣ ΣΕ ΜΕΛΟΣ ΤΗΣ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΣ: ΝΑΙ ☐ ΟΧΙ ☐ **ΕΙΔΟΣ ΤΟΥ**
ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΟΣ: _____
ΣΧΕΣΗ ΜΕ ΤΟ ΑΣΘΕΝΕΣ ΜΕΛΟΣ ΤΗΣ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΣ: **ΥΠΑΡΞΗ ΣΤΑΘΕΡΟΥ ΙΑΤΡΟΥ:** _____

ΕΧΕΤΕ ΝΟΣΗΛΕΥΤΕΙ ΣΕ ΝΟΣΟΚΟΜΕΙΟ: ΝΑΙ ☐ ΟΧΙ ☐ **ΣΕ ΠΟΙΑ ΚΛΙΝΙΚΗ:** _____ **ΓΙΑ**
ΠΟΙΟ _____ **ΛΟΓΟ:** _____

ΕΧΕΙ ΝΟΣΗΛΕΥΤΕΙ ΣΥΓΓΕΝΗΣ ΣΑΣ ΣΕ ΝΟΣΟΚΟΜΕΙΟ; ΝΑΙ ☐ ΟΧΙ ☐ **ΣΕ ΠΟΙΑ**
ΚΛΙΝΙΚΗ: _____ **ΓΙΑ** _____ **ΠΟΙΟ** _____ **ΛΟΓΟ:** _____

B

- Πόσο ικανοποιημένος/η νοιώσατε από την εξυπηρέτηση που είχατε στο νοσοκομείο;**
Καθόλου ικανοποιημένος/η -3 -2 -1 0 1 2 3 Απολύτως ικανοποιημένος/η
- Πόσο ικανοποιημένος/η νοιώσατε από την εξυπηρέτηση που είχατε από τους γιατρούς;**
Καθόλου ικανοποιημένος/η -3 -2 -1 0 1 2 3 Απολύτως ικανοποιημένος/η
- Πόσο ικανοποιημένος/η νοιώσατε από την εξυπηρέτηση που είχατε από τους νοσηλευτές;**
Καθόλου ικανοποιημένος/η -3 -2 -1 0 1 2 3 Απολύτως ικανοποιημένος/η
- Αισθάνομαι ότι στο νοσοκομείο συμπεριφέρονται με διακρίσεις στους Ρομα**
Διαφωνώ απόλυτα -3 -2 -1 0 1 2 3 Συμφωνώ απόλυτα
- Καμία υπηρεσία υγείας δεν ενδιαφέρεται πραγματικά για μένα και τους συγγενείς μου**
Διαφωνώ απόλυτα -3 -2 -1 0 1 2 3 Συμφωνώ απόλυτα
- Συχνά, δεν μπορώ να ακολουθήσω τις οδηγίες των γιατρών γιατί δεν τις καταλαβαίνω**
Διαφωνώ απόλυτα -3 -2 -1 0 1 2 3 Συμφωνώ απόλυτα
- Όταν χρησιμοποιώ υπηρεσίες υγείας αισθάνομαι ντροπή**

	Διαφωνώ απόλυτα	-3	-2	-1	0	1	2	3	Συμφωνώ απόλυτα
8.	Εμπιστεύομαι περισσότερο την πρακτική ιατρική των Ρομα								
	Διαφωνώ απόλυτα	-3	-2	-1	0	1	2	3	Συμφωνώ απόλυτα
9.	Αισθάνομαι διαφορετικός από τους Γκατζε								
	Διαφωνώ απόλυτα	-3	-2	-1	0	1	2	3	Συμφωνώ απόλυτα
10.	Τα προβλήματα υγείας που αντιμετωπίζω οφείλονται στον τρόπο που ζω								
	Διαφωνώ απόλυτα	-3	-2	-1	0	1	2	3	Συμφωνώ απόλυτα
11.	Όταν εγώ ή κάποιος συγγενής μου χρειαζόμαστε εισαγωγή σε νοσοκομείο τότε απευθυνόμαστε στον αρχηγό μας								
	Διαφωνώ απόλυτα	-3	-2	-1	0	1	2	3	Συμφωνώ απόλυτα
12.	Κατά τη διάρκεια μιας νοσηλείας αισθανόμαστε την ανάγκη να κάνουμε δώρο στο γιατρό μας								
	Διαφωνώ απόλυτα	-3	-2	-1	0	1	2	3	Συμφωνώ απόλυτα
13.	Κατά τη διάρκεια της νοσηλείας ενός συγγενούς μου αισθάνομαι την ανάγκη να τον επισκεφτώ								
	Διαφωνώ απόλυτα	-3	-2	-1	0	1	2	3	Συμφωνώ απόλυτα
14.	Όταν αρρωσταίνω αισθάνομαι ντροπή								
	Διαφωνώ απόλυτα	-3	-2	-1	0	1	2	3	Συμφωνώ απόλυτα
15.	Γράψτε τις 5 πρώτες λέξεις που σκέφτεστε όταν ακούτε τη λέξη αρρώστια:								
16.	Γράψτε τις 5 πρώτες λέξεις που σκέφτεστε όταν ακούτε τη λέξη νοσοκομείο:								
17.	Γράψτε τις 5 πρώτες λέξεις που σκέφτεστε όταν ακούτε τη λέξη γιατρός:								
18.	Γράψτε τις 5 πρώτες λέξεις που σκέφτεστε όταν ακούτε τη λέξη νοσηλεύτης:								

(OAS)

Ενδιαφερόμαστε για το πώς οι άνθρωποι θεωρούν ότι οι άλλοι τους βλέπουν. Ακολουθεί ένας κατάλογος δηλώσεων που περιγράφει τα συναισθήματα ή τις εμπειρίες σχετικά με το πώς μπορεί να νοιώθετε για το πώς σας βλέπουν οι άλλοι άνθρωποι. Διαβάστε κάθε δήλωση και βάλτε σε κύκλο τον αριθμό δεξιά που δείχνει τη συχνότητα με την οποία βρίσκεται τον εαυτό σας να νιώθει ή να βιώνει αυτό που περιγράφεται στη δήλωση.

	ΠΟΤΕ	ΣΠΑΝΙΑ	ΜΕΡΙΚΕΣ ΦΟΡΕΣ	ΣΥΧΝΑ	ΠΑΝΤΑ
1. Νιώθω ότι οι άλλοι με βλέπουν ως όχι αρκετά καλό.	0	1	2	3	4
2. Νομίζω ότι οι άλλοι με βλέπουν υποτιμητικά.	0	1	2	3	4
3. Οι άλλοι με ταπεινώνουν πολύ.	0	1	2	3	4

4. Νιώθω ανασφαλής σε σχέση με τη γνώμη των άλλων για μένα.	0	1	2	3	4
5. Οι άλλοι με βλέπουν σα να μην είμαι του ίδιου επιπέδου με εκείνους.	0	1	2	3	4
6. Οι άλλοι με βλέπουν σα μηδαμινό και ασήμαντο.	0	1	2	3	4
7. Οι άλλοι με βλέπουν σαν κάπως ελαττωματικό.	0	1	2	3	4
8. Οι άνθρωποι με βλέπουν ασήμαντο συγκριτικά με τους άλλους.	0	1	2	3	4
9. Οι άλλοι αναζητούν τα λάθη μου.	0	1	2	3	4
10. Οι άνθρωποι με βλέπουν σα να παλεύω για την τελειότητα, δίχως, όμως, να είμαι ικανός να φθάσω τα δικά μου σταθμά.	0	1	2	3	4
11. Νομίζω ότι οι άλλοι μπορούν να δουν τα μειονεκτήματά μου.	0	1	2	3	4
12. Οι άλλοι είναι επικριτικοί ή τιμωρητικοί, όταν κάνω ένα λάθος.	0	1	2	3	4
13. Οι άνθρωποι απομακρύνονται από εμένα, όταν κάνω λάθη.	0	1	2	3	4
14. Οι άλλοι πάντα θυμούνται τα λάθη μου.	0	1	2	3	4
15. Οι άλλοι με θεωρούν εύθραυστο.	0	1	2	3	4
16. Οι άλλοι με βλέπουν κενό και ανεκπλήρωτο.	0	1	2	3	4
17. Οι άλλοι νομίζουν ότι κάτι μου λείπει.	0	1	2	3	4
18. Οι άλλοι νομίζουν ότι έχω χάσει τον έλεγχο του σώματος και των συναισθημάτων μου.	0	1	2	3	4

ΗΔΗΘ

ΟΔΗΓΙΕΣ

Ακολουθεί μια σειρά προτάσεων, οι οποίες χαρακτηρίζουν λιγότερο ή περισσότερο τη ζωή των ανθρώπων. Παρακαλούμε διαβάστε προσεκτικά κάθε πρόταση και απαντήστε, αν σας περιγράφει ή όχι, σημειώνοντας το σημείο **X** κάτω από τις στήλες «σωστό» ή «λάθος» αντίστοιχα, δίπλα κάθε πρόταση.

	ΣΩΣΤΟ	ΛΑΘΟΣ
1. Οι πιο πολλοί κάνουν φίλους γιατί οι φίλοι μπορεί να τους φανούν χρήσιμοι.		
2. Δεν κατηγορώ εκείνον που εκμεταλλεύεται το ότι κάποιος του άνοιξε τον εαυτό του.		
3. Συνήθως περιμένω να πετύχω σ' αυτά που κάνω.		
4. Δεν έχω εχθρούς που να θέλουν πραγματικά να με βλάψουν.		
5. Θα ήθελα να μπορούσα να μη στεναχωριέμαι για πράγματα που είπα και ίσως πλήγωσαν τα αισθήματα των άλλων.		
6. Νομίζω ότι σχεδόν ο καθένας θα έλεγε ψέματα για να αποφύγει μπελάδες.		
7. Δεν κατηγορώ εκείνον που προσπαθεί ν' αρπάξει ό,τι μπορεί σ' αυτό τον κόσμο.		
8. Τις πιο σκληρές μάχες τις δίνω με τον εαυτό μου.		
9. Ξέρω ποιος άλλος, εκτός από μένα, είναι υπεύθυνος για τα περισσότερα από τα βάσανά μου.		
10. Μερικοί παριστάνουν τόσο πολύ το αφεντικό που μου 'ρχεται να κάνω το αντίθετο από ό,τι ζητήσουν, ακόμη κι αν έχουν δίκιο.		
11. Μερικά μέλη της οικογένειάς μου έχουν συνήθειες που με ενοχλούν και με τσαντίζουν πολύ.		
12. Πιστεύω ότι έχω κάνει ασυγχώρητα σφάλματα.		
13. Πολύ λίγους καυγάδες κάνω με μέλη της οικογένειάς μου.		
14. Συχνά, σε διάφορες περιστάσεις στη ζωή μου, βγήκα χαμένος, γιατί δε μπόρεσα να αποφασίσω εγκαίρως.		
15. Μπορώ εύκολα να κάνω τους άλλους να με φοβούνται και μερικές φορές το κάνω για πλάκα.		
16. Πιστεύω ότι είμαι ένας καταδικασμένος άνθρωπος.		
17. Στο σχολείο τιμωρήθηκα μερικές φορές για κακή συμπεριφορά.		
18. Μερικές φορές εναντιώθηκα σε ανθρώπους που προσπάθησαν να κάνουν κάτι, όχι γιατί αυτό με έβλαπτε προσωπικά αλλά γιατί ήταν για εμένα ζήτημα αρχής.		
19. Οι περισσότεροι άνθρωποι είναι τίμιοι, κυρίως γιατί φοβούνται μήπως συλληφθούν.		
20. Μερικές φορές μου αρέσει να πληγώνω πρόσωπα που αγαπώ.		
21. Δεν έχω ζήσει τη ζωή μου όπως θα έπρεπε.		
22. Μερικές φορές μου 'ρχεται να τραυματίσω τον εαυτό μου ή κάποιον άλλον.		
23. Νομίζω ότι είμαι εξίσου ικανός και έξυπνος με τους περισσότερους ανθρώπους γύρω μου.		
24. Μερικές φορές πειράζω τα ζώα.		
25. Μερικές φορές θυμώνω.		
26. Έχω απόλυτη εμπιστοσύνη στον εαυτό μου.		
27. Συχνά δεν καταλαβαίνω γιατί έχω γίνει τόσο τσαντίλας και γκρινιάρης.		
	ΣΩΣΤΟ	ΛΑΘΟΣ
28. Αποφεύγω να αντιμετωπίσω δυσκολίες και κρίσιμες καταστάσεις.		

29. Νομίζω ότι οι πιο πολλοί θα 'λεγαν ψέματα για να πάνε μπροστά.		
30. Είναι φορές που ένιωσα ότι οι δυσκολίες συσσωρεύτηκαν σε τέτοιο βαθμό που δε μπορούσα να τις υπερνικήσω.		
31. Πιστεύω ότι, αν δεν υπήρχαν άνθρωποι να μου σταθούν εμπόδιο, θα μπορούσα να ήμουν πολύ περισσότερο επιτυχημένος.		
32. Συχνά βλέπω τους άλλους να ζηλεύουν τις σωστές μου ιδέες.		
33. Συχνά αισθάνομαι σα να έχω κάνει κακό και άδικο.		
34. Αρκετές φορές παράτησα κάτι που έκανα, γιατί νόμισα ότι οι ικανότητές μου ήσαν πολύ μικρές γι' αυτό.		
35. Κάποιος με έχει στο μάτι.		
36. Όταν κάποιος μου κάνει κακό, αισθάνομαι ότι πρέπει να του το ανταποδώσω, αν μπορέσω, έτσι, γιατί είναι ζήτημα αρχής.		
37. Είμαι σίγουρος ότι η ζωή με έχει αδικήσει.		
38. Πιστεύω ότι με παρακολουθούν.		
39. Μερικές φορές έχω έντονα την τάση να κάνω κάτι βλαβερό και συγκλονιστικό.		
40. Πολύ εύκολα με βάζουν κάτω σε μια συζήτηση.		
41. Καλύτερα να μην εμπιστεύεσαι κανέναν.		
42. Δεν μπορώ εύκολα να ανέχομαι τους άλλους.		
43. Μερικές φορές αισθάνομαι ότι είμαι τελείως ανάξιος.		
44. Συχνά αναρωτιέμαι για ποια κρυφή αιτία κάποιος μου κάνει καλό.		
45. Θυμώνω εύκολα και εύκολα ξεθυμώνω.		
46. Μερικές φορές μου 'ρχεται να αρχίσω να τα σπάω.		
47. Νομίζω ότι κάποια συνωμοσία γίνεται σε βάρος μου.		
48. Μερικές φορές, στα σίγουρα αισθάνομαι τελείως άχρηστος.		
49. Μερικές φορές μου 'ρχεται να αρπαχτώ στις μπουνιές με κάποιον.		
50. Κάποιος προσπάθησε να με ληστέψει.		
51. Στα σίγουρα μου λείπει κάθε εμπιστοσύνη στον εαυτό μου.		

FES – FORM R

ΟΔΗΓΙΕΣ

Ακολουθεί μια σειρά προτάσεων, οι οποίες χαρακτηρίζουν λιγότερο ή περισσότερο τη λειτουργία της οικογένειας. Παρακαλούμε διαβάστε προσεκτικά κάθε πρόταση. Αν κάποιες

προτάσεις αντιπροσωπεύουν τη δική σας οικογένεια, παρακαλούμε σημειώσετε **X** κάτω από το κουτάκι με την ένδειξη «**Σωστό**». Αν κάποιες άλλες θεωρήσετε ότι είναι εσφαλμένες, παρακαλώ σημειώσετε **X** κάτω από το κουτάκι με την ένδειξη «**Λάθος**». Παρακαλούμε έχετε υπόψη σας, ότι ενδιαφερόμαστε για τον τρόπο που εσείς οι ίδιοι βλέπετε την οικογένειά σας και όχι για τον τρόπο που τη βλέπουν τα άλλα μέλη.

	ΣΩΣΤΟ	ΛΑΘΟΣ
1. Τα μέλη της οικογένειάς μας πραγματικά αλληλοϋποστηρίζονται.		
2. Τα μέλη της οικογένειάς μας συχνά κρατούν τα συναισθήματά τους για τον εαυτό τους.		
3. Στην οικογένειά μας γίνονται πολλοί καυγάδες.		
4. Στην οικογένειά μας δεν παίρνουμε συχνά πρωτοβουλίες.		
5. Αισθανόμαστε ότι έχει σημασία να είσαι ο καλύτερος σε οτιδήποτε επιχειρείς.		
6. Συχνά συζητάμε για πολιτικά και κοινωνικά ζητήματα.		
7. Πολλά βράδια και πολλά Σαββατοκύριακα μένουμε στο σπίτι.		
8. Τα μέλη της οικογένειάς μας πηγαίνουν συχνά στην εκκλησία ή στο κατηχητικό.		
9. Στην οικογένειά μας οι δραστηριότητες σχεδιάζονται πολύ προσεχτικά.		
10. Τα μέλη της οικογένειάς μας σπάνια μπαίνουν σε τάξη.		
11. Φαίνεται πως συχνά σκοτώνουμε την ώρα μας στο σπίτι.		
12. Στο σπίτι μιλάμε ελεύθερα.		
13. Τα μέλη της οικογένειάς μας σπάνια θυμώνουν πολύ.		
14. Στην οικογένειά μας ενθαρρυνόμαστε πολύ να είμαστε ανεξάρτητοι.		
15. Για την οικογένειά μας είναι πολύ σημαντικό να προχωρείς μπροστά στη ζωή.		
16. Πηγαίνουμε σπάνια σε διαλέξεις, θεατρικά έργα ή συναυλίες.		
17. Έρχονται συχνά φίλοι για φαγητό ή για μια επίσκεψη.		
18. Στην οικογένειά μας δε λέμε προσευχές.		
19. Είμαστε γενικά πολύ καθαροί και τακτικοί.		
20. Στην οικογένειά μας υπάρχουν πολύ λίγοι κανόνες, τους οποίους ακολουθούμε.		
21. Καταναλώνουμε σημαντική ενέργεια σε αυτά που κάνουμε στο σπίτι.		
22. Είναι δύσκολο να ξεσπάσεις στο σπίτι, χωρίς να αναστατώσεις κάποιον.		
23. Τα μέλη της οικογένειάς μας μερικές φορές θυμώνουν τόσο πολύ που πετούν πράγματα.		
24. Στην οικογένειά μας ό,τι σκεφτόμαστε το εκφράζουμε με λόγια.		
25. Δεν έχει μεγάλη σημασία για μας πόσα χρήματα κερδίζεις.		
26. Έχει μεγάλη σημασία για την οικογένειά μας να μαθαίνεις καινούργια και διαφορετικά πράγματα.		
27. Κανείς στην οικογένειά μας δεν ασχολείται με τα σπορ, με ομάδες, με μπόουλινγκ κ.λ.π.		
28. Συζητάμε συχνά για το θρησκευτικό νόημα των Χριστουγέννων, του Πάσχα ή άλλων γιορτών.		
29. Στο σπιτικό μας είναι συχνά δύσκολο να βρούμε κάποια πράγματα τη στιγμή που τα χρειαζόμαστε.		
	ΣΩΣΤΟ	ΛΑΘΟΣ

30. Υπάρχει ένα μέλος της οικογένειάς μας που παίρνει τις περισσότερες αποφάσεις.		
31. Στην οικογένειά μας υπάρχει ένα αίσθημα συντροφικότητας.		
32. Συζητάμε μεταξύ μας για τα προσωπικά μας προβλήματα.		
33. Τα μέλη της οικογένειάς μας δύσκολα χάνουν την ψυχραιμία τους.		
34. Στην οικογένειά μας ερχόμαστε και φεύγουμε όποτε θέλουμε.		
35. Πιστεύουμε στο συναγωνισμό και στην αρχή «ο καλός ποτέ δεν χάνει».		
36. Δεν μας ενδιαφέρουν οι πολιτιστικές δραστηριότητες.		
37. Πηγαίνουμε συχνά στο σινεμά, σε αθλητικές δραστηριότητες, σε κατασκηνώσεις, κ.λ.π.		
38. Δεν πιστεύουμε ότι υπάρχει παράδεισος ή κόλαση.		
39. Στην οικογένειά μας έχει μεγάλη σημασία να είναι κανείς στην ώρα του.		
40. Υπάρχουν συγκεκριμένοι τρόποι για να κάνεις τα πράγματα στο σπίτι.		
41. Όταν κάτι πρέπει να γίνει στο σπίτι, σπάνια προσφέρεται κανείς.		
42. Όταν μας έρχεται να κάνουμε κάτι αυθόρμητα, το κάνουμε χωρίς δεύτερη κουβέντα.		
43. Τα μέλη της οικογένειάς μας κριτικάρουν συχνά το ένα το άλλο.		
44. Στην οικογένειά μας υπάρχει περιορισμένος ιδιωτικός βίος.		
45. Πάντα προσπαθούμε να κάνουμε τα πράγματα λίγο καλύτερα την επόμενη φορά.		
46. Σπάνια κάνουμε πνευματικές συζητήσεις.		
47. Ο καθένας στην οικογένειά μας έχει ένα ή δύο χόμπι.		
48. Τα μέλη της οικογένειάς μας έχουν αυστηρές απόψεις για το τι είναι σωστό και τι είναι λάθος.		
49. Αλλάζουμε συχνά γνώμη.		
50. Στην οικογένειά μας δίνουμε έμφαση στο να ακολουθούνται οι κανόνες.		
51. Τα μέλη της οικογένειάς μας αλληλοϋποστηρίζονται πραγματικά.		
52. Όταν κάποιος μέσα στην οικογένεια παραπονιέται, συνήθως δημιουργείται εκνευρισμός.		
53. Μερικές φορές ένα μέλος της οικογένειας χτυπά κάποιο άλλο.		
54. Όταν παρουσιάζεται κάποιο πρόβλημα, τα μέλη της οικογένειας σχεδόν πάντα στηρίζονται στον εαυτό τους.		
55. Τα μέλη της οικογένειας σπάνια έχουν ανησυχίες για προαγωγή στη δουλειά, τους βαθμούς στο σχολείο κ.λ.π.		
56. Μέσα στην οικογένειά μας κάποιος παίζει μουσικό όργανο.		
57. Τα μέλη της οικογένειας δεν πολυανακατεύονται σε ψυχαγωγικές δραστηριότητες πέρα από τη δουλειά ή το σχολείο.		
58. Πιστεύουμε ότι υπάρχουν κάποια πράγματα, για τα οποία το μόνο που χρειάζεται είναι να τα αντιμετωπίσεις με πίστη.		
59. Τα μέλη της οικογένειάς μας βεβαιώνονται ότι τα δωμάτιά τους είναι καθαρά.		
60. Στις αποφάσεις που παίρνει η οικογένεια, μετρά εξίσου ο λόγος του καθενός.		
61. Στην οικογένειά μας, υπάρχει περιορισμένο πνεύμα ομαδικότητας.		
62. Στην οικογένειά μας, συζητάμε ανοιχτά για οικονομικά ζητήματα και λογαριασμούς.		

63. Αν υπάρχει κάποια διαφωνία στην οικογένειά μας, καταβάλουμε μεγάλες προσπάθειες για να μαλακώσουμε τα πράγματα και να διατηρήσουμε την ηρεμία στο σπίτι.		
	ΣΩΣΤΟ	ΛΑΘΟΣ
64. Το κάθε μέλος της οικογένειας ενθαρρύνει το άλλο να διεκδικήσει τα δικαιώματά του.		
65. Στην οικογένειά μας δεν μας ενδιαφέρει τόσο πολύ η επιτυχία.		
66. Τα μέλη της οικογένειάς μας πηγαίνουν συχνά στη βιβλιοθήκη.		
67. Μερικές φορές, τα μέλη της οικογένειας παρακολουθούν μαθήματα για κάποιο χόμπι ή κάποιο ενδιαφέρον που έχουν (έξω από το σχολείο).		
68. Στην οικογένειά μας, ο καθένας έχει διαφορετική άποψη για το τι είναι σωστό και τι είναι λάθος.		
69. Στην οικογένειά μας, είναι ξεκάθαρα προσδιορισμένα τα καθήκοντα του καθενός.		
70. Στην οικογένειά μας, ο καθένας κάνει ό,τι θέλει.		
71. Στ' αλήθεια, τα πάμε πολύ καλά μεταξύ μας.		
72. Συνήθως προσέχουμε πολύ τι λέμε ο ένας στον άλλο.		
73. Κάθε μέλος της οικογένειας προσπαθεί συχνά να υπερτερήσει έναντι του άλλου.		
74. Στο σπίτι μας είναι δύσκολο να απομονώνεσαι χωρίς να πληγώνεις κάποιον.		
75. Ο κανόνας στην οικογένειά μας είναι «πρώτα η δουλειά και μετά το παιχνίδι».		
76. Στην οικογένειά μας αξίζει περισσότερο το να παρακολουθείς τηλεόραση παρά το να διαβάζεις ένα βιβλίο.		
77. Τα μέλη της οικογένειάς μας βγαίνουν πολύ συχνά έξω.		
78. Στην οικογένειά μας, η Αγία Γραφή θεωρείται πολύ σημαντικό βιβλίο.		
79. Στην οικογένειά μας, είμαστε πολύ προσεχτικοί με τη διαχείριση των χρημάτων.		
80. Ακολουθούμε αυστηρούς κανόνες στο σπίτι μας.		
81. Στην οικογένειά μας, αφιερώνουμε πολύ χρόνο και προσοχή ο ένας στον άλλο.		
82. Γίνονται πολλές αυθόρμητες συζητήσεις στην οικογένειά μας.		
83. Στην οικογένειά μας, πιστεύουμε ότι δεν οδηγεί πουθενά να υψώνεις τον τόνο της φωνής σου.		
84. Στην οικογένειά μας δεν ενθαρρυνόμαστε πραγματικά να εκφράζουμε την άποψή μας.		
85. Τα μέλη της οικογένειας κάνουν συχνά συγκρίσεις με άλλους σχετικά με την απόδοσή μας στην δουλειά ή στο σχολείο.		
86. Τα μέλη της οικογένειας αγαπούν στα αλήθεια τη μουσική, την τέχνη, τη λογοτεχνία.		
87. Ο κύριος τρόπος της ψυχαγωγίας μας είναι να παρακολουθούμε τηλεόραση ή να ακούμε ραδιόφωνο.		

88. Τα μέλη της οικογένειας πιστεύουν ότι, αν αμαρτήσεις, πρέπει να τιμωρηθείς.		
89. Συνήθως τα πιάτα πλένονται αμέσως μετά το φαγητό.		
90. Δε μπορεί να σου δώσει πολλά πράγματα η οικογένειά μας.		

ΒΕΒΑΙΩΘΕΙΤΕ ΟΤΙ ΕΧΕΤΕ ΑΠΑΝΤΗΣΕΙ ΣΕ ΟΛΕΣ ΤΙΣ ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

STAI (Spielberger, 1970)

(Απόδοση και προσαρμογή για τον Ελληνικό πληθυσμό: Λιάκος & Γιαννίση, 1984)

ΟΔΗΓΙΕΣ

Ακολουθεί μια σειρά προτάσεων, τις οποίες συχνά οι άνθρωποι χρησιμοποιούν, προκειμένου να περιγράψουν τον εαυτό τους.

Ενότητα 1: Παρακαλούμε διαβάστε προσεκτικά κάθε πρόταση και στη συνέχεια βάλτε σε κύκλο έναν από τους αριθμούς που αντιστοιχεί στην απάντηση, η οποία θεωρείτε ότι σας αντιπροσωπεύει περισσότερο αυτή τη στιγμή.

	ΚΑΘΟΛΟΥ	ΚΑΠΩΣ	ΜΕΤΡΙΑ	ΠΑΡΑ ΠΟΛΥ
1. Αισθάνομαι ήρεμος/η.	1	2	3	4
2. Αισθάνομαι ασφαλής.	1	2	3	4
3. Νοιώθω μια εσωτερική ένταση.	1	2	3	4
4. Έχω αγωνία.	1	2	3	4
5. Αισθάνομαι άνετα.	1	2	3	4
6. Αισθάνομαι αναστατωμένος/η.	1	2	3	4
7. Ανησυχώ για ενδεχόμενες ατυχίες.	1	2	3	4
8. Αισθάνομαι αναπαυμένος/η.	1	2	3	4
9. Αισθάνομαι άγχος.	1	2	3	4
10. Αισθάνομαι βολικά.	1	2	3	4
11. Αισθάνομαι αυτοπεποίθηση.	1	2	3	4
12. Αισθάνομαι νευρική/ότητα.	1	2	3	4
13. Αισθάνομαι ήσυχος/η.	1	2	3	4
14. Βρίσκομαι σε διέγερση.	1	2	3	4
15. Είμαι χαλαρωμένος/η.	1	2	3	4
16. Αισθάνομαι ικανοποιημένος/η.	1	2	3	4
17. Ανησυχώ	1	2	3	4
18. Αισθάνομαι έξαψη και ταραχή	1	2	3	4
19. Αισθάνομαι υπερένταση	1	2	3	4
20. Αισθάνομαι ευχάριστα	1	2	3	4

Ενότητα 2: Παρακαλούμε διαβάστε προσεκτικά κάθε πρόταση και στη συνέχεια βάλτε σε κύκλο έναν από τους αριθμούς που αντιστοιχεί στην απάντηση, η οποία θεωρείτε ότι σας αντιπροσωπεύει περισσότερο γενικά στη ζωή σας.

	ΣΧΕΔΟΝ ΠΟΤΕ	ΜΕΡΙΚΕΣ ΦΟΡΕΣ	ΣΥΧΝΑ	ΣΧΕΔΟΝ ΠΑΝΤΑ
21. Αισθάνομαι ευχάριστα.	1	2	3	4
22. Κουράζομαι εύκολα.	1	2	3	4
23. Βρίσκομαι σε συνεχή αγωνία.	1	2	3	4
24. Εύχομαι να μπορούσα να είμαι τόσο ευτυχισμένος/η όσο φαίνεται να είναι οι άλλοι.	1	2	3	4
25. Μένω πίσω στις δουλειές μου, γιατί δε μπορώ να αποφασίσω αρκετά γρήγορα.	1	2	3	4
26. Αισθάνομαι αναπαυμένος/η.	1	2	3	4
27. Είμαι ήρεμος/η, ψύχραιμος/η και συγκεντρωμένος/η.	1	2	3	4
28. Αισθάνομαι πως οι δυσκολίες συσσωρεύονται και δε μπορώ να τις ξεπεράσω.	1	2	3	4
29. Ανησυχώ πάρα πολύ για κάτι που στην πραγματικότητα δεν έχει σημασία.	1	2	3	4
30. Βρίσκομαι σε συνεχή υπερένταση.	1	2	3	4
31. Έχω την τάση να βλέπω τα πράγματα δύσκολα.	1	2	3	4
32. Μου λείπει η αυτοπεποίθηση.	1	2	3	4
33. Αισθάνομαι ασφαλής.	1	2	3	4
34. Προσπαθώ να αποφεύγω την αντιμετώπιση μιας κρίσης ή μιας δυσκολίας.	1	2	3	4
35. Βρίσκομαι σε υπερδιέγερση.	1	2	3	4
36. Είμαι ικανοποιημένος/η.	1	2	3	4
37. Κάποια ασήμαντη σκέψη μου περνά από το μυαλό και με ενοχλεί.	1	2	3	4
38. Παίρνω τις απογοητεύσεις τόσο πολύ στα σοβαρά, ώστε δε μπορώ να τις διώξω από τη σκέψη μου.	1	2	3	4
39. Είμαι ένας σταθερός χαρακτήρας.	1	2	3	4
40. Έρχομαι σε μια κατάσταση έντασης ή αναστάτωσης, όταν σκέφτομαι τις τρέχουσες δυσκολίες και τα ενδιαφέροντά μου.	1	2	3	4

Experience of Shame Scale (ESS)

ΟΔΗΓΙΕΣ

Όλοι, κατά περιόδους, μπορεί να έρθουν σε δύσκολη θέση, να νιώσουν συνεσταλμένοι ή να ντροπιαστούν. Αυτές οι ερωτήσεις αφορούν τέτοια συναισθήματα, εάν έχουν εμφανιστεί **οποιαδήποτε στιγμή στο προηγούμενο έτος**. Δεν υπάρχει καμία «σωστή» ή «λανθασμένη» απάντηση. Παρακαλούμε, διαβάστε προσεκτικά κάθε πρόταση και στη συνέχεια βάλτε σε κύκλο τον αριθμό που θεωρείτε ότι σας αντιπροσωπεύει περισσότερο.

	ΚΑΘΟΛΟΥ	ΛΙΓΟ	ΣΥΓΚΡΑΤΗΜΕΝΑ	ΠΑΡΑ ΠΟΛΥ
1. Έχετε νιώσει ντροπή για κάποια από τις προσωπικές σας συνήθειες;	1	2	3	4
2. Σας έχει απασχολήσει τι σκέπτονται οι άλλοι για τις προσωπικές σας συνήθειες;	1	2	3	4
3. Έχετε προσπαθήσει να κρύψετε ή να συγκαλύψετε κάποια από τις προσωπικές σας συνήθειες;	1	2	3	4
4. Έχετε νιώσει ντροπή για τη συμπεριφορά σας απέναντι στους άλλους;	1	2	3	4
5. Σας έχει απασχολήσει τι σκέπτονται οι άλλοι για τη συμπεριφορά σας απέναντί τους;	1	2	3	4
6. Έχετε αποφύγει ποτέ ανθρώπους εξαιτίας της συμπεριφοράς σας;	1	2	3	4
7. Έχετε νιώσει ντροπή για αυτό που είστε;	1	2	3	4
8. Σας έχει απασχολήσει τι σκέπτονται οι άλλοι για αυτό που είστε;	1	2	3	4
9. Έχετε προσπαθήσει να κρύψετε από τους άλλους αυτό που είστε;	1	2	3	4
10. Έχετε νιώσει ντροπή για τις ικανότητές σας;	1	2	3	4
11. Σας έχει απασχολήσει τι σκέπτονται οι άλλοι για τις ικανότητές σας;	1	2	3	4
12. Έχετε αποφύγει ανθρώπους, εξαιτίας της αδυναμίας σας να κάνετε κάποια πράγματα;	1	2	3	4
13. Έχετε νιώσει ντροπή, όταν κάνετε κάτι λάθος;	1	2	3	4
14. Σας έχει απασχολήσει τι σκέπτονται οι άλλοι για εσάς, όταν κάνετε κάτι λάθος;	1	2	3	4
15. Έχετε προσπαθήσει να κρύψετε ή να συγκαλύψετε πράγματα, τα οποία ντρέπεστε που έχετε κάνει;	1	2	3	4
16. Έχετε νιώσει ντροπή για κάτι ανόητο που είπατε;	1	2	3	4
17. Σας έχει απασχολήσει τι σκέφτηκαν οι άλλοι για εσάς, όταν είπατε κάτι ανόητο;	1	2	3	4
18. Έχετε αποφύγει την επαφή με οποιονδήποτε γνώριζε ότι είπατε κάτι ανόητο;	1	2	3	4
19. Έχετε νιώσει ντροπή, όταν αποτύχατε σε κάτι που ήταν σημαντικό για εσάς;	1	2	3	4
20. Σας έχει απασχολήσει τι σκέφτηκαν οι άλλοι, όταν αποτύχατε;	1	2	3	4
21. Έχετε αποφύγει ανθρώπους που σας είδαν να αποτυχαίνετε;	1	2	3	4
22. Έχετε νιώσει ντροπή για το σώμα σας ή κάποιο σημείο του;	1	2	3	4
23. Σας έχει απασχολήσει τι σκέπτονται οι άλλοι για την εμφάνισή	1	2	3	4

σας;				
24. Έχετε αποφύγει να κοιτάξετε τον εαυτό σας στον καθρέπτη;	1	2	3	4
25. Έχετε την επιθυμία να κρύψετε ή να συγκαλύψετε το σώμα σας ή κάποιο σημείο του σώματός σας;	1	2	3	4

SCL-90

ΟΔΗΓΙΕΣ

Παρακάτω θα συναντήσετε έναν κατάλογο με προβλήματα και ενοχλήσεις που, ορισμένες φορές, αντιμετωπίζουμε οι άνθρωποι. Παρακαλούμε διαβάστε προσεκτικά κάθε ερώτηση και στη συνέχεια βάλτε σε κύκλο έναν από τους αριθμούς στη δεξιά πλευρά, ο οποίος δείχνει το βαθμό της ενόχλησης που σας έχει προκαλέσει το συγκεκριμένο πρόβλημα κατά τη διάρκεια της προηγούμενης εβδομάδας, συμπεριλαμβανομένης και της σημερινής ημέρας.

	ΚΑΘΟΛΟΥ	ΛΙΓΟ	ΜΕΤΡΙΑ	ΑΡΚΕΤΑ	ΥΠΕΡΒΟΛΙΚΑ
1. Υποφέρετε από πονοκεφάλους;	0	1	2	3	4
2. Νοιώθετε νευρική ή εσωτερική τρεμούλα;	0	1	2	3	4
3. Έχετε επαναλαμβανόμενες δυσάρεστες σκέψεις που δε φεύγουν από το μυαλό σας;	0	1	2	3	4
4. Έχετε τάση για λιποθυμία ή ζαλάδα;	0	1	2	3	4
5. Έχετε χάσει το σεξουαλικό σας ενδιαφέρον ή ευχαρίστηση;	0	1	2	3	4
6. Έχετε διάθεση να κατακρίνετε τους άλλους;	0	1	2	3	4
7. Νομίζετε ότι κάποιος άλλος ελέγχει τη σκέψη σας;	0	1	2	3	4
8. Αισθάνεσθε ότι οι άλλοι φταίνε για τα προβλήματά σας;	0	1	2	3	4
9. Δυσκολεύεσθε να θυμάσθε διάφορα πράγματα;	0	1	2	3	4
10. Ανησυχείτε για το ότι είσθε απεριποίητος ή ατημέλητος;	0	1	2	3	4
11. Αισθάνεσθε ότι νευριάζετε ή ερεθίζεσθε εύκολα;	0	1	2	3	4
12. Νοιώθετε πόνους στην καρδιά ή στον θώρακα;	0	1	2	3	4
13. Αισθάνεσθε φόβο όταν βρίσκεσθε σε ανοιχτούς χώρους ή στους δρόμους;	0	1	2	3	4
14. Αισθάνεσθε υποτονικός, αδρανής, αποδυναμωμένος;	0	1	2	3	4
15. Έχετε σκέψεις αυτοκτονίας;	0	1	2	3	4
16. Ακούτε φωνές που οι άλλοι άνθρωποι δεν ακούν;	0	1	2	3	4
17. Τρέμετε;	0	1	2	3	4
18. Αισθάνεσθε ότι δεν μπορείτε να εμπιστευτείτε τους περισσότερους ανθρώπους;	0	1	2	3	4
19. Έχετε ανορεξία;	0	1	2	3	4
20. Κλαίτε εύκολα;	0	1	2	3	4

21. Αισθάνεσθε ντροπαλός ή όχι άνετα με το άλλο φύλο;	0	1	2	3	4
22. Νοιώθετε ότι έχετε μπλεχτεί ή παγιδευτεί;	0	1	2	3	4
23. Ξαφνικά φοβάσθε χωρίς κανένα λόγο;	0	1	2	3	4
24. Έχετε εκρήξεις οργής που δεν μπορείτε να ελέγξετε;	0	1	2	3	4
25. Φοβάσθε να βγείτε μόνος από το σπίτι σας;	0	1	2	3	4
26. Κατηγορείτε τον εαυτό σας για διάφορα πράγματα;	0	1	2	3	4
27. Έχετε πόνους στη μέση;	0	1	2	3	4
	ΚΑΘΟΛΟΥ	ΛΙΓΟ	ΜΕΤΡΙΑ	ΑΡΚΕΤΑ	ΥΠΕΡΒΟΛΙΚΑ
28. Αισθάνεσθε ότι εμποδίζεσθε να κάνετε αυτά που θέλετε;	0	1	2	3	4
29. Αισθάνεσθε μοναξιά;	0	1	2	3	4
30. Αισθάνεσθε κακοκεφιά;	0	1	2	3	4
31. Ανησυχείτε υπερβολικά για διάφορες καταστάσεις;	0	1	2	3	4
32. Δεν βρίσκετε ενδιαφέρον σε τίποτα;	0	1	2	3	4
33. Νοιώθετε φοβισμένος;	0	1	2	3	4
34. Τα αισθήματά σας εύκολα πληγώνονται;	0	1	2	3	4
35. Οι άλλοι γνωρίζουν τις προσωπικές σας σκέψεις;	0	1	2	3	4
36. Αισθάνεσθε ότι οι άλλοι δεν σας καταλαβαίνουν και δεν σας συμπονοούν;	0	1	2	3	4
37. Αισθάνεσθε ότι οι άλλοι είναι εχθρικοί ή σας αντιπαθούν;	0	1	2	3	4
38. Πρέπει να ενεργείτε πολύ αργά ώστε να είσθε σίγουρος ότι δεν έχετε κάνει λάθος;	0	1	2	3	4
39. Νοιώθετε καρδιακούς παλμούς ή ταχυπαλμία;	0	1	2	3	4
40. Έχετε ναυτία ή στομαχικές διαταραχές;	0	1	2	3	4
41. Αισθάνεσθε κατώτερος από τους άλλους;	0	1	2	3	4
42. Νοιώθετε πόνους στους μύς;	0	1	2	3	4
43. Αισθάνεσθε ότι σας παρακολουθούν ή ότι μιλούν για σας;	0	1	2	3	4
44. Υποφέρετε από αϋπνία;	0	1	2	3	4
45. Πρέπει να ελέγχετε ξανά και ξανά ότι κάνετε;	0	1	2	3	4
46. Δυσκολεύεσθε να παίρνετε αποφάσεις;	0	1	2	3	4
47. Φοβάσθε να ταξιδεύετε με λεωφορείο ή τρέινο;	0	1	2	3	4
48. Έχετε δύσπνοια;	0	1	2	3	4
49. Αισθάνεσθε ζέστη ή κρύο;	0	1	2	3	4
50. Νοιώθετε ότι πρέπει να αποφεύγετε μερικά πράγματα, μέρη ή ασχολίες γιατί σας φοβίζουν;	0	1	2	3	4
51. Νοιώθετε να αδειάζει το μυαλό σας;	0	1	2	3	4

52. Αισθάνεσθε μούδιασμα ή ελαφρό πόνο σε τμήματα του σώματός σας;	0	1	2	3	4
53. Έχετε ένα κόμπο στο λαιμό;	0	1	2	3	4
54. Πιστεύετε ότι δεν έχετε ελπίδες για το μέλλον;	0	1	2	3	4
55. Δυσκολεύεσθε να συγκεντρωθείτε;	0	1	2	3	4
56. Αισθάνεσθε αδυναμία σε τμήματα του σώματός σας;	0	1	2	3	4
57. Αισθάνεσθε τεντωμένα τα νεύρα σας ή γεμάτος αγωνία;	0	1	2	3	4
58. Νοιώθετε βάρος στα χέρια ή στα πόδια σας;	0	1	2	3	4
59. Έχετε σκέψεις θανάτου ή ότι πεθαίνετε;	0	1	2	3	4
60. Τρώτε παραπάνω από το κανονικό;	0	1	2	3	4
61. Δεν αισθάνεσθε άνετα όταν σας κοιτάνε ή μιλούν για σας;	0	1	2	3	4
	ΚΑΘΟΛΟΥ	ΛΙΓΟ	ΜΕΤΡΙΑ	ΑΡΚΕΤΑ	ΥΠΕΡΒΟΛΙΚΑ
62. Έχετε σκέψεις που δεν είναι δικές σας;	0	1	2	3	4
63. Έχετε παρορμήσεις να χτυπήσετε, να τραυματίσετε ή να βλάψετε κάποιον;	0	1	2	3	4
64. Ξυπνάτε πολύ νωρίς το πρωί;	0	1	2	3	4
65. Πρέπει να επαναλαμβάνετε τις ίδιες πράξεις (ν' αγγίζετε, να μετράτε, να πλένετε κάτι);	0	1	2	3	4
66. Κοιμάσθε ανήσυχα ή με διακοπές;	0	1	2	3	4
67. Σας έρχεται να σπάσετε πράγματα ή να καταστρέψετε πράγματα;	0	1	2	3	4
68. Έχετε ιδέες και απόψεις που οι άλλοι δεν συμμερίζονται;	0	1	2	3	4
69. Νοιώθετε πολύ συνεσταλμένος όταν βρίσκεσθε με άλλους;	0	1	2	3	4
70. Δεν αισθάνεσθε άνετα μέσα στο πλήθος (στα καταστήματα ή στον κινηματογράφο);	0	1	2	3	4
71. Νοιώθετε ότι και για το παραμικρό πράγμα πρέπει να κάνετε προσπάθεια;	0	1	2	3	4
72. Έχετε περιόδους με τρόμο ή πανικό;	0	1	2	3	4
73. Δεν αισθάνεσθε άνετα όταν τρώτε ή πίνετε δημόσια;	0	1	2	3	4
74. Τσακώνεσθε συχνά;	0	1	2	3	4
75. Αισθάνεσθε νευρικήτητα όταν μένετε μόνος;	0	1	2	3	4
76. Νοιώθετε ότι οι άλλοι δεν εκτιμούν όσο πρέπει αυτά που κάνετε;	0	1	2	3	4
77. Αισθάνεσθε μοναξιά ακόμα και όταν βρίσκεσθε με κόσμο;	0	1	2	3	4
78. Είσθε τόσο ανήσυχος ώστε δεν μπορείτε να μείνετε σε μία θέση;	0	1	2	3	4
79. Αισθάνεσθε ότι δεν αξίζετε;	0	1	2	3	4
80. Έχετε το προαίσθημα ότι κάτι κακό θα σας συμβεί;	0	1	2	3	4

81. Φωνάζετε ή πετάτε πράγματα;	0	1	2	3	4
82. Φοβάσθε ότι θα λιποθυμήσετε όταν είσθε σε πολύ κόσμο;	0	1	2	3	4
83. Αισθάνεσθε ότι οι άλλοι θα σας εκμεταλλευτούν αν τους το επιτρέψετε;	0	1	2	3	4
84. Έχετε σκέψεις για σεξουαλικά θέματα που σας ενοχλούν πολύ;	0	1	2	3	4
85. Νομίζετε ότι θα έπρεπε να τιμωρηθείτε για τις αμαρτίες σας;	0	1	2	3	4
86. Έχετε σκέψεις ή φαντασίες που σας τρομάζουν;	0	1	2	3	4
87. Νομίζετε ότι έχετε κάποιο σοβαρό ελάττωμα στο σώμα σας;	0	1	2	3	4
88. Δεν αισθάνεσθε ποτέ κοντά σε άλλο πρόσωπο;	0	1	2	3	4
89. Νοιώθετε ενοχές;	0	1	2	3	4
90. Νομίζετε ότι κάτι δεν λειτουργεί καλά στο μυαλό σας;	0	1	2	3	4

ECRI

ΟΔΗΓΙΕΣ

Κάθε άνθρωπος βιώνει με μοναδικό τρόπο τις σχέσεις του. Οι προτάσεις που θα συναντήσετε στη συνέχεια, περιγράφουν πώς μπορεί να νιώθουμε στις ερωτικές μας σχέσεις, συμπεριλαμβανομένου και του γάμου. Κάτω από κάθε πρόταση υπάρχει μια βαθμολογία από το 1 έως το 7. Παρακαλούμε, βάλετε σε κύκλο τον αριθμό που εκφράζει περισσότερο τον τρόπο που εσείς λειτουργείτε γενικά στις ερωτικές σας σχέσεις **για κάθε πρόταση**.

- Προτιμώ να μη δείχνω στον/στην σύντροφό μου τι αισθάνομαι κατά βάθος.**
 Διαφωνώ απολύτως 1 2 3 4 5 6 7
 Συμφωνώ απολύτως
- Φοβάμαι ότι θα χάσω την αγάπη του/της συντρόφου μου.**
 Διαφωνώ απολύτως 1 2 3 4 5 6 7
 Συμφωνώ απολύτως
- Αισθάνομαι άνετα να μοιράζομαι προσωπικές σκέψεις και συναισθήματα με τον/την σύντροφό μου.**
 Διαφωνώ απολύτως 1 2 3 4 5 6 7
 Συμφωνώ απολύτως
- Ανησυχώ συχνά με την ιδέα ότι ο/η σύντροφός μου δε θα θέλει να μείνει μαζί μου.**
 Διαφωνώ απολύτως 1 2 3 4 5 6 7
 Συμφωνώ απολύτως
- Το βρίσκω δύσκολο ν' αφήσω τον εαυτό μου να στηριχθεί σε ερωτικούς συντρόφους.**
 Διαφωνώ απολύτως 1 2 3 4 5 6 7
 Συμφωνώ απολύτως
- Ανησυχώ συχνά με την ιδέα ότι ο/η σύντροφός μου δε με αγαπάει πραγματικά.**

	Διαφωνώ απολύτως	1	2	3	4	5	6	7	Συμφωνώ απολύτως
7.	Αισθάνομαι πολύ άνετα, να είμαι συναισθηματικά κοντά με ερωτικούς συντρόφους.								
	Διαφωνώ απολύτως	1	2	3	4	5	6	7	Συμφωνώ απολύτως
8.	Ανησυχώ ότι οι ερωτικοί μου σύντροφοι δε θα νοιάζονται για μένα όσο εγώ για αυτούς.								
	Διαφωνώ απολύτως	1	2	3	4	5	6	7	Συμφωνώ απολύτως
9.	Δεν αισθάνομαι άνετα να «ανοίγομαι» σε ερωτικούς συντρόφους.								
	Διαφωνώ απολύτως	1	2	3	4	5	6	7	Συμφωνώ απολύτως
10.	Συχνά εύχομαι τα συναισθήματα του/της συντρόφου μου για μένα να ήταν τόσο δυνατά όσο τα δικά μου για αυτόν/αυτήν.								
	Διαφωνώ απολύτως	1	2	3	4	5	6	7	Συμφωνώ απολύτως
11.	Προτιμώ να μην είμαι συναισθηματικά πολύ κοντά σε ερωτικούς συντρόφους.								
	Διαφωνώ απολύτως	1	2	3	4	5	6	7	Συμφωνώ απολύτως
12.	Ανησυχώ πολύ για τις σχέσεις μου.								
	Διαφωνώ απολύτως	1	2	3	4	5	6	7	Συμφωνώ απολύτως
13.	Αισθάνομαι άβολα, όταν ο/η ερωτικός μου σύντροφος θέλει να είναι συναισθηματικά πολύ κοντά μου.								
	Διαφωνώ απολύτως	1	2	3	4	5	6	7	Συμφωνώ απολύτως
14.	Όταν ο σύντροφός μου είναι μακριά μου, ανησυχώ ότι μπορεί να ενδιαφερθεί για κάποιον/α άλλο/η.								
	Διαφωνώ απολύτως	1	2	3	4	5	6	7	Συμφωνώ απολύτως
15.	Το βρίσκω σχετικά εύκολο να έρθω συναισθηματικά κοντά με τον/την σύντροφό μου.								
	Διαφωνώ απολύτως	1	2	3	4	5	6	7	Συμφωνώ απολύτως
16.	Όταν δείχνω τα αισθήματά μου στους ερωτικούς συντρόφους, φοβάμαι ότι εκείνοι δεν θα αισθάνονται το ίδιο για μένα.								
	Διαφωνώ απολύτως	1	2	3	4	5	6	7	Συμφωνώ απολύτως
17.	Δεν μου είναι δύσκολο να έρθω συναισθηματικά κοντά με τον/την σύντροφό μου.								
	Διαφωνώ απολύτως	1	2	3	4	5	6	7	Συμφωνώ απολύτως
18.	Σπάνια ανησυχώ για το ότι ο/η σύντροφός μου μπορεί να με αφήσει.								
	Διαφωνώ απολύτως	1	2	3	4	5	6	7	Συμφωνώ απολύτως
19.	Συνήθως συζητάω τα προβλήματα και τις ανησυχίες μου με τον/την σύντροφό μου.								
	Διαφωνώ απολύτως	1	2	3	4	5	6	7	Συμφωνώ απολύτως
20.	Ο/Η ερωτικός μου σύντροφος με κάνει ν' αμφισβητώ τον εαυτό μου.								
	Διαφωνώ απολύτως	1	2	3	4	5	6	7	Συμφωνώ απολύτως
21.	Με βοηθάει το να στραφώ στον/στην σύντροφό μου σε ώρες ανάγκης.								
	Διαφωνώ απολύτως	1	2	3	4	5	6	7	Συμφωνώ απολύτως

22. Σπάνια ανησυχώ με την ιδέα ότι μπορεί να με εγκαταλείψουν.							
Διαφωνώ απολύτως	1	2	3	4	5	6	7
Συμφωνώ απολύτως							
23. Λέω στον σύντροφό μου σχεδόν τα πάντα							
Διαφωνώ απολύτως	1	2	3	4	5	6	7
Συμφωνώ απολύτως							
24. Διαπιστώνω ότι οι σύντροφοί μου δεν θέλουν να έρθουν συναισθηματικά τόσο κοντά μου όσο θα ήθελα.							
Διαφωνώ απολύτως	1	2	3	4	5	6	7
Συμφωνώ απολύτως							
25. Συζητάω τα πράγματα που με απασχολούν με τον/την σύντροφό μου.							
Διαφωνώ απολύτως	1	2	3	4	5	6	7
Συμφωνώ απολύτως							
26. Μερικές φορές οι ερωτικοί μου σύντροφοι αλλάζουν τα αισθήματά τους για μένα χωρίς φανερό λόγο.							
Διαφωνώ απολύτως	1	2	3	4	5	6	7
Συμφωνώ απολύτως							
27. Αισθάνομαι νευρική/όταν ένας σύντροφος έρθει συναισθηματικά πολύ κοντά μου.							
Διαφωνώ απολύτως	1	2	3	4	5	6	7
Συμφωνώ απολύτως							
28. Η επιθυμία μου να είμαι συναισθηματικά πολύ κοντά με τους άλλους μερικές φορές τους φοβίζει και τους απομακρύνει.							
Διαφωνώ απολύτως	1	2	3	4	5	6	7
Συμφωνώ απολύτως							
29. Αισθάνομαι άνετα να στηριχθώ στον/στην ερωτικό μου σύντροφο.							
Διαφωνώ απολύτως	1	2	3	4	5	6	7
Συμφωνώ απολύτως							
30. Φοβάμαι ότι μόλις ένας ερωτικός σύντροφος με γνωρίσει καλά, δεν θα του αρέσει το ποιος/α πραγματικά είμαι.							
Διαφωνώ απολύτως	1	2	3	4	5	6	7
Συμφωνώ απολύτως							
31. Το βρίσκω εύκολο να στηριχθώ σε ερωτικούς συντρόφους.							
Διαφωνώ απολύτως	1	2	3	4	5	6	7
Συμφωνώ απολύτως							
32. Θυμώνω που δεν παίρνω τη στοργή και τη στήριξη που χρειάζομαι από τον/την σύντροφό μου.							
Διαφωνώ απολύτως	1	2	3	4	5	6	7
Συμφωνώ απολύτως							
33. Μου είναι εύκολο να είμαι τρυφερός με τον/την ερωτικό μου σύντροφο.							
Διαφωνώ απολύτως	1	2	3	4	5	6	7
Συμφωνώ απολύτως							
34. Ανησυχώ ότι υστερώ σε σύγκριση με άλλους ανθρώπους.							
Διαφωνώ απολύτως	1	2	3	4	5	6	7
Συμφωνώ απολύτως							
35. Ο/Η σύντροφός μου πραγματικά καταλαβαίνει εμένα και τις ανάγκες μου.							
Διαφωνώ απολύτως	1	2	3	4	5	6	7
Συμφωνώ απολύτως							
36. Μου φαίνεται ότι ο/η σύντροφός μου με προσέχει μόνο όταν είμαι θυμωμένος/θυμωμένη.							
Διαφωνώ απολύτως	1	2	3	4	5	6	7
Συμφωνώ απολύτως							

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Οι τσιγγάνοι είναι αυτοί οι παρεξηγημένοι και συκοφαντημένοι, θύματα προκαταλήψεων και καταδιώξεων που η εικόνα τους διαστρεβλώθηκε στη διάρκεια της πολυτάραχης ιστορίας τους .

Ζώντας μόνιμα στο περιθώριο της κοινωνίας κυνηγημένοι, στιγματισμένοι, πριν καλά - καλά γεννηθούν με το σημάδι της «διαφοράς». Αποτελούν ανέκαθεν την «πληγή» κάθε πολιτισμένης κατά τ' άλλα κοινότητας στην Ελλάδα και αλλού.

Σκοπός της ερευνητικής εργασίας ήταν η διερεύνηση των ψυχοκοινωνικών προβλημάτων των Τσιγγάνων και η σχέση τους με την πρωτοβάθμια φροντίδα υγείας.

Η έρευνα πραγματοποιήθηκε στους Τσιγγάνους του Δήμου Άνω Λιοσίων και η επικοινωνία μου μαζί τους ήταν αρκετά ικανοποιητική προς αρίστη.

Η συλλογή των δεδομένων έγινε με τη χρήση ανωνύμου ερωτηματολογίου που σχεδιάστηκε αποκλειστικά γι' αυτή την έρευνα.

Τα δεδομένα της μελέτης συγκεντρώθηκαν από τους συμμετέχοντες με τη μορφή συνέντευξης η οποία πραγματοποιήθηκε στο δικό τους φυσικό χώρο.

Η πλειοψηφία του δείγματος ήταν γυναίκες 55% με ελαχίστη διαφορά από τους άντρες 45%. Το μεγαλύτερο ποσοστό ήταν έγγαμοι 66% και είχαν κατά μέσο όρο 3 έως 5 παιδιά . Το ποσοστό εκπαίδευσης και αναλφαβητισμού 53% .

Το 72% δηλώνουν ότι έχουν ιδιόκτητη κατοικία Το ποσοστό που δεν έχουν σταθερή εργασία – εποχικά απασχολούμενος ανέρχεται στο 61%.

Το 95% δίνει ιδιαίτερη έμφαση στους κανόνες της οικογένειας και το 89% έχει έντονα ανεπτυγμένο το θρησκευτικό συναίσθημα.

Το 86% πιστεύει ότι είναι προτιμότερο να παρακολουθείς τηλεόραση παρά να διαβάζεις ένα βιβλίο.

Το 62% δίνει βαρύτητα στα ζητήματα αρχής και το 92% περιμένει ότι θα πετύχει σε αυτό που κάνει .

Το 67% είναι τίμιο λόγω φόβου μπρος στη σύλληψη από τις αρχές και το 66% κάνει φίλους από συμφέρον

Το 59% πιστεύει ότι οι άλλοι (οι Μπαλαμέ) τον εμποδίζουν να πετύχει και αυτό δημιουργεί αρνητικά συναισθήματα.

Επομένως η μη προσέγγιση της ιδιαίτερης αυτής κοινωνίας των τσιγγάνων και ο κοινωνικός αποκλεισμός συμβάλλουν στο να μην έχουμε σημαντικές αλλαγές όσον αφορά τα ψυχοκοινωνικά προβλήματά τους.

Στο χώρο της υγείας υπάρχουν αρκετές αλλαγές και αυτό φαίνεται από τα κάτωθι: Το 53% επισκέπτεται τα νοσοκομεία και το 47% τα Κέντρα Υγείας .

Συμπεραίνουμε λοιπόν πως 8 στους 10 θεωρούν πως οι υπηρεσίες υγείας μπορούν να προσφέρουν λύση στο εκάστοτε πρόβλημά τους Το 63% αισθάνεται ικανοποίηση από την εξυπηρέτηση των νοσηλευτών, το 61% από τους γιατρούς και το 59% από τα νοσοκομεία.

Επομένως οι παράγοντες που συμβάλλουν στην γενική θεώρηση των υπηρεσιών υγείας κατά σειρά σημαντικότητας είναι: η αποτελεσματικότητα υπηρεσιών υγείας, το αίσθημα της ντροπής, η αδυναμία ιατρικών οδηγιών και εμπιστοσύνη στον αρχηγό της φυλής και στις θεραπευτικές πρακτικές των Ρομά,

Άρα είναι η εμφανής η αλλαγή δεδομένων σε ότι αφορά τη σχέση τους με την υγεία , υπηρεσίες υγείας και δη της Πρωτοβάθμιας.

ABSTRACT

The Gypsies are these misunderstood and maligned victims of prejudice and persecution that the image was distorted during the turbulent history

Living permanently in the margins of society, persecuted, stigmatized, before I - well born with the mark of "difference". They are always the "wound" every civilized part in other community in Greece and elsewhere.

The purpose of the study was to investigate the psychosocial problems of the Roma and their relation to primary health care

The survey was conducted in the City of Upper Roma Liosia and my communication with them was quite satisfactory to excellent.

Data collection was done using anonymous questionnaire was designed exclusively for this research.

The study collected data from participants in the form of an interview held in their natural environment.

The majority of the sample were women, 55% with a minimum difference of 45% men. The highest rate was 66% married and had an average of 3 to 5 children. The level of education and illiteracy 53%.

72% said they own a house The percentage who do not have steady work - seasonal worker reaches 61%.

95% with particular emphasis on family rules and 89% are deeply religious feeling.

86% believe it is better to watch TV than read a book. 62% give weight to issues of principle and 92% expect to succeed at what he does.

67% is fair because of fear and forth to the arrest by the authorities and 66% interest by making friends 59% believe that others (the balls) prevent him succeed and this creates negative feelings.

Thus the failure of this particular approach to the Roma society and social exclusion contribute to not have significant changes in psychosocial problems.

In the health sector there are several changes and it appears from the following: 53% visited the hospitals and 47% in health centers.

We conclude that 8 in 10 believe that health services can offer a solution to the problem concerned the 63% pleased by the service of nurses, 61% of doctors and 59% of the hospitals.

Therefore, the factors contributing to the oversight of health services in order of importance are: the effectiveness of health services, a sense of shame, failure of medical guidance and confidence in chief of the tribe and the healing practices of the Roma

So is the apparent change of data in terms of their relationship with health and public health services in primary

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Βαξεβάνογλου Α. (2001) Έλληνες Τσιγγάνοι: περιθωριακοί και οικογενειάρχες, Αλεξάνδρεια, Αθήνα.
- Γκοτοβός Α. (2002) Ρομική ταυτότητα στην ελληνική κοινωνία. Προσδιορισμοί σε σύγκρουση, in Οι Ρομά στην Ελλάδα (συλ), Αθήνα Ελληνική Εταιρεία εθνολογίας, σελ. 111-135.
- Καραθανάση Ε. (2000), Το κατοικείν των Τσιγγάνων. Βιοχώρος και Κοινωνιοχώρος των τσιγγάνων, Gutenberg, Αθήνα.
- Λουλέ – Θεοδωράκη Ν. (1978), Εμείς οι Τσιγγάνοι, Αθήνα, εκδόσεις: Καμπερόπουλος.
- Λυδάκη Α. (2000), Μπαλαμέ και Ρόμα, Αθήνα, Καστανιώτης.
- Λυδάκη Α. (2002), Τσιγγάνοι και παράδοση, Οι Ρομά στην Ελλάδα (συλ), Αθήνα Ελληνική Εταιρεία Εθνολογίας, σελ. 231 – 249.
- Τερζοπούλου, Μ. Γεωργίου Γ. (1998), Οι Τσιγγάνοι στην Ελλάδα: ιστορία – πολιτισμός. ΥΠΕΠΘ, Γενική Γραμματεία Λαϊκής Επιμόρφωσης, Αθήνα.
- Γενική γραμματεία της ένωσης Τσιγγάνων, *Δράση με την κοινότητα των τσιγγάνων*.
- Κώστας Κόμης 1998: Τσιγγάνοι – Ιστορία – Δημογραφία – Πολιτισμός
- Angus Fraser : Οι Τσιγγάνοι –Σύμβουλος Πρωθυπουργού Μεγάλης Βρετανίας 1988-1992, Εκδόσεις Οδυσσέας
- Έξαρχος 1998: Κοινωνικός αποκλεισμός των Τσιγγάνων
- Jan Pierre 1999 Εκδόσεις Καστανιώτη : Οι Τσιγγάνοι της Ευρώπης
- Αλέξανδρος Πασπάτης Εκδόσεις Εκάτη : Η μετανάστευση των τσιγγάνων
- Δημήτριος Ντούσας Εκδόσεις Gutenberg 1997: Στην ιστορία , την κοινωνία, κουλτούρα εκπαίδευση και τα ανθρώπινα δικαιώματα των Τσιγγάνων
- Σύγχρονη Αποτελεσματική Κοινωνική Φροντίδα :Υπουργείο Υγείας και Πρόνοιας Μάιος 1999
- Αμαντού Μαχτάρ , περιοδικό Courier Έκδοση Ουνέσκο Δεκέμβριος 1984
- Fransua Fuletie, περιοδικό Courier Έκδοση Ουνέσκο Δεκέμβριος 1984
- Κώστας Νάνος –Πολίτης 23-9-2005

- Μελέτη για την αντιμετώπιση των προβλημάτων των Τσιγγάνων: Πάντειος Βιβλιοθήκη <https://mail.google.com>
- Υγεία και κοινότητα των Ρομά στην Ελλάδα: Ζαροκώστα Ευγενία- Εύξεινη Πόλη, 2006
- Εύξεινη Πόλη: Δράση με την κοινότητα των Τσιγγάνων , 2003
- Τσιγγάνοι Πολιτισμός και Υγεία: Νοσηλευτική 441, 78-83 Μάρτιος 2005
- Ε.Κ.Κ.Α , Εθνικό Κέντρο Κοινωνικής Αλληλεγγύης : Οι Ρομά , τα δικαιώματα και οι Πολιτικές, 2006

ΙΣΤΟΣΕΛΙΔΕΣ:

- <http://www.politikokafeneio.com/tsiganoi>
- <http://www.errc.org>.
- <http://mighealth.net/index.php/MainPage>.
- <http://www.pubmed.com>.
- <http://www.cosmo.gr>
- <http://www.health.in.gr>
- <http://www.sansimera.gr>
- <http://www.msf.gr>
- <http://www.scea.gr>
- <http://www.in.gr>
- <http://www.hotstation.gr>
- <http://www.efxini.gr>
- <http://www.scottishgyPsies.co.uk/early.html>
- <http://www.focumag.gr/articles>
- <http://www.lyk-varth.gr/rom>
- <http://www.palio.antibaro.gr/society/khpouros.rwma.php>
- <http://www.el.wikipedia.org>
- <http://www.kithara.vu>
- <http://www.eleftherovima.gr>